

MIROSLAV'AS KRLEŽA

PONAI GLEBAJAI¹

TRIJŲ VEIKSMŲ DRAMA

Iš chorvatų kalbos vertė ***Algimantas Bučys***

¹ Sunkokas lietuvių ausiai pavadinimas. Kaip vertėjas, siūlyčiau palengvinti, pavyzdžiui, „Elitas“, „Gyvenimo šeimininkai“ ar pan.

Veikėjai

Ignacius (Ignotas Žakas) Glembaj'us – banko savininkas, firmos **Glembaj'ai ir Co** vadovas, tikrasis slaptas patarėjas (šešiasdešimt devynerių metų amžiaus)

Baronienė Castelli-Glembaj – jo antroji žmona (keturiasdešimt penkerių)

Filosofijos daktaras Leonas Glembaj'us – Ignoto ir jo pirmosios žmonos Basilides-Danielli sūnus (trisdešimt aštuonerių)

Sesuo Angelika Glembaj – vienuolė dominikonė, vyresniojo Glembajaus sūnaus Ivano našlė, mergautine pavarde baronaitė Beatričė Zigmuntovičaitė (dvidešimt devynerių)

Titas Andronikas Fabricij'us Glembaj'us – bankininko Glembaj'aus pusbrolis, didysis županas (gubernatorius) , išėjęs į atsargą (šešiasdešimt devynerių)

Teisės daktaras Puba Fabricij'us Glembaj'us – advokatas, tikrasis firmos **Glembaj'ai ir Co** patarėjas, Tito Androniko sūnus (dvidešimt aštuonerių)

Medicinos daktaras Paul'ius Altmanas – gydytojas (penkiasdešimt vienerių)

Teologijos ir filosofijos daktaras Aloyz'as Zilberbrandt'as – baronienės nuodėmklausys ir jos sūnaus auklėtojas (trisdešimt devynerių)

Oliveris Glembaj'us – baronienės Castelli ir bankininko Glembaj'aus sūnus (septyniolikos metų)

Ulonų vyrleitenantas fon Ballošanski's (dvidešimt ketverių)

Kamerdineris, tarnaitės, svečiai

Veiksmas vyksta vieną vėlyvos vasaros naktį, likus metams iki Pirmojo pasaulinio 1914 -18 metų karo. Pirmasis veiksmas tęsiasi nuo pirmos iki pusės trijų nakties.

Antrasis veiksmas – tarp pusės trijų ir pusės keturių. Trečiasis – maždaug apie penktą valandą nakties.

PIRMASIS VEIKSMAS

Svetainė raudonais apmušalais, XIX amžiaus šeštojo dešimtmečio baldai, dominuoja geltonas brokatas. Gilumoje – suveriamos durys, atviros, su perspektyva į dar kelis atvirus ir apšviestus kambarius. Kairėje – terasa, atitverta nuo scenos stiklinėmis slankiojančioms durimis. Terasoje – kaktusai, palmės ir pinti baldai, dvi supamos kėdės. Iš terasos akmenis laiptai veda žemyn į sodą. Dešinėje – durys į valgomąjį. Ant galinės raudonų apmušalų sienos – maždaug penkiolika Glembajų giminės portretų. Stilių mišinys – Maria Theresa, Empire ir Biedermaier. Du ar trys portretai – modernios kopijos, matyt, remiantis fotografijomis. Keletas modernistinių portretinių figūrų plenerė. Visas pastatas ryškiai apšviestas. Vėlu. Svečiai išeina iš valgomojo dešinėje, pereina į kambarius perspektyvoje, scenos gilumoje, tada į kairę. Kai uždanga kyla, per sceną eina austrų generolas su žmona. Už generolo juda reumato kamuojama pagyvenusi matrona, pasiramstydamą lazdele, stačiai perlinkusi per liemenį. Už jos eina pėstininkų pulkininkas su žmona ir dragūnų majoras be poros. Jiems judant girdime jų pakilius, garsius, banalius pokalbius, tiksliau – tik pavienes neapibrėžtų frazių nuotrupas su daugybe vokiškų žodžių ir juoką :

- Küß' die Hand, šviesiausioji ponija! Bučiuoju rankeles! Iki pasimatymo, Jūsų ekscelencija! Žemai lenkiuosi, mano pagarba, auf Wiederseh'n, su Dievu! Adieu! Jūsų nuolankus tarnas, illustrissime! Žemiausiai lenkiuosi, geros nakties! Servus, grüss dich Gott! Tesaugo Jus Viešpats!

Po trumpos pauzės pasirodo žilaplaukė ponija, marabu apykaklė. Ją lydi Zagrebo elito įžymybė ponas Glembajus su savo keturiolikmečiu anūku, kurį seka porą jaunuolių.

Baronienė Castelli-Glembaj, bankininko žmona, išlydi kažkokį poną su žmona. Verandoje juokauja studentai ir panelės, o kai išeina Balošanskių šeima, per sceną perbėga baltai apsirengusi aštuoniolikmetė panelė ir prisijungia prie savo brolio verandoje. Tarp kitų verandoje ir Oliveris Castelli-Glembajus kartu su ulonų vyr-leitenantu fon Ballošanskiu. Visi jie triukšmingai apleidžia sceną. Senas kamerdineris ir dvi tarnaitės skubiai laksto, išbėga ir įbėga, rinkdami paliktas skareles, rankines, audines šerpes ir panašiai. Pradžioje girdisi Štrauso „Vienos miško“ valsio melodija, kažkur grojama pianinu, bet staiga nutrūksta. Dauguma svečių vyrų su frakais, moterys vilki vakarines sukneles. Šen ten matosi apsiaustai iki kelių. Karininkai uniformuoti. Vienas iš ilgiausiai užsibuvusių svečių – žemaūgis vyskupas; akiniai paausiuotais rėmeliais, lazdelė su dramblio kaulo rankena, dėvi žvilgančią sutaną su žėrinčiu brangakmeniais kryžiumi, raudona vyskupo mitra ir pirštinės. Jį lydi asmeninis sekretorius, pagarbiai atsilikdamas per porą žingsnių, nešdamas fetrinę vyskupo skrybėlę ir šilkinę mantiją. Vyskupą išlydi pats Ignotas Glembajus. Kol vyksta tos visos palydos su muzika, juokais ir pasišnekučiamais, scenoje stovi vienuolė Angelika, Ivano Glembajaus našlė, mergautine pavarde baronaitė Beatričė Zigmuntovičaitė (dvidešimt devynerių); ji apžiūrinėja portretus ant sienų. Ji liekna, elegantiška ir išvaizdi. Išblyškusi tarsi veide nebūtų nė lašelio gyvasties, nuostabios rankos permatomai baltos tarsi lelijos, bet jinai koketiškai jas slepia turtinguose rankovių mezginiuose. Šalia jos – Leonas Glembajus. Dekadentiška figūra, plinkanti žila galva, beveik visiškai balta reta švediška barzda, be ūsų. Vilki fraką, įsikandęs anglišką pypkę. Nervingi rankos judesiai, kai kalbėdamas laiko pypkę ir gestikuliuoja, atrodo beveik nenormaliai intensyvūs.

Leonas: Nieko neaišku, drumzlės, mano brangioji geroji Beatričė, viskas mumyse neįtikėtinais sudrumsta. O juk iš esmės yra tik du žmogaus pažinimo kamieniai, taip, „Es gibt zwei Stamme der menschlichen Erkenntnis, Beatričė, ir tie kamieniai auga iš vienos bendros, bet mums nežinomos šaknies, o būtent: gašlumas ir protas. Gašlumo dėka mes pajuntam žmones ir daiktus, o protu juos apmąstom! Sinnlichkeit und Verstand, Gašlumas ir Protas! Aiškiau nepasakysi! Pats Kantas negalėjo išgryninti drumzlių žmoguje, taip, negalėjo paaiškinti, kodėl viskas taip drumsta mumyse! Taigi! A propos: Kantas! Kaip tik vakar vakare užtikau drabužių spintoj savo mėgiamą knygą -1848 metų Eulerio „Mechaniką“. Tas Euleris, žinok, su savo diferencialais daug aiškiau mąsto už Kantą! Ir dar daug anksčiau, atkreip dėmesį, keturiasdešimt metų prieš Kantą!

Taip, pirmą kartą Eulerio „Mechanika“ pasirodė Sankt Peterburge 1736 metais! O Kanto „Kritika“, jei neklystu, pasirodė 1789-ais! Kai krito Bastilija! Gamta mėgsta keistus triukus: La Grange gimė tais pačiais metais, kaip Eulerio „Mechanika: trisdešimt ir šeši! Taigi! O ką aš čia norėjau pasakyti? Aha! Kad absoliutus kristalinis aiškumas buvo išnagrinėtas gerokai anksčiau už Kantą, ir Euleris viską paaiškino daug logiškiau ir nuosekliau už Kantą. Viską, ko neįmanoma pažinti, išreiškė formulėmis! Esmė tokia: matematika, jei kalbėsime simboliškai, yra daug artimesnė Nežinomybei, negu žmonių kalba ar paveikslas. Matematinė formulė išreiškia viską, ko negali pasakyti nei kalba, nei paveikslas, netgi muzika, nors muzika, reliatyviai kalbant, arčiausiai matematikos! Pasakyti kalbą, save išreikšti žodžiais, juk tai menas, čia reikia sugebėjimo, o kaip rašė Kantas? Savo epochos stiliumi, vaizdingai ir švabiškai, kitaip sakant - pakiliai: „auf den Flügeln der Ideen“! Ant idėjos sparnų! Jis net nežinojo, kad kiekvienam posakiui būtina parinkti atitinkamą išraiškos materiją. Štai čia, būtent čia Euleris su savo algebra buvo daug tikslesnis. Čia jo didybė! Ir aš, kuo daugiau aš paišau ir tapau, tuo labiau įsitikinu, kad da Vinčis buvo visiškai teisus: daiktą įmanoma tiksliai apibrėžti tiktai abstrakčiomis matematinėmis koordinatėmis. Iš čia ir mano vidinis konfliktas: vietoje to, kad užsiimčiau matematika, aš tapau paveikslus. Ir dabar tu man pasakyk, ar gali toks žmogus pakilti virš mėgėjiško diletantizmo?

Angelika: Nežinau, Leonai, prašau tavęs, nepyk, aš tikrai nenoriu tavęs įžeisti, bet po mūsų naktinio pokalbio aš niekaip negalėjau neužmigti, vis galvojau apie tave, ir negalėjau atsikratyti įspūdžio, kad labiausiai už viską tu mėgsti gražiai šnekėti! Ir tas mane gąsdina, tu viską paverti gražiomis kalbomis! Tu tikrai labai sąmojingas, įdomus pašnekovas, visados pasiruošęs pasakyti kažką originalaus, bet tu pats nepastebi, kaip lengvai, vardan kokio vieno gero sąmojaus tu sugriauni visas savo ilgametės pastangas, pražudai savo nuoširdžiausius siekius ir pats save kompromituoji vien tik tam, kad pasakytum ką nors šmaikštaus, ką nors originalaus. O aš visus tuos septynerius metus daugiausia tylėdavau ir man dabar baisiai keista, kai žmogus visą laiką stengiasi, ką nors originalaus išgalvoti tik tam, kad gražiai pakalbėtų. O skirtumas tarp aiškaus ir neaiškaus pasakymo ist bloss logisch, taip, tik logikos reikalas, o ne turinio! Visą teisybę galima pajusti tik širdimi, Leonai, tik širdimi: logiškais ir šmaikščiais žodžiais mes nieko tikro nepasakom! Bet kokia logika yra tik išorinis kiautas, tik apgaulė, tiesos mirazas.

Leonas: Tai kas mums lieka, tiktai dominikonų *qualitas occulta*, tiktai tylenių vienuolių slaptoji būseną?

Angelika: Taip, *qualitas occulta*, nebijau tų žodžių, mūsų slaptoji būseną! Kiek tik prisimenu, visados žiūrėjau į gyvenimą kaip nuotrauką: mes visi matom savo išorinę pusę, bet juk yra ir vidinė, nematoma nuotraukose. O kas slypi po išore? kažkas, kaip tu sakai, drumzlina, kažkas neaiškus: nervai, smegenys, mėsa, kažkas, ką žmonės vadina mūsų esybe. O toje mūsų taip vadinamoje esybėje iš tikrųjų tėra tik liūdna tuštuma. Ir ji vis plečiasi, didėja su metais, kol pavirsta į kažką transcendentišką, ko neįmanoma pažinti. Ir jeigu tu manai, kad tavo tapyba logiškai ar matematiškai gali prasiskverbti į tą kažką transcendentišką, kas mes vadinam savo Aš, tu labai klysti, Leonai! Tu nieko nesuvoksi savo logišku protu! Tik *qualitas occulta*! Mūsų laikais sakoma - intuicija, kažkada sakydavo - *qualitas occulta*! Ir man patinka tie žodžiai - slaptoji būseną!

Leonas: Užuodžiu dominikonų smilkalus, Beatriče! Sutinku: jei taip žiūrėsime į pasaulį, gyvenimas tikrai yra bevertis lukštas. Taip buvo pasakyta tūkstančiams metų į priekį, ir dabar tu slepies už tų žodžių, tai tavo dominikonų savisauga, tavo maskarado šarvai: taip, taip, visi jūs su savo bažnytine pasaulėjauta esatę sudūlėję mastodontai, šarvuotos iškasenos, jūs slepiatės bažnytinėj tvirtovėj, apsišarvavę vien tik melagingais žodžiais: *qualitas occulta*! O man to neužtenka! Ir aš, net jeigu nebūčiau savo drobėse grynas materialistas, aš vis vieną visą tą *qualitas occulta* kategoriškai atmesčiau! Aš judu euklidinėmis senovės graikų kreivėmis! Ir šiandien, impresionistų laikais, kalbėti apie naujausius dalykus atsiklaupus ant kelių, apsišarvavus dominikonų abitu, nulenkus galvą, su rožančium rankose, atleisk, bet tai gyna gotika! Ir kada? Bedieviško simbolizmo laikais, begalinio skaidymo laikais! Visa tai, Beatriče, tiesiog pseudointeligeniška...

Angelika tyli, ji atsargiai, nepastebimai, bet vis dėlto gana ryžtingai, tarsi apžiūrinėdama paveikslus ant sienų, tolsta nuo Leono ir nuo jo kalbų.

Leonas: *seka ją, stovi šalia, kalba švelniai, šiltai, intymiai*: Beatrice, vienintelis dalykas, kuriuo tikiu šituose Glembajevų namuose, esi tu ir tavo kilni ir nuoširdi inteligencija! Ir vis dėlto mumyse tur būt ne viskas taip paprasta, kaip kokios nors tarnaitės pasaulyje! Bemokslei tarnaitėi visi tie klausimai apie Dievą ir esminius dalykus yra tokie paprasti kaip katalikiškų Velykų dekoracijos ... Velykų rytas, ant baltos staltiesės margučiai, velykinis pyragas, velykinis varpų skambėjimas, velykinių mišių giesmė!..

Angelika: Visi mes krutam gyvenime kaip vikšrai sūrio gabale. Ir niekas iš mūsų nemato, kad vyksta virš įvykių, Leonai! Kol esam gyvi, mes gyvenam tik taip, kad paklustume vienam tyliam, nerašytam įstatymui; o mumyse ir aplink mus visur tamsu, kaip viduje skruzdėlyno. Man atrodo, kad ir tavo tie romantiški polėkiai, tie bandymai įveikti ribotas gyvenimo galimybes yra bevaisiai ir šiek tiek senamadiški. Das ist die reinste Vormärzromantik! Taip, gryniausia senų revoliucijų romantika. Ir jeigu tu manai, kad bemokslės tarnaitės sieloje negali būti aukštesnės darnos, negu tavo bedieviškame simbolizme, tu klysti! Gal būt viskas, ką aš kalbu, iš tikrųjų yra tik „pseudointeligenčiška gotika“, tačiau, ką tu kalbi, tik chaosas, tik sumaištis!

Leonas: Aš visą vakarą tave stebėjau, Beatrice, ir negaliu suprasti, gal tai ir nekorektiška, bet aš tikrai nuoširdžiai noriu suprasti, ar tu iš tikrųjų esi tokia rami, kaip atrodai, ar man tik taip vaidenasi toj mano, kaip tu sakai, sumaišty? Gal man tik vaidenasi, kad tu rami?

Angelika: Aš kasdien vis ramesnė.

Leonas: Jau septyneri metai praėjo po Ivano mirties, Beatrice, ir jeigu tu tikrai visus tuos metus dareisi kasdien vis ramesnė, tu šiandien turėtum būti neapsakomai rami. Ir niekad nejauti skausmo?

Angelika: Dar ir kaip jaučiu! Bet susiimu, kaip tu sakai, atrodau rami, ir man geriau!

Leonas: Antrą dieną stebiu tave, mielas vaike, matau tavo ramybę, bet niekaip negaliu suprasti: iš kur ta ramybė? Kur tavyje tas atramos taškas?

Angelika *aiškiai jo vengia*: Nežinau, Leonai!

Šitaip nutraukusi pokalbį, prieina prie savo pačios portreto, kur ji pavaizduota dėvinti geltono brokato vakarinę suknią su giliu dekoltė ir didžiule stručio plunksnų vėduokle; sustoja ir ilgai žiūri į savo pačios praeitį. Tuo metu už scenos pasigirsta „Mėnesienos sonata“ ir nuo pirmo takto tęsiasi, kol nepasirodo baronienė Castelli-Glembay. Muzikai nutrukus Angelika sėda į krėslą, sudeda rankas lyg maldai ir susikaupusi rymo.

Leonas žiūrėdamas į ją, tyliai ir egzaltuotai: Tavo veidas man primena vieną Holbeino portretą, atrodo, mačiau jį Bazelyje. Ovalinis veidas, gracingos japonės geišos veidas, vaikiškas, laki šypsena, koloritas pieniškas su permatomais pastelinais atspalviais! Holbeiniškos akys, inteligentiškos, šviesios, o kažkur jų gelmės transcendentinėj užuominoj spindi fosforiniu atšvaitu vos pastebima erotika.

Angelika: Leonai, susimildamas...

Leonas: Aš kalbu apie Holbeiną, brangioji sesuo Angelika! Apie vieną seną Bazelio Holbeiną, senovišką portretą, apie kurį mąstau jau septinti metai! Tas veidas, laki šypsena, faktiškai tik dvi mažytės, apskritos, diskretiškos duobutės skruostuose, lyg dvi simetriškos užuominos taisyklingų, dianiškų lūpų kampučiuose, lelijų spalvos rankos, baltos, išpuoselėtos, angliški pirštai, ploni, holbeiniškai pailginti pirštai, nuostabi aristokratiška ranka, kokią galėjo pamatyti tik Holbeinas!

Angelika be žodžių atsistoja ir eina link terasos, paslėpusi rankas plačiose rankovėse. Leonas paskui ją.

Leonas: Beatriče, aš septynerius metus svajoju tapyti tavo portretą. Pradžioje įsivaizdavau tave juodais rūbais, bet dabar matau dominikonų vienuolės abitu, jis tau nuostabiai tinka, atrodai lyg kokia dvaro dama iš ankstyvojo Renesanso laikų! Tikra feodalė, žiūriu į tave ir matau ne dominikonų vienuolę, taip, matau turtingą ankstyvojo Renesanso moterį: tokią tave reikėtų tapyti! Kaip greitai lekia laikas ir kaip neįtikėtina greitai keičiasi mūsų rūbų prasmė! Juk anuomet damos vilkėjo tokius pačius, kaip tavo,

ilgus apsiaustus, kai stebėdavo riterių dvikovas turnyruose ir klausydavosi riterių dainų. Nenoriu tavęs, Beatriče, užgauti, bet pati idėja, pats faktas, kad po septynių šimtų metų, mūsų dienomis, būtent vienuolės nešioja anų laikų kilmingų moterų stiliaus rūbus, tas faktas tik patvirtina, kad viskas šiame pasaulyje reliatyvu ir laikina: ir mūsų rūbai, ir mūsų vienuoliška ramybė! Dar po septynių šimtų metų šiandieniniai madingiausi drabužiai tikriausiai atrodys tiek pat konservatyvūs, kaip šiandien mums atrodo viduramžių rūbai. O juk visas impresionizmas tapyboje gimė visų tų rafinuotų prancūziškų Antrosios Imperijos rūbų šešėlyje: visi tie madingi krinolinai, mirgantis stilius „à la Eugénie“ su visais tais karščiausių spalvų skėčiais nuo saulės...

Visas tas tykus flirtas Angelikai tebėra keistas ir tolimas, bet kartu ir artimas. Ji atvirai susidomėjusi klausosi šitos šiltos kalbos, šito artimo jai žmogaus, kurio nebuvo mačiusi beveik septynerius metus, tačiau tuo pat metu apžiūrinėja savo pačios portretą, savo jaunystės atvaizdą.

Įeina Jo Ekscelencija Fabricijus, lydimas daktaro Zilberbrandto. Šviesiausiasis ponas Fabricijus, buvęs didysis županas (gubernatorius), dabar tik senas bonvivas, mėgstantis linksmai ir gerai pagyventi. Kiekvienas šukuosenos plaukelis virtuiziškai suguldytas ant plinkančio pakaušio; ūsai à la vengrų husaro aiškiai dažyti juodai. Taisyklinga ir vis dar nepriekaištingai elegantiška povyza su monokliu ant senamadiškos grandinėlės, ant atlapo ordino juostelės, žymintį aukštą apdovanojimą; jo kelnės dabiškai išlygintos, dantys puikūs, išpuoselėtos poniškos rankos, aukso apyrankė ir didžiulis antspaudinis žiedas – visa tai skrupulingai suderinta, pedantiškai išblizginta. Senas išrankus epikurietis, kuris pavydžiai branginą kiekvieną savo 69-nerių metų amžiaus minutę. Kairiajame skruoste matosi randas nuo kardo kirčio. Teologijos ir filosofijos daktaras Aloyzas Zilberbrandtas, eksjezuitas, dabar vienturčio bankininkų sūnaus Oliverio Glembajaus auklėtojas, maždaug trisdešimt devynerių metų amžiaus. Liekna, palinkusi povyza, blyškus be jokios išraiškos veidas, jame yra kažkas eunuchiška, antipatiška, liokajiška: lanksti juoda figūra dvasininko sutanoje.

Fabricijus: O, jūs apžiūrinėjate savo praeitį, baroniene? Wie die Zeit vergeht, mein lieber Gott! Kaip lekia tas laikas, Dieve! Tas jūsų portretas nutapytas prieš dešimt metų,

o kiek vakarų mes čia, po šituo portretu, kalbėdavom apie jus, kai jūs buvot, jei neklystu, Šanchajuje.

Angelika: Honkonge, Jūsų ekselencija, epideminėje ligoninėje dvejus metus.

Daugiausia turėdavom raupų ir tifo atvejų. Taip seniai viskas buvo, man dabar atrodo, kad viską sapnavau. Kovo mėnesį šitam portretui sukako aštuoneri su puse metų. Tą pačią suknelę buvau apsivilkusi Vienoje, Raudonojo kryžiaus baliuje, o balius vyko vasario vidury. Tame baliuje Ivanas ir sutarė su Ferenciu dėl mano portreto! Atrodo, už aštuonis šimtus aštuoniolika svarų sterlingų! Pozavau Ferenciui kovo mėnesį, o Ivanas mirė birželį. Kitų metų birželį jau buvau Honkonge! Kaip keista apžiūrinėti dabar savo seną portretą: neapsakomas jausmas. Lyg apžiūrinėtum save užburtame veidrodyje: negi iš tikrųjų aš tokia buvau? Negi gyvenimas ir yra ta vis ilgėjanti distancija, kai žmogus jau nepažįsta pats savęs?

Fabricijus: Jawohl, das ist ein typischer Ferenczy! Taip, čia tipiškas Ferencis! To paties periodo Ferencis, kaip ir garsusis Anglijos karališkosios poros portretas, pernai jį parodė Rudens salone. Dabar Ferencis gyvena Londone. Jo kainos - „iki dešimt tūkstančių“. Kalbama, kad jis dabar labai turtingas! Neseniai iškeliavo į Indiją nuosava jachta! Prabangus daikčiukas! Fantastiškas fejerverkas išlydint iš uosto! O Jūs, ponas daktare, ką pasakysit apie mūsų šedevrą?

Zilberbrandtas: „Pulchrum autem dicatur id, cuius ipsa apprehensio placet“, kaip sakė šventasis Tomas, Jūsų Ekselencija! „Viskas vadintina grožiu, kas gražu iš pirmo žvilgsnio“. Bet jeigu drįsčiau pareikšti savo nuosavą, be abejo, visiškai mėgėjišką ir kuklią nuomonę, negalėčiau nepripažinti, kad man paveikslas patinka, išskyrus vieną niuansą, o būtent – jis šiek tiek pižoniškas! Bet pats savaime kūrinys, be abejo, genialus!

Fabricijus: Jeder Zeit ihre Kunst! Kiekvienai epochai savas menas, ar ne? Pižoniškais laikais paveikslai turi būti pižoniški, gerai sakai! „L'oeuvre d'art est determinee par un ensemble qui est l'etat general de l'esprit et des moeurs environnantes“! Taip, meno kūrinys priklauso nuo bendros laiko dvasios ir nuo aplinkos įpročių“. Sutinku! Nors, tiesą sakant, visai neišmanau šitų dalykų! Kuo ilgiau stebiu šitą portretą, o aš jį stebiu jau daugiau kaip septynerius metus, man jis vis gražesnis: ir čia aš nieko negaliu padaryti! Aš tik mėgėjas! Bet va, mūsų Leonas! Jis pats tapytojas, jo paveikslai gauna

aukso medalius, manau, jis gali daug tiksliau įvertinti: taigi, Leonai, ką manai apie baronienės portretą?

Leonas: Aš išvis neturiu jokios nuomonės apie šitą portretą, brangus Fabricijau ! Čia iš viso joks portretas! Ir aš visiškai nesistebiu, kad Beatričė pati savęs neatpažįsta: nieko sau portretas!

Fabricijus: No ja, natürlich! Tu vėl su savo ekstravagantiškais įsitikinimais! Be abejo, žinoma, Anglijos karalių dvaras ir Rudens salonas nieko neišmano ir net nežino, kad Laslo Ferencis yra šūdas.

Leonas: Man visiškai vienodai rodo, ką Anglijos karalių dvaras kalba apie kažkokį nulį Ferencį ir jo tapybą!

Zilberbrandtas: „Omnis ars naturae imitatio est! „ „Bet koks menas tik pamėgdžioja gamtą. Be jokios abejonės, šitas paveikslas labai tiksliai atvaizduoja baronienę, suprantama, tokią, kokia ji buvo prieš dešimt metų. O kad sesuo Angelika pati savęs neatpažįsta, ne portreto kaltė, tiesiog ji pati dabar kita, visai kitokia nei prieš dešimt metų! Taip! Ir paveikslus reikia vertinti neatsižvelgiant į tuos žmones, kurie pavaizduoti ant drobės, bent jau to mus moko estetika! O vertinant grynai estetiniais kriterijais, visi harmoningo grožio elementai čia yra; metriétés kaip simetrija, kaip sakydavo graikai! Taigi, aš niekaip negaliu sutikti su jūsų nuosprendžiu, atleiskite, ponas daktare, be to...

Fabricijus: No, also, immer schöner, kuo toliau, tuo gražiau! Laslo Ferencis tau „nulis“. Įdomu, kam dar jis „nulis“? L'illustration ir The Graphic jaučiasi pagerbti, jei gauna įdėti to „nulio“ Ferenci reprodukciją! Taip!

Leonas: Oho, L'illustration, The Graphic ir šventasis Tomas su savo „imitatio naturae“...

Zilberbrandtas: Pardon, bet čia Senekos žodžiai, ponas daktare.

Leonas: Jokio skirtumo: Seneka ar šventasis Tomas, ar The Graphic! Turėtumėt žinoti, kad šiuolaikinės tapybos problema pažengė nuo Senekos ir The Graphic mažiausiai du tūkstančius metų į priekį! Taip! O jūsų įprotis iškirpinėti citatas iš senų bažnytinių knygų ir klijuoti jas, kaip pašto ženkliukus, kur reikia ir kur nereikia, tai čia greičiau aristokratiška filatelija, bet ne estetika, ir su tapyba neturi jokio ryšio!

Zilberbrandtas: Jūs kartais per daug autoritetingai teigiate savo nuomonę, ponas daktare! Sutunku, kad tapyboje neišmanau tiek, kiek jūs, nes šiaip ar taip jūs mokėtės pas Ferencį, berods, trejetą metų dailės akademijoje, ir dar Paryžiuje, jei neklystu. Be to ir pats piešiat ir tapot, tačiau turėti savo nuomonę, kiekvieno žmogaus teisė. Ir net kiekvieno sąžinės reikalas. Aš suvokių grožį kaip aukštesnę harmoniją religine ir estetinė prasme, kaip ją nusakė Biedermannas savo studijoje „Über die christlichen Dogmen“: „Žmogaus iškėlimas kaip begalinės dvasios, iš jo paties laikinos priklausomybės gamtai į laisvę ir nepriklausomybę nuo gamtos ypatingoje amžinoje priklausomybėje“.

Leonas: Kaip, kaip? Jo paties laikina priklausomybė gamtai ir laisvė nuo laikinumo ypatingoje amžinybėje – aš čia nesuprantu nė vieno žodžio! Koks Seneka, koks anglų karalių dvaras ir Ferencis, ir krikščioniškos dogmos? Ką jūs čia šnekat? *Nervingai*. Imkim konkrečiai baronienės ranką su vėduokle! Argi gali taip atrodyti motės ranka su vėduokle? Čia jauti dažų tūbelę, visur aliejiniai dažai, viskas lipnu kaip degutas, tie sulipę pirštai taip ir liko kaip tešla! O šukuosena? Argi jus jaučiat, kur prasideda kakta, o kur kasos? Čia viskas tik papier-mache (*tarti – papjė mašė*), lakuota dažų masė, o viską pridengia banalus triukas su diadema. Bet kuo čia dėta diadema? Visas tas šilkas, brokatas, tos stručio plunksnos, viskas marga kaip papūgos! Taip, galbūt tą viską gali sau leisti Ferencis, jeigu jis pardavinėja savo portretus anglų karalių dvarui, bet tai ne tapyba! Kokia čia tapyba?

Fabricijus: Lächerlich! Tiesiog juokinga! Laslo Ferencis nežino, kas yra tapyba, o ponui Glembajui aišku kaip dukart du! Mano nuomone, portretas tobulai perteikia baronienės bruožus, netgi dabar, po devynerių metų! Jeigu čia ne portretas, tai aš išvis nesuprantu, kas yra portretas.

Leonas: Manau, kad tiksliai pastebėjai, tu išvis neturi jokio supratimo apie portretą! Pirmiausia, baronienės akys. Jos mėlynos, akvamarinas, nerealus akvamarinas, o akys ant drobės, žiūrėkit, žalios. Baronienės veidas – juk tai ankstyvojo Renesanso veidas, jos žvilgsnis, jos veido holbeiniškas ovalas, juk to visko neliko nė pėdsako šitame angliškame spalvotame atviruke. O Beatricės rankos? Kur tos bekūnės, nepalyginamos rankos – čia tik porcelianinė lėlytė?

Zilberbrandtas: Man atrodo, kad patikimiausia yra tai, ką sako pati sesuo Angelika. Sesuo Angelika šiandien daugiau jau nebegyvena šiuolaikinės moters gyvenimu nei

materialine, nei dvasine prasme, ji žiūri į savo portretą iš ypatingo, kaip ji teikėsi išsireikšti, nuotolio, devynerių metų distancija ne juokas, taigi ji...

Leonas: Rankos tos pačios! Aš prisimenu Beatričės rankas iš anų glembajiškų laikų ir matau jas dabar! Grynai didaktiniais sumetimais, Beatričė, būk tokia maloni, parodyk šitiems ponams, ką reiškia modelio ranka ir ta ranka ant drobės, maldauju...

Sesuo Angelika labai įdėmiai klausėsi viso to pokalbio apie jos portretą, bet diskretiškai pasitraukė, kai imta kalbėti apie ją pačią ir jos rankas. Ji apžiūrinėja šeimyninę Glembajevų portretų galeriją.

Angelika: Fabricijau, atsiprašau, ar čia ta Liudviga Glembaj, kuri nusiskandino dėl italo tapytojo?

Fabricijus: Ne, brangioji Beatriče, tai senoji Foringienė! Mes labai mėgdavom slyvas iš Foringų sodo, neapsakomo skonio Reine Clanjac slyvos. Mano, amžiną atilsį, motušė sakydavo: kas tie argentiniški persikai palyginus su šitom slyvom? O pačių Foringų persikai nuostabiai tikdavo kompotui à la Melba. Jei prisimeni, Foringų vynuogynai buvo Toplicų šlaite, ten, kur dabar pastatė spirito varyklą ir išlaiko Chateau Glembay konjaką. O Liudviga Glembay štai ten, ana ponია balta suknia ir juodu šaliu.

Jie sustoja priešais jaunos moters portretą: balta suknia, lornetas rankoje, ant kaklo masyvus, brangus perlų vėrinys. Keturiasdešimtųjų metų Bidermeier.

Fabricijus: Maestro Bartolomėjaus darbas. Iš Toskanos. Fantastiška asmenybė! O ta nelaiminga istorija su italu dailininku prasidėjo Vienoje, berods, 1880 metais. Sklido gandas, kad jis vedęs kažkokią tarnaitę, Štajerkytę! Mit einem Wort: visiškai smukęs žmogus, trumpai sakant; nesistebiu, kad po tos nelaimės, jis pats šoko į vandenį, nusiskandino, tarp kita ko, lygiai taip, kaip jo motina. O iš tos nelaimingos meilės liko, kiek girdėjau, sūnus, atrodo, ir dabar dar gyvena Vienoje. Taip, taip, čia ji, vargšė Liudviga! Kaip matot, buvo gražuolė! Koks biustas, kokios akys! O šitas jaunikaitis, jaunesnysis Liudvigos brolis! Der unglückliche Felix, vargšas Feliksas Glembajus. Jis

buvo priskirtas prie grafo Wrbno raitelių eskadrono, ir vėlų keturiasdešimt aštuntųjų rudenį jie dalyvavo baudžiamojoje austrų imperatoriaus statybinio Jelačico ekspedicijoje. Taigi, Feliksą kažkur lapkričio gale prie Fiunfircho sučiupo Košuto banditai ir gyvą iškepė ant laužo!

Angelika: Aš žinau, kodėl jo rankose cerkvė! Čia Francas, jis juk pastatė naują cerkvę Remetinece! Bet kodėl šitas laiko garvežis, Fabricijau?

Fabricijus: Čia gi Francas Ferdinandas Glembajus! Jis nutiesė geležinkelį nuo Pettau iki Cakurno ir toliau: Cakurnas – Nagi Kaniša! Kaip generalinis pietryčių geležinkelio direktorius ir Vienos senjorų klubo viceprezidentas, jis galėjo be vargo gauti barono titulą, jei tik panorėtų. Bet kai jam pasiūlė, senolis mandagiai atsisakė: nein, danke gehorsamst! Dėkoju nuolankiausiai, bet mano velionio tėvo šimtametis meistro diplomą man daug mielesnis už jūsų naujai iškeptą baronystės raštą! Danke schön!

Leonas: Buvau dar vaikas, bet prisimenu, kaip teta Marieta pasakodavo, kad jis mokėjo daugybę pokerio triukų ir dėl to jį vadino didžiausiu šuleriu nuo Liubianos iki Vilniaus!

Fabricijus: Baik tuos savo kvailus juokelius, dėl Dievo meilės!

Leonas: Čia ne juokeliai, pats girdėjau iš tetos Marietos!

Fabricijus: *praleidęs negirdom Leono žodžius* Nežinau, ar jūs prisimenate mūsų uošvį, čia jo portretas. Tapytas prieš dvidešimt penkerius metus Vienoje, kai firma Glembay and Co šventė savo penkiasdešimtmetį. Akademiko, Makart-Schule profesoriaus Janetšego darbas. Streng in Form, mild in Farbe! Griežtos formos, švelnios spalvos! Tais laikais Ignotas nešiojo savo garsiąją napoleonišką barzdelę! Gal ir šitas portretas šūdo vertas, Leonai, ką?

Leonas sustojo ir tebestovi priešais nutriušusį senamadišką, amatininkišką portretą barokiniais rėmais.

Leonas: O kodėl, kaip manote, Jūsų ekscelencija, šis Glembajus laiko rankoje svarstyklės?

Fabricijus: Cecho simbolis, svarstyklės. Jis visą savo gyvenimą svėrė ir prekiaavo!

Leonas: Taigi, jis visą savo gyvenimą svėrė! Kai buvau vaikas, niekaip negalėjau suprasti, kaip čia yra, kodėl jis taip kreivai laiko tas svarstyklas? Tik vėliau supratau: čia pirmasis Glembajus, kuris nusverdavo savo naudai!

Fabricijus: Tavo ironija šiuo atveju netinka: dar direktorijos laikais jis buvo pats turtingiausias žmogus nuo Marburgo iki Cakaturno! Kongreso laikais nusipirko rūmus Vienoje, Bajorų gatvėj! Kam jam kažką apvėrinėti? Lacherlich! Juokinga!

Leonas: Niekas dar pats savęs neapsvėrė, Jūsų ekselencija!

Fabricijus: Kai šitaip šneka prasčiokai, taip vadinama liaudis, dar galiu suprasti! Yra dalykų, kurių prasčiokai tiesiog nepajėgia suvokti. Bet kad tu, Glembajus-Daniellis, galvoji taip, kaip gatvės valkatos - nuostabu! Tiesiog merkwürding!

Zilberbrandtas: *kuris slankiojo paskui kaip šešėlis, kol likusieji apžiūrinėjo portretus, dabar prabilo tyliai ir įtikinamai, įsiteikdamas.* Mums ir mūsų vargšei neapsišvietusiai tautai, kuri neturi savo tautinio verslininkų sluoksnio, mums labai svarbu išsaugoti savo rankose ir tą mažytę dalį, kuri kol kas dar mums priklauso ekonomiškai, pabrėžiu, kol kas dar priklauso mūsų tautai. Kaip tik todėl visos tos modernios, liberalios novatoriškos teorijos, kurios viską griauja ir ardo, mums yra dvigubai pavojingos! Mano kukliu manymu, bent jau sprendžiant iš to, ką skaičiau Austrijos Prekybos Naujienų almanache, būtent šis Glembajus dar Marijos Terezos laikais turėjo savo nuosavus laivus Trieste ir savo filialus Grace ir Vienoje.

Fabricijus: So ist es! Būtent! Mokėk nulenkti galvą ir pripažinti, mokėk įvertinti, ne vien tik viską purvinti ir žeminti!. Natura non facit saltus! Gamta nemėgsta šuolių! Per vieną parą pilys nepastatomos! Visi šitie Glembajai dirbo ir savo pasiekė daug sunkesniais laikais, nei dabar, ir labai ilgas kelias, mano brangus bičiuli, nuo šito Glembajaus su svarstyklėmis rankose iki tavo tėvo, tikrojo slapto patarėjo, kuris, kaip mes girdėjom šį rytą Prekybos rūmų iškilmingame posėdyje, duoda darbą ir išmaitina dešimt tūkstančių vyrų, šeimos galvų! Tokie reikalai, Carissime!

Leonas: Jums, atrodo, dar svaigsta galva nuo banketo tostų! Nueikit rytoj į tuos Prekybos rūmus ir ten pratęskit savo gražias kalbas! Manęs jos nejudina, aš ne bankininkas, ne jubilias! Aš tik praeivis, ir šitie paveikslai šituose namuose man pasakoja daug paslaptingesnes istorijas, negu jūs! Jums atrodo, kad tas Glembajus

laiko rankose cerkvę, o aš matau kruviną peilį! Kiekvienam savo! Was habe ich gesagt? Ką aš pasakiau? Argi aš ką nors ne taip pasakiau? Aš tik pasakiau, ką pats girdėjau: anas Glembajus sukčiavo žaisdamas kortomis, o šitas - sverdamas! Štai ir viskas, ką pasakiau! Kein Wort mehr! Nė žodžio nepridėjau!

Fabricijus: Kas to nežino, Barbočių giminės senos pasakos: Glembajai – žmogžudžiai ir šuleriai, ir virš visų Glembajų kabo prakeikimas! Senų bobų plepalai!

Leonas: Gerai, Barbočių giminės plepalai? Puiku! Pradėkim nuo keturiasdešimt aštuntųjų, jums leidus! Apie Liudvigą pats sakei, kad nusiskandino, pati, savo valia; ir jos sūnus šoko skandintis pats, savo valia. Tu pats taip sakei! O šito geležinkelių tiesėjo brolis, tas, kur vedė Hochbauraitę iš Vienos, ar ne jis mirė beprotnamyje? O vyriausias jo sūnus, ar ne jis nusišovė?! Generolo Warronigo žmona dukart bandė nusiskandinti. Jų duktė Laura, baronienė Lenbach, juk ji pati tikriausia Selbstmordkandidatin, taip, rimčiausia kandidatė į savižudes! O mano velionė mama! Gerai, ji nepriklausė Glembajų giminei, bet ji apsinuodijo Glembaj kompleksais! Gal ne? Gali paneigti? O Alisa, taip, gal Alisa nenusiskandino? Gal ne dėl jos savižudybės ir velionis Ivanas iššoko iš trečio aukšto?

Fabricijus: Das war der reinste Zufall! Gryniausi atsitiktinumai!

Leonas: Gerai, o kaip tada su visais trečios ir ketvirtos atšakos Glembajais? Ką pasakysi apie Agramerius, apie Balločanskius, taip, ir apie tavo, Fabricijau, atšaką, argi ten nėra nė vieno verflucht und degenerieert, nė vieno prakeikto ir išsigimusio? Ar tikrai čia viskas taip normalu, jeigu štai Beatričė vilki vienuolės rūbą? Argi ne ji baronaitė Zigmuntovičaitė, o dabar vieno iš savižudžių Glembamų našlė? Ir visa tai jūs vadinat bobų plepalais, mano brangusis Ekscelencija?

Fabricijus: Ir ką gi tu nori tuo pasakyti?

Leonas: Baikit vaidinti! Tiesiog kvaila! *Nervingai eina į terasą, sėda į supamą kėdę, nervingai supasi, pūsdamas cigaretės dūmus.*

Fabricijus: Kažkoks nemalonus keistuolis! Pirmą kartą po vienuolikos metų apsilankė savo tėvų namuose ir šitaip elgiasi! Visas persitempęs, so zügellos nervös, absoliučiai nevaldo nervų, ir kitus užkrečia, išveda iš kantrybės. *Keisdamas nemalonią temą.*

O jūs, brangioji baroniene, kaip jums sekasi? Prieš porą metų man apie Jus daug pasakojo viena Jūsų mokinė: grafienė Vieniavska-Drohobeckienė . Grįžusi iš Damų koledžo Pressburge, ji buvo tiesiog susižavėjusi jumis, jūsų, kaip ji sakė, „spinduliuojančia vidine harmonija“, innerlich Harmonie !

Angelika: Aš jau nebedėstau Damų koledže, Jūsų Ekscelencija. Dabar dirbu Aukščiausios Dvaro tarnybos kanceliarijoje prie Jo Eminencijos kardinolo Gaspari-Montenuovos.

Fabricijus: Taip, taip, žinau, ir mes tuo didžiuojamės! Ta proga aš pats norėčiau paprašyti jūsų paslaugos: ar negalėtumėt perduoti Jo Eminencijai kardinolui žinutę? Mudu su Jo Eminencija kartu buvom Germanikume, vokiečių ir vengrų kolegijoje, kai aš dar tarnavau imperatoriškoje Austrijos pasiuntinybėje Romoje: ir mudu visai neblogai sugyvenom. O reikalas toks, kad didžiai gerbiamas daktaras Klokočkis paprašė manęs padėti per Jo Eminenciją grafą Montenuovą gauti audienciją pas Jo Eminenciją Vatikano pasiuntinį (kiek girdėjau, jie kartu mėgsta palošti kortomis preferansą). O būsimo pokalbio tema – kažkoks karmeličių vienuolynas prie mineralinių vandenių kurorto Chorvatijoje. Žodžiu, smulkmena! Eine Kleinigkeit, baroniene, kažkokios problemėlės dėl žemės nuosavybės ar panašiai. Smulkmena, bet , patikėkit baroniene, ji labai daug reiškia toms vargšėms sąžiningoms vienuolėms!

Angelika: Su didžiausiu malonumu, Jūsų Ekscelencija, kiek nuo manęs priklausys, mielai padarysiu viską, būkit ramus...

Besišnekėdami lėtai juda prie išėjimo scenos gilumoje, o daktaras Zilberbrandtas lydi juos tarsi liokajaus šešėlis. Pauzė, kurios metu girdima „Mėnesienos sonatos“ antroji dalis; pauzės metu sugrįžta Leonas, vaikštinėja , nervingai rūkydamas, apžiūrinėja paveikslus.

Įeina susijaudinęs daktaras Puba Fabricijus, šviesiaplaukis neurotikas; frakas, monoklis, Havanos cigaras dantyse. Jis šlubas nuo rachito ir nešioja metalinį ortopedinį įtvarą ant kairės nesveikos kojos, kurią jis velka paskui save drauge su sunkiu ortopediniu batu. Pasiramščiuoja plona, juodai nulakuota lazdele, o raidę R taria afektuotai ištęsdamas. Jis gana nesimpatiškas ir labai sąmojingas.

Puba: Tikras beprotnamis, čia, žmogau, sugadinsi paskutinius nervus, jeigu dar turi. Naktis, vėlu, o manęs nuo ryto laukia begalė darbų. Kaip kvaila, kad žmogus pats save amžinai vargina ir kankina.

Leonas: O kas tau trukdo išsinešdinti, mielas žmogau? Keliauk sau su Dievu, labos nakties!

Puba: Lengva tau šaipytis! O man reikia sutvarkyti vieną baisiai svarbų reikalą, bet niekur negaliu rasti tetos Šarlotos. Tikras beprotnamis, ir visi žaidžia su ugnimi!

Leonas: Baronienė Castelli-Glembaj skambina savo mylimą *Mėnesienos sonatą*, ir manau, kad dabar geriausia leisti jai užbaigti, nes kitaip ji negalės užmigti be tos savo stebuklingos *Mėnesienos sonatos* „quasi una fanasia“! Keliauk namo ir išsimiegok! Ko čia kankiniesi? Ypač jei esi toks protingas, o čia tik beprotnamis.

Puba: Gera tau kalbėti iš savo olympishen Perspektivė! Jeigu aš turėčiau tavo pajamas vien tik iš nekilnojamo turto, aš irgi būčiau olimpiškai ramus, mano bičiuli! Ir iš viso, ar tu nutuoki, kas čia darosi? Ar tu žinai, kad socialistų spauda pradėjo naują kampaniją dėl Rupertienės-Kanjegaitės bylos? Ar žinai, kad jie grasina paskelbti naujus kompromituojančius dokumentus? Ar žinai, kad vakar, laidojant tą beprotę, kilo riaušės ir reikėjo iškviesti policiją, kad įvestų tvarką? Minia rėkė ir kaltino nenubaustus žudikus! Dabar visur demonstracijos, spauda pradeda naują juodinimo kampaniją, o čia visi šampaniuką gurkšnoja, *Mėnesienos sonatą* skambina! Nebūk nors tu toks lengvabūdis, um Gottes Willen, Leonai, dėl Dievo meilės!

Leonas: O aš kuo dėtas? Čia ne mano problemos. Ir išvis ta byla manęs visai nedomina! Mažiausiai rūpi! Tegų sau demonstruoja, tegų rėkauja, tegų rašo, kas tik jiems patinka! Kuo aš čia dėtas?

Puba: Žinoma, tu nieko dėtas, ir Šarlota čia nieko dėta, ir tas senis, jūs visi čia nieko dėti, bet kai iškils dar vienas skandalas, kas tada atsakys? Žinoma, pono Fabricijaus advokatas! Tada jau aš būsiu atsakingas už viską ir už visus!

*Įėjęs Glembajus su daktaru Altmannu išgirdo paskutinius Pubos žodžius. Jo Ekscelencija Ignotas Glembajus, banko savininkas, firmos **Glembaj'ai ir Co** vadovas, industrinis ir finansinis magnatas, seniausias kilmingos patricijų giminės atstovas, puikiai išsilaikęs, šešiasdešimt devynerių metų amžiaus; frakas jam puikiai tinka, plaukai garbanoti, žili, stambi nosis, veidas švariai nuskustas, valingas; lenkti antakiai. Apatinis žandikaulis atsikišęs, ryškūs žandikaulių raumenys, tyloje gali išgirsti, kaip jis nervingai griežia dantimis. Monoklis akyje laikosi taip natūraliai, lyg jo ten išvis nebūtų.*

Dr. Altmannas, arti penkiasdešimties metų, juoda, tanki ševeliūra ir didžiuliai ūsai. Kažkuo panašus į armėnų čigonų smuikininką. Iš vienos pusės beveik kuprius, nešioja po švarku geradhalterį, kuris varžo jo judesius. Ausiniais rémais akiniai; pats susisuka cigaretės iš sidabrinės tabako dėžutės, pirštai pageltę nuo dūmų, kaip tipiško rūkoriaus. Be perstojo rūko vieną cigaretę po kitos.

Glembajus : Kas gi dabar, brangusis mano Puba? Ko dabar tu jaudinies? Kas šį kartą nutiko?

Puba: Aš negaliu suprasti nė vieno iš jūsų, dėde Ignaciau! Lakstau nuo vieno prie kito, kaip koks futbolo kamuolys! Tau irgi sakiau, kad man reikia naujų direktyvų Rupertienės-Kanjegaitės byloje. Norėjau pasikalbėti su teta Šarlota; ji mane siunčia pas tave, tu mane mandagiai veji šalin, slampinėju čia, kaip koks idiotas; o byloje išplaukė naujas kompromatas, situacija keičiasi! Socialistai pradėjo naują kampaniją: jie reikalauja atnaujinti bylą, remiantis kažkokiais laiškais. Visas reikalas nemaloniai komplikuojasi; ir aš tave perspėju: ist riskant, taip, situacija darosi pavojinga, per daug rizikos, aš negaliu naudotis įprastais triukais! Mano nuomonė tokia: juridiniu požiūriu, naudingiausia būtų paskelbti spaudoje protestą. Čia, prie svetimų akių, negaliu visko sakyti, bet mano pozicija tokia: arba aš, kaip advokatas, turiu laisvas rankas, arba palikite mane ramybėj! Taip, aš negaliu dirbti be jūsų apsisprendimo, be jokios gynybos linijos, kai nežinau, su kuo jūs sutinkat iš principo ir ko nenorit. Aš negaliu taip dirbti! Ir nenoriu! Aš nusiplaunu rankas!

Glembajus : Siūlai protestą per laikraščius? Hm! Hm! *Pauzė. Jis mąsto, sugrieždamas dantimis. Po to ryžtingai:* Nein! Nicht! Ne ! Bet kokia vieša polemika su Glembajų banku būtų tik gardus kąsnelis padugnėms! Jokiu būdu! Jokių laikraščių! Aš kategoriškai prieš!

Puba: Tipiškas Glembajų prietaras! Pourquoi pas? Kodėl ne? Atvirai pasakius, visa šita istorija jau tiek kartų buvo viešai apšnekėta ir aprašyta, kad dar vienas juridiškai logiškas pareiškimas, be abejo, würdevoll und respektabel, rimtas ir solidus, nieko nepagadins. Atleiskite, ponai, už išsireiškimą, bet, mano nuomone, dabar pats laikas ryžtingai užčiaupti burną padugnėms! Tai būtų prevencinė priemonė! O jūs, ką jūs pasakysit, daktare?

Dr. Altmannas: Čia sunku ką nors patarti, ponas advokate! Aš, kitaip sakant, nesu pakankamai au courant įsigilinęs į visą tą istoriją, bet man atrodo, kad vienu atžvilgiu ponas Rūmų patarėjas tikrai teisus: die Zeitungen, mein Gott, visi tie laikraščiai tikrai šiuo atveju netinka. Aš net sakyčiau, kad laikraščiai tokiai subtiliai problemai visiškai netinkama vieta! Iš kitos pusės, kiek galiu spręsti, susidaro įspūdis, kad ponas daktaras Puba taip pat teisus: tokioj keblioj situacijoje reikia kažką daryti...

Dar Pubai baigiant kalbėti, pianino garsai nutrūko. Įeina Šarlota, baronienė Castelli-Glembaj, lydima ulonų vyrleitenanto Agramerio-Ballošanskio ir savo septyniolikmečio sūnaus Oliverio Glembajaus. Baronienė Castelli-Glembaj, keturiasdešimt penkerių metų dama, bet tokio stangraus kūno ir lengvų judesių, kad nieks neduotų jai daugiau trisdešimt penkerių. Jos plaukai visiškai žili ir taip kontrastuoja su jos jaunatviškai švytinčiomis akimis ir žvaliu kūnu, jog primena baltai nupudruotą peruką. Ponia Castelli, rafinuota ir dvasinga moteris, dėsto savo mintis labai tiksliai ir logiškai, o savo lornetą naudoja ne dėl trumparegystės, o daugiau dėl mados. Dėvi šviesų nériniuotą rūbą su brangiais papuošalais ir labai giliu dekoltė, brangi šermuonėlių šerpė beveik metro pločio. Po kelių sekundžių duryse, scenos gilumoj, pasirodo Fabricijus.

Puba: *labai nervingai* Aš jūsų nesuprantu: filosofuojat iš tuščio į kiaurą, o nieko doro nepasakot! Kokie tie jūsų smegenys, ponai? Jūs turite man duoti aiškiają direktyvą, pasirinkti kryptį, arba, maldauju, būkit malonūs ir duokit man visišką veiklos laisvę: šitoj byloj aš neturiu jokių Hintergedankens, jokių, taip sakant, slaptų minčių, bet, mielieji, patikėkit, aš visiškai nenoriu prisiimti sau visą juridinę atsakomybę tokioj rizikingoj byloj! Daugiau nė vieno žingsnio be jūsų palaimos! Toks mano paskutinis žodis!

Baronienė Castelli: *sunerimusi* Tu vėl nervinies, Puba, dėl tų kvailysčių? Tiesiog nežinau: esu tikrai moteris ir daug ko neišmanau šitoj visoj jūsų jurisprudencijoj, bet, meine Herrschaften, dėl Dievo meilės, gal tu malonėtum man paaiškinti: kaip gi čia yra? Gali teismas priimti šitoj byloj autoritetingą sprendimą, ar negali? Gali, ar negali teismas paskelbti galutinį nuosprendį, padėti, taip sakant, tašką? Taigi, ko jūs čia nervinatės dėl visokių smulkmenų? Gadinat sau ir kitiems nuotaiką ?!

Glembajus : Šarlota, tu be reikalo taip jaudinies! Teismas, be abejo, turi teisę paskelbti galutinį nuosprendį, tačiau Puba teisus: susidarė nauja situacija. Jeigu ta nelaiminga isterikė nebūtų nusižudžiusi, reikalas seniai būtų sutvarkytas. Kaip žinai, viskas jau buvo beveik sutvarkyta, bet, Dieve mano, yra kaip yra: ta keistuolė nusižudė mūsų namuose, o žurnalistai, ačiū Dievui, visi mes žinom, kas yra žurnalistai. Taigi, atsižvelgiant į laikraščius, Šarlota, atsižvelgiant į laikraščius, reikalas vis dar...

Baronienė Castelli: *susijaudinusi, beveik pro ašaras* . Gerai, bet greičiau paskelbkit spaudoje bent pirmą teismo nuosprendį, aš daugiau jau nebegaliu ! Visą laiką nervai įtempti, amžinai neaišku, kas vyksta, jokie nervai neatlaikys, kai tave kasdien viešai spaudoje apspjauo! Aš neišlaikysiu! Arba imkitės kokių nors griežtų priemonių, arba aš išvažiuoju. Turėkite galvoj: aš daugiau taip negaliu. Žiūrėkit: aš visa pražilau, plaukai kaip koks perukas! Man kartais atrodo, kad jūs visi susitarėt mane pribaugti! *Sėda į krėslą.*

Glembajus : Tu per daug kreipi dėmesio į...

Baronienė Castelli: Aš niekam neleisiu mane žlugdyti! Was kan ich dafür, ką aš galiu padaryti, kad ji nusižudė? Aš padariau viską, kas tik buvo įmanoma toj situacijoj! Negi aš tą beprotę išmečiau iš trečio aukšto?

Fabricijus: Niekas to nesako! Šarlota, brangioji, bet vienas dalykas yra teisybė, ir visai kas kita - likimas! Jinai parašė priešmirtinį laišką, o laikraščiai tą laišką išspausdino! Žinoma, laikraščiai beveik kasdien rašo apie savižudžius, spausdina jų laiškus ir visokius raštelius, čia nieko ypatingo! Ir mums, pavyzdžiui, neatrodo, kad tos moters laiške yra kažkas ypatinga. Tiesiog egzaltuotos bobelės laiškas, rašytas porą minučių prieš mirtį, kokia čia sensacija? Bet turėkim galvoj kitą variantą: provincija pilna bobelių, kuriuos visai kitaip perskaito tą patį laišką savo pigiuose laikraštėliuose ir visai kitaip jį

supranta: provincijos psichologija visai kitokia, čia tau ne mūsų weltanšaugas! Gatvės psichologija iš prigimties isteriška!

Baronienė Castelli: Isteriška ar neisteriška, kas man iš to? Kas tai būtybei davė teisę mane apkaltinti? Ką aš jai padariau? Užvakar, kai ji čia buvo atėjusi, aš labai gražiai jai pasakiau: tief geehrtes Fraulein, taip, didžiai gerbiama panele, prašau, štai jums penkiasdešimt kronų ir, būkit maloni, palikit mane ramybėj! Tai kuo aš kalta, kad ji šoko pro langą?

Fabricijus: Viskas vyko jau kitame lygyje; net jos apsilankymas pas tave jau buvo aukštesnio lygmens likimas.

Puba: *labai nervingai*: O, dieses nebulöse Herumreden! Filosofiniai paistalai! Galima išprotėti nuo jūsų tuščiažodžiavimo! Konkrečiai, ponai, duokite man įgaliojimus veikti per spaudą: paskelbti pareiškimą ir išreikšti užuojautą.

Glembajus : O aš manau, kad mums geriausia būtų laikytis ramybės ir tylos, taip, garbingos padėties šeimininkų tylos! Man asmeniškai visi tie laikraščiai – kaip vienadienės musės! Eintagsfliegen! Perskaitai tą šlamštą ir čia pat užmiršti. O jeigu mes viešai įsivelsime į polemiką, mes tik padėsime dar kartą išpūsti visą tą reikalą.

Puba: Leiskite man, brangus dėde, pastebėti, kas mane labiausiai stebina, o būtent – nė vienas iš jūsų nežiūrit į šitą istoriją iš juridinio taško. Visa taip vadinama viešoji nuomonė, savaimė aišku, šūdo verta, atsiprašau, einen Dreck ! Bet, ponai, negi jūs užmiršot, kad visa Rupertienės teismo eiga faktiškai buvo vaikščiojimas peilio ašmenimis? Be abejo, viešoji nuomonė visados bus kaltinamųjų pusėje! Čia jau nieko nepakeisi! Taip yra! Bet pažiūrėkim, kaip sakoma, faktams į akis: šita moteris išsoko iš jūsų namo viršutinio aukšto ir liko gulėti kraujo baloj ant šaligatvio. Štai jums faktas! Be abejo, sutinku, demagoginis triukas: šokti iš trečio aukšto ir dar su kūdikiu rankose – a là Madona ! Bet, gerbiamieji ponai, demagogija valdo plebėjus, visą tą beturčių minią! Ir aš, kaip juridinis baronienės Glembaj gynėjas, esu įsitikinęs, kad mano klientės interesai neleidžia mums kišti galvas į smėlį ir vaizduoti, kad nieko neįvyko. Dabar jau neįmanoma patyliukais praslysti pro visą šitą istoriją, per daug rizikinga. Taigi, reikalauju aiškaus nurodymo, arba, mano brangieji, aš atsisakau savo juridinių įgaliojimų! Jau baigiu, tėti, nur einen Moment, bitte schön, aš tik norėčiau viską konkretizuoti ir būtų geriausia, jei man leistumėte perskaityti tą straipsnį,

nes jūs, atrodo, nesuvokiat, kas vyksta, o be to ...

Fabricijus: Aš tą patį norėjau pasakyti.

Puba: ... o be to tai padėtų greičiau apsispręsti.

Glembajus : Gal atidėkim tą viską iki ryto? Ko čia dabar mums nervintis dėl visokių bepročių? *Jis formaliai vengia pokalbio, ir pirmiausia dėl Šarlotos. Nors matosi, kad jam asmeniškai reikalas labai rūpi, o jo nerimas didėja.*

Puba: Iš ryto man jau reikia veikti, dėde Ignaciau! O šitas, kaip Jūs sakot, bepročių nesąmonės skaito visas miestas ir visur tik apie tai ir kalbama.

Fabricijus: Ir man atrodo, brangus, Ignacijau, kad nepakenktų išklausyti et alteram partem! Išklausk priešą! Senas, bet išbandytas ir labai praktiškas Verbočių priesakas!

Zilberbrandtas, *kuris grįžo į saloną ir labai diskretiškai klausėsi pokalbio* : Aš iš principo uždrausčiau skaityti raudoną spaudą! Po to joks muilas nenuplauna nuo rankų ateistinės smarvės!

Dr.Altmannas: Didžiai gerbiamas Fabricijus turi racijos: pirmiau reikėtų susipažinti su medžiaga ir tik po to priimti sprendimą.

Glembajus : Aš asmeniškai prieš , mes iš viso per daug skiriam dėmesio tam reikalui, juo labiau, kad iš mūsų pusės čia viskas švaru. Bet susimildami, bitte schön! O tu, Šarlota, ką tu manai?

Baronienė Castelli: O Dieve, aš beveik apakau nuo migrenos! Mano nervai ant ribos. Man viskas atsibodo, viskas bjauru! Norėčiau vieną juodos!

Glembajus : *skambina varpeliu, kol tęsiasi ginčas, ar verta skaityti straipsnį. Įeina kamerdineris.* Bitte, Franz, Whisky und einen Swarzen! Aber schnell! Na, ką gi, jei taip norite, prašau! Būk malonus, Puba, perskaityk! Ist gefällig!

Puba: Taigi skaitau iš eilės: „Vienos tragedijos epilogas“. Vakar, apie dešimtą valandą vakaro, kai uždaromi namų vartai, iš trečio aukšto bankininkų Glembajų name pro langą iššoko dvidešimt trejų metų siuvėją Fanika Kanjegaitė ir vietoje mirė. Šios nelaimingos moters vardas jau žinomas mūsų laikraščio skaitytojams iš Rupertienės bylos, kurią

teismas buvo taip neteisingai užbaigęs. Mūsų skaitytojai dar prisimena, kaip milijonierė baronienė Šarlota Castelli-Glembaj, bankininko ir stambaus verslininko žmona, partrenkė savo karieta gatvėje septyniasdešimties trijų metų senutę darbininkę ir užmušė vietoje, sutraiškydama galvą ir šonkaulius. Policija, aišku, nesugebėjo suimti bankininko žmonos, o ta ponija, be abejo, sugebėjo apsiginti teisme ir liko laisvėje. Vargšė sena proletarė Rupertienė, kuri skubėjo namo iš darbo, sutiko savo mirtį po keturiais žirgais kinkytos turtuolių karios ratais, tačiau ji buvo, ir tą norėtume pabrėžti, ne pirmoji ir ne paskutinė ponios baronienės Šarlotos Glembaj-Castelli auka. Nesileisdama į gilesnę baronienės asmenybės analizę, mūsų redakcija kol kas tik praneša, kad mums pasisekė gauti nepaprastai įdomią medžiagą, kuri, be kita ko, naujai nušviečia labai painią ir mįslingą Antano Skomrako savižudybę. Priminsim, kad jis dirbo toje pačioje Labdaros komisijoje, kurios garbės prezidentė yra ta pati baronienė Šarlota Castelli-Glembaj. Be to, vertėtų atkreipti mūsų skaitytojams dėmesį ir tą skandalingą faktą, kad baronienė Šarlota Castelli-Glembaj yra motina būtent to jauno ponaičio, kuris prieš septynis mėnesius dalyvavo Ganimedo statybos firmos apiplėšime, kai buvo nužudytas naktinis sargas... (*Čia advokatas kažką murma, matyt, praleidžia keletą eilučių. Jo pasimetimas aiškiai matomas, jis murma, aiškiau neartikuliuodamas, kol vėl prabyla. Grupelėje aplink baronienę sujudimas*). Velionė Fanika Kanjegaitė buvo nesantuokinė Juozapo Ruperto žmona. Vienintelis senosios ponios Rupertienės sūnus Juozapas Rupertas dirbo skardininko padėjėju ir krisdamas statybose nuo pastolių užsimušė, palikęs nesantuokinę žmoną su vienu kūdikiu ir dar nėščią, bet visiškai beteisę miesto valdžios akimis žiūrint. Po savo uošvienės Rupertienės siaubingos mirties, velionė Fanika Kanjegaitė savo kūdikio labai pateikė ieškinį žmogžudei baronienei Šarlotai Castelli-Glembaj, tačiau teismas atmetė jos ieškinį, kaip neturintį teisinio pagrindo. Paprasta proletarė, kurios vyras ir jos kūdikio tėvas, žuvo kruvino darbo fronte, teismo akyse pavirto paprasčiausia sugulove be jokių teisių į kompensacijas. Ta neteisybė taip paveikė Faniką, kad nevilties apimta ji atėmė sau gyvybę, šokdama kartu su savo septynių mėnesių kūdikiu pro langą iš trečio aukšto. Įdomu ir labai būdinga šioje kruvinoje istorijoje tai, kad velionė Fanika Kanjegaitė keletą kartų prieš mirtį skambino ir beldėsi į ponų Glembajų duris, bet niekas jos neįleido, pavarė kaip šunį. Taip vargšai miršta po turtuolių arklių kanopomis ir ...

Glembajus *pakyla ir nervingai vaikšto*: Gana, aber jetz wäre schon genug, labai ačiū.

Baronienė Castelli *sėdi nekrustelėdama, žiūri priešais save, nusišluosto akis*

nosinaite: Es ist direct pervers, beprotybė, tiesiog nenormalu bejėgiškai sėdėti ir leisti,

kad tave kasdieną drabstyti purvais! Aš pražilau, mano nervai, mano nuotaika, viskas, viskas, alles furchtbar, siaubinga...

Visi sėdi prislėgti. Tyla. Leonas sėdi kairėje, toliau nuo kitų. Rūko savo pypkę ir matosi, kad jėdėmiai visko klausosi. Įeina kamerdineris su viskiu ir kava. Glembajus ir Fabricijus išgeria po dvigubą viskį. Visi daug rūko. Dūmai.

Puba *kuriam atrodo, kad reikia pagaliau kažką pasakyti*: Nežiūrėkim į šitą reikalą sentimentaliai, atseit, baisus atsitikimas: septynių mėnesių kūdikis ant rankų, jaunos nelaimingos motinos šuolis į amžinybę, vargdieniai prie turtuolių durų! Mes visi puikiai žinom visą tą žurnalistinių graudėnėmų virtuvę! Senos socialdemokratų dainelės, ne čia esmė. Visą reikalą reikia vertinti juridiškai ir be jokių dviprasmybių: yra kaip yra! Asmeniškai aš esu visu 150 procentų įsitikinęs, kad šituos revoliucijų ir permainų pasiilgusius žurnalistus reikėtų jėga atitempti į teismą ir priversti tiesiai šviesiai prisipažinti: iš kur ir kokius gavot dokumentus?! Tada būtų paskirtas formalus patikrinimas ir galima būtų visus tuos popieriukus be jokių atsiprašymų padėti į seifą po raktu! Ir baigta! Juokauju! Šiais laikais visi tie melagiai gali ramiausiai rašinėti nesąmones, skleisti šmeižtus, įžeidinėti: so, mir nichts, dir nichts! Paprasčiausiai, nei iš šio, nei iš to! Gauna komandą užpulti tave, ir prasideda juodžiausio šmeižto kampanija! Taigi, siūlau savo ruožtu puolimą: mes patys paskelbiam spaudoje kontrapareškimą, kur pabrėžiame, kad iš mūsų pusės laikraštis paduotas į teismą dėl šmeižto, dėl mūsų garbės ir orumo įžeidimo! Ir tą reikia padaryti nedelsiant – rytoj! Visą tą žurnalistinių pamazgų kanalą galima užkimšti tik ryžtingomis kontrapriemonėmis!

Glembajus *trumpam sustodamas prieš Pubą* : Gerai, tarkim taip, o kokį konkrečiai rezultatą gali duoti tas tavo kontruolimas? Dar vieną bylą teisme? Ir kol ta byla bus sprendžiama, visi tie parazitai mažiausiai metus laiko galės tęsti savo juodą darbą šmeiždami mus spaudoje! Iš savo patirties žinau, kuo baigiasi bylos prieš žurnalistų paskalas!

Puba: Ir būtent todėl, kad juodinimo programa perkelta į laikraščio puslapius, būtent todėl, kad jie mėgina iš paprastos bylos išspausti kuo didesnį politinį kapitalą, sukelti naivių skaitytojų užuojautą ir pasipiktinimą, būtent todėl, mielas dėde, kad dabar visa ši

istorija specialiai perkelta į demagogijos zoną, būtent todėl aš manau, kad mums būtina stoti į atvirą kovą! Aš įsitikinęs, kad šiuo konkrečiu atveju bet koks aristokratiškas „nusišalinimas“ yra pavojingas ! Uždelsim bent valandą, ir pasekmės gali būti neprognozuojamos.

Dr.Altmannas: Labai logiška ir aišku. Tokia ir mano nuomonė, Fabricijau! Labai tiksliai pasakyta! Reikėtų aiškiai atskirti, kur iliuzija, o kur - realybė! Iš pirmo žvilgsnio, neatkreipus dėmesio į juridinę pusę, žiūrint masinio skaitytojo akimis, o dar pasidavus dvokiančios spaudos agitacijai, istorija tikrai gali pasirodyti labai nesimpatiška! Šitie demagogiški kurstytojai visados taikosi į giluminius žmonių instinktus, taigi, jeigu žiūrėsime iš tos pusės, iš kurios kyla visos mitingų ir gatvės riaušių aistros, aš manyčiau, pone slaptasis patarėjau, nors, žinoma, galiu būti šališkas (als gegeben, tą neišvengiamą niuansą taip pat reikia turėti galvoje) , žodžiu, asmeniškai aš manyčiau, kad savotiškas mūsų pasyvumas gali būti ne visai teisingai suprastas!

Fabricijus: Ką gi, ponai, eilinį kartą aiškėja, kad gyvenime viskas reliatyvu! Gyvenimas pilnas neprognozuojamų siurprizų, o patirtis, deja, mums gali tik tiek pasakyti, kad viską galima aiškinti ir iš kairės, ir iš dešinės, ir konservatoriškai, ir liberaliai, ir meluojant, ir sakant tiesą! Be abejo, jeigu į visą šią istoriją žiūrima raudonomis, kraujo užpiltomis akimis, taip vadinamos klasinės sąmonės akimis, arba pro kokio nors kurstytojo akinius, tada ir mūsų brangioji Šarlota gali atrodyti kaip kokia kriminalinė pabaisa, kuri trypia likimus ir žudo žmones.

Baronienė Castelli: Nejuokinga! O be to - das ist alles nur Worte! Worte! Worte! Viskas tik žodžiai! Kalbos ir šnekos. Ir apskritai, visi tie tavo šmaikštūs išvedžiojimai „iš vienos pusės“, „iš kitos pusės“, man atrodo dabar visai ne vietoj! Direkt geschmacklos! Kažkoks senatviškas krizenimas !

Fabricijus: Bet aš kalbėjau visai rimtai! Pardon, visai nesirengiau šmaikštauti, čia ne juokeliai, Šarlota!

Baronienė Castelli *susierzinusī*: Oliveri, būk malonus, išeik! Jau vėlu! Tie naktiniai pokalbiai ne tau. Turi anksti keltis, eisim rytinių mišių. Šiandien ir taip jau visko iki soties!

Oliveris: Aber, Mutti, shau, aš norėčiau...

Baronienė Castelli : Baigta! Labanakt! Ponas daktaras Zillberbrandtas bus toks malonus ir palydės tave! Geros nakties, vaikel!

Oliveris paklusta, pabučiuoja tėvą, linkteli atsisveikindamas su visais vienu metu ir išeina, lydima Zillberbrandto.

Glembajus : Taigi, grįžtam prie reikalo: ką darom?

Puba: Reikia išspausdinti pareiškimą ir paduoti į teismą redakciją dėl šmeižto, dėl garbės ir orumo įžeidimo! Pareiškime reikia atskirti vieną nuo kito du juridškai skirtingus momentus: senosios Rupertienės mirtis - vienas dalykas, o tos Kanjegaitės mirtis – visai kita istorija. Reikia dar kartą aiškiai ir kategoriškai pareikšti, kad šitos dvi mirtys neturi jokio ryšio. Pirmiausia: senosios Rupertienės mirtis juridškai jau teismo įvertinta. Reikia pacituoti visas teismo išvadas: pirma, senoji Rupertienė nebuvo jokia darbininkė, o paprasčiausia ubagė, taigi - pasyvus visuomenės narys, savotiškas parazitas! Reikia paskelbti, und zweimal unterstreichen, liudininkų parodymus teisme, kad senoji ubagė nuolatos girtaudavo smuklėse ir net keletą minučių prieš mirtį maktelėjo savo įprastą degtinės stikliuką! Taip, žinau, tai nuobodu, bet šito reikia provincijai, mums viskas aišku, tačiau, deja, taip yra - ne mes, o būtent tos provincijos bobelės ir yra viešoji nuomonė, daugumos nuomonė! Taip! Ir reikia spaudoj paskelbti, kad karietos vežėjas ties posūkiu, pagal visas gatvės eismo taisykles, du kartus sušuko „Hop, hop, saugokis!“. Būtina pabrėžti, kad baronienė važiavo nė kiek neviršydamą leistino greičio. *(Jis pradeda pradžioje pusbalsiu, tarsi diktuočių pareiškimo spaudai konspektą, bet palaipsniui jo kalbos tempas spartėja, ir jis virtuotiškai ir labai gudriai dėsto savo argumentus iš advokato pozicijos, „von oben“ (iš viršaus)).* Sena girtuoklė net nebuvo pervažiota karietos, o tik užkabinta sparno ir partrenkta, ir tik dėl jos pačios kaltės, be to, partrenkta senė krito ne ant gatvės, o ant šaligatvio, ir ekspertai nustatė, kad techniškai neįmanoma, kad kas nors, kas pakliuvo po karietos ratais, atsidurtų ant šaligatvio! Taigi, senė mirė ne karietos pervažiota, ji buvo tik paprasčiausiai praradusi sąmonę, ir gydytojas, kuris atvyko į įvykio vietą po septynių minučių, konstatavo, kad jos širdis dar septynias minutes plakė pakankamai stipriai. Meinetwegen, manau, kad prie pareiškimo spaudoje reikėtų pridėti medicininės ekspertizės išvadas ir dar išspausdinti skrodimo rezultatus, kad net aklam būtų aišku, kad mirties priežastis buvo ne karieta, o toli pažengusi arteriosklerozė, plius širdies hipertrofija paskutinėje nepakankamumo stadijoje, plius septyniasdešimt treji metai, plius alkoholis, taigi logiška pasėka - mirtis! Nieko nepaprasto, normaliausias atvejis, kai septyniasdešimties trejų metų žmogų

ištinka širdies smūgis. Jokia žmogžudystė! Vieną kartą juk reikia nuo kažko numirti, lächerlich! Taigi, juokinga manyti, kad šitai bylai galima taikyti 355-tą Baudžiamojo kodekso paragrafą, kas ir buvo oficialiai patvirtinta teisme, ir visai logiška, kad teismas stojo gynėjo pusėn, kadangi čia nebuvo ir negalėjo būti jokio veiksmo ar nusižengimo, kuris keltų pavojų gyvybei; taigi, atsižvelgiant į visus faktus, blogiausiu atveju galime konstatuoti vieną iš daugelio nelaimingų eismo atsitikimų be nusikaltimo sąstato pagal 355 straipsnį, o visus tuos diletantus rašeivas reikia paduoti į teismą dėl šmeižto spaudoje, dėl garbės ir orumo įžeidimo! Tai vienas reikalas! Senosios Rupertienės mirtis yra vienas reikalas! Aš suprantu, jums nuobodu, jūs susirinkot atšvęsti jubiliejų, šventinė, kaip sakoma, nuotaika, .bet ir jūs, mano brangieji, nors jums viskas atrodo absoliučiai aišku, jūs vis vieną jaučiatės sutrikę, ne iki galo įsitikinę, o įsivaizduokit tuos plačiuosius skaitytojų sluoksnius, kuriems visa ta istorija pateikiama dar ne šiaip sau, o socialistiniam padaže! Atseit turtuoliams nuspjaut į beturčius! Taigi, mano minėti faktai įgauna nemažos reikšmės. Pirma, mirtis, kaip rodo medicininė ekspertizė, galėjo ištikti savaime. Antra: ta Rupertienė buvo paprasčiausia ubagė ir niekad negyveno kartu su Kanjegaitė, savo sūnaus meiluže, kadangi sūnus jau trisdešimt dvejus metus gyveno atskirai nuo motinos. Trečia: ta girtuoklė senė buvo gražiai palaidota pagal antrąją miesto laidotuvių kategoriją, ir jos atminimui buvo įsteigta viena jos vardo vieta Vienuolyno ligoninėje ir viena vieta miesto našlaičių prieglaudoj. Be to, Rupertienės vardu buvo pervestas į Labdaros Fondą penkių tūkstančių įnašas, kuriam Glembajų bankas užtikrino išimtinai aukštas aštuonių procentų palūkanas. Tos palūkanos padengiamos iš specialaus rezervinio fondo, o tai garantuoja dar septynis šimtus penkiasdešimt kronų per metus, taigi per dvidešimt ar trisdešimt metų susidarys visai solidus kapitalas! Ir taip, palūkanos, rezervinis fondas, vieta našlaičių namuose, lovavietė ligoninėj plius laidotuvės, visa tai sudaro virš trisdešimt tūkstančių.

Glembajus : *nervingai pertraukia jį.* Tas viskas turėjo būti konfidencialu, in camera caritatis – čia subtilūs reikalai, o dabar viskas bus išviešinta!

Puba: Be abejo, in camera caritatis, bet provincijos bobelės skaito savo bulvarinius laikraštukus, o ne labdaros suvestines. Tokius dalykus masėms reikia tiesiog panosėn pakišti! Reikia logiškai išdėstyti, kad čia tik nelaimingas sutapimas, taip jau atsitiko, kad seną ubagę ištiko širdies smūgis kaip tik tada, kai pro šalį važiavo tetos Šarlotos karieta, tačiau visuomenė iš to tik gavo naudos: vietoj vienos senos sklerotinės - viena lovavietė ligoninėj, viena vieta našlaičių prieglaudoj ir įnašas su aštuonių procentų palūkanomis labdarai. Bet kartoju, čia visai atskira Rupertienės istorija! O viskas, kas

atsitiko po senosios Rupertienės mirties, jau kitas, visai nuo ano nepriklausomas reikalas, ir čia jau reikia kalbėti apie švefelį, taip, apie gryną kliedesį ir šantažą pačios žemiausios rūšies, tai paprasčiausias teisinis prievartavimas! Taip, ta moteriškė, ta Kanjegaitė atsitiktinai tapo nesantuokinio Rupertiens sūnaus meiluže, sūnaus, kuris jau trisdešimt dvejus metus gyveno atskirai nuo motinos, bet kuo čia dėta teta Šarlota, kuo pagaliau mes visi čia dėti? Kiekvienam žmogui bet kada gali atsitikti nelaimė kokioj nors gatvės kryžkelėj, tačiau tai dar neduoda niekam teisės užsipulti niekuo dėtus žmones, kurie, tarp kitko, savo labdaringais veiksmais parodė, kad yra pasirengę kompensuoti bet kokį savo asmeninį neapdairumą nelaimingo atsitikimo atveju. Ir kompensuoti ne bet kaip, o pačiu padoriausiu ir humaniškiausiu būdu! Taip, būtent taip reikia pagrįsti antrąją mūsų pareiškimo dalį! Ir čia mes galim palaipsniui pereiti į puolimą! Jeigu, tarkim, ta puskvailė, ta Kanjegaitė būtų likusi gyva ir vėl būtų tapusi dar kartą nėščia, vėl kaip kažkieno meilužė, jeigu ji vėl prie mūsų durų prašytų išmaldos ir jai staiga šautų į galvą mintis, kad iš visos tos istorijos ji gali pasidaryti sau nuolatinių pajamų šaltinį, juk tuomet visas tas reikalas mūsų visai neliestų, nieks nekaltėtų apie mūsų atsakomybę, tai jos asmeninis reikalas, jos asmeninė idėja! Kas jai liepė šokti pro langą? Mūsų kantrybė, net labiausiai nuolanki ir geranoriška, privalo turėti savo logiškai aiškia ribą! Apskritai paėmus: aš tvirtai juridiškai įsitikinęs, kad būtent šitokiais kontrargumentais mes privalom pagrįsti mūsų puolimo platformą ir mūsų pareiškimą spaudai, ir tik šitaip įmanoma energingai ir galutinai užbaigti visą šitą istoriją! Tuos žurnalistus reikia užčiaupti ir sunaikinti kontrpuolimu, to reikalauja, mano įsitikinimu, Glembajų ir tetos Šarlotos, kaip mano klientės, interesai ir garbė! Dixi! Baigiau!

Tyla. Visi apmąsto pasiūlymą. Pauzė.

Dr. Altmannas: Viskas logiška, kas čia pasakyta pono daktaro, taip, brangusis pone slaptasis patarėjas, tokia argumentacija jokia prasme negalėtų pakenkti jokiui atveju.

Baronienė Castelli: Man visa ta juridinė painiava qui pro quo, aš tų dalykų neišmanau. Man asmeniškai viskas čia labai aišku, juk nieko neatsitinka be Dievo žinios, um Gottes Christi Willen! Kaip aš galiu būti atsakinga už kažkieno savižudybę? Nusizudė moteris, kurios aš net nepažinojau. Kuo čia dėtas mano vaikas? Ką jis padarė, kad jį taip pultų, viešai įžeidintų? Aš reikalauju satisfakcijos! Teismas mane išteisino: das muss man unterstreichen, pabrėžiu, teismas! O jūs, Beločanski, kaip jums atrodo?

Vyrleitenantas fon Ballošanskis : *grakščiai nusilenkęs ir skambtelėjęs pentinais.*
Visiškai sutinku su jumis, mieloji baronienė! Tarp kitko, ich sehe aber nicht ein, negaliu suprasti, dėl ko čia reikėtų tiek daug pilstyti iš tuščio į kiaurą. Mano nuomone, tam šliužui (turiu galvoj žurnalistą) reikėtų pirmiausia užrėžti per snukį! Kovinis raitelio kardas ypač tam tiktų.

Leonas nusijuokia itin garsiai, bet iš visos širdies.

Baronienė Castelli: Warum lachst du, Leo? Kas čia juokinga?

Leonas: *tarsi atsipeikėjęs ir grįžęs į realybę:* Ką? Hab ich gelacht? Aš juokiausiu?
Negali būti! Gar nichts!

Sugrįžta daktaras Zilberbrandtas ir labai įdėmiai ima klausytis pokalbio

Fabricijus: Manau, kad Puba teisus. Jo argumentai nenuginčijami. Paskelbkim spaudoj pareiškimą pagal jo projektą, o į teismą paduokim dėl šmeižto! Visai geras sumanymas!

Glembajus : Iš savo patirties aš nepasitikiu nei spauda, nei minia, nei teismais! Kokią satisfakciją mes dar galim gauti? Didžiausią satisfakciją, kokia tik įmanoma, mes jau gavom: teismas mus išteisino. Neįsivaizduoju, kaip įmanoma gauti dar kokią nors satisfakciją? Manau, kad šitų laikraštinų rašėjų tonas aiškiai rodo, kad jie niekur nesitrauks ir nieko nepasigailės! Ir tegul sau rašo, ką nori! Manau, kad iš mūsų pusės būtų visai gražu, padoru ir inteligentiška užmiršti tą reikalą ir ad acta, į archyvą! O ką tu, Leonai, manai apie visą tą istoriją? Tu, kiek pastebėjau, visą vakarą tikrai klausaisi ?

Leonas: *taikiai, be jokios pozos, tarsi būtų užsėmęs vien savo pypkele ir nelinkęs leistis į rimtas kalbas, be pykčio, nuoširdžiai.* Aš manau, kad visi tie jūsų argumentai ir kontrargumentai vis viena jau neprikels tos moters! Ji iššoko pro langą ir jai viskas baigta!

Baronienė Castelli: *nervingai.* Gal bent kartą galėtum apseiti be tų savo ekstravagantiškų užspant filosofijų?

Leonas: *taikiai ir visai nuoširdžiai.* užspant ar ne, bet ta moteris negyva. Ir jos kūdikis negyvas! Ir senoji Rupertienė negyva! Visi negyvi.

Baronienė Castelli: Tikiuosi nemanai, kad aš dėl to kalta?

Leonas: *tęsia, lyg būtų neišgirdęs baronienės žodžių.* Taip, tos moterys negyvos. O jeigu norite išgirsti mano nuomonę, prašau, galiu pasakyti, nors man tas pats, ką jus nutarsit. Taigi, mano brangus ir gerbiamas tėve, man atrodo, kad visas tas reikalas jau irreparable, nebepataisomas! Tie sumanymai, kuriuos čia padeklamavo Puba, gal ir geri iš juridinės pusės. Jeigu, žinoma, juridinę teisę įsivaizduosime taip, kaip mokinukai, o Puba visados buvo geriausias mokinys klasėje! Jis viską žino mintinai: ir argumentus, ir kontrargumentus. O juk yra dalykų, kurių negali mintinai išmokti net pats geriausias mokinukas; yra dalykų, kurie neįrašyti į jokių baudžiamuosius kodeksus, į jokias gatvės eismo taisykles. Maža to – yra dalykų, kurių neišspręsi nei teismais, nei raitelių kardais, kaip čia siūlė mums šis pentinuotas riteris! Kitaip sakant, visos jūsų kalbos neturi jokio ryšio su pačiu įvykiu!

Fabricijus: Kokiu įvykiu? Negi dar kas nors atsitiko?

Leonas: Taip, atsitiko. Moteris su kūdikiu ant rankų išsoko iš trečio aukšto ir abu dabar negyvi. Štai kas atsitiko! Tik tiek! O prieš tai ji ne kartą beldėsi į Glembajų duris, bet buvo išmesta į gatvę!

Puba: *kandžiai* O, tikras menininkas prabilo, artistas! Gaila tik, kad visi menininkai, kaip žinia, paranojikai, o paranojikams visur vaidenasi ypatingi „atsitikimai“.

Leonas: Žinoma, menas tau gryna paranoja vien dėl to, kad atskleidžia viską, kas kitiems tik vaidenasi. Taigi, tavo juridiškiems smegenims viskas, kas netelpa į baudžiamąjį kodeksą ir gatvės eismo taisykles, jau yra menas, paranojikų kūryba. Nuostabu! Jie išmeta moterį į gatvę, o, tavo nuomone, man tik vaidenasi, kad išmetė? Aš pats ten buvau ir savo akimis mačiau viską!

Fabricijus: Gerai, tu ten buvai, tau atrodė, kad jie neteisingai elgiasi, išmesdami tą moterį į gatvę, tai ko tylėjai? Kodėl neužsisotėjai?

Leonas: Aš laikinas šitų namų gyventojas, man nedera kištis į svetimus reikalus, juo labiau - keisti čia įprastą tvarką. Juk moteris beldė į duris ir po to dar verkė prie durų gerą pusvalandį. Bet šiuose namuose tvarka tokia: nieko neįleisti vidun, jei neturi vizitinės kortelės.

Baronienė Castelli: Netiesa! Vizitinės kortelės gali neturėti! Ohne Anmeldung, taip, be pranešimo neįleidžia. Liokajai negali nieko įleisti, iš anksto nepranešę man.

Leonas: Tegu, bet moters jūs neįsileidot! Taip ir parašyta straipsnyje. Cituoju: Sie wurde nicht hineingelassen! Jos neįleido vidun“. O ji norėjo tik vieno labai paprasto dalyko: kad baronienė jai nupirktų siuvamąją Zinger mašiną. Ji gera siuvėja, ir nuoširdžiai tikėjo, kad turi teisę reikalauti tos siuvamosios.

Glembajus : Tai ko tu tylėjai, jei žinėjai, kad reikalas liečia tokį niekniekį?

Leonas: Ji buvo jau tvirtai nusprendusi: jei negaus Zinger, nusižudys! Tiksliau, ji sakė – nusiskandins, bet, matai, šituose namuose tokia tvarka, kad be vizitinės kortelės...

Dr.Altmannas: Palauk, nesuprantu tavęs! Kalbi, lyg būtum prisirijęs narkotikų. Dėl Dievo meilės, kaip galima taip paranojiškai kalbėti apie tokius paprastus dalykus? Jeigu tu tikrai ten buvai ir viską matei, kodėl tylėjai? Ponas Slaptasis patarėjas teigus, kodėl neįsikišai?

Leonas: Aš jai sakiau, kad nesižemintų, kad neverta brautis, jei neįleidžia. O ji man sakė, kad ji čia atėjo jau septintą kartą, kad ji dvi dienas vaikščioja. Sakė, kad viskas būtų gerai, kad viskas baigtųsi geruoju, jeigu ji turėtų nuosavą siuvamąją Zinger, o dabar, jeigu neturės, jai nieko kito neliks – tik nusiskandinti! Aš ją atkalbinėjau, neverta, sakau, čia vaikščioti, niekas, sakiau, tavęs neįleis, jei neturi vizitinės kortelės!

Leono tonas ir žodžiai galutinai išveda baronienę Castelli iš pusiausvyros. Ji energingai atsistoja ir be žodžių paskambina tarnams. Įeina tarnas, baronienė kažką jam paliepia.

Glembajus : Nieko sau, tu ten buvai ir niekam apie tai nepasakei nė žodžio?

Leonas: Niekam !

Glembajus : Neįtikėtina!

Leonas: Mano nuomone, dabar visai nesvarbu, kad aš niekam nieko nepasakiau. Bet jeigu norit, paaiškinsiu, kodėl nepasakiau. Pirmiausia, aš nieko nežinojau apie tą suvažinėtą senutę. Man irgi niekas nepasakė nė žodžio. Ir dabar, kiek suprantu, tu pasiteiravai mano nuomonės būtent apie šitą jūsų pasitarimą. Aš ir sakau, ką manau apie jūsų planus. Ir žinau tik tiek, kiek žinau. Mačiau aiškiai nėsčią moterį ir dar su

kūdikiu ant rankų - ji verkia, skundžiasi, kad jos neįleidžia pas baronienę be vizitinės kortelės. Kalba apie kažkokią žmogžudystę, apie kažkokią teismo bylą, apie siuvimo mašiną Zinger, kaip apie savo didžiausią laimę ir išsigelbėjimą. Tai aš nuėjau į parduotuvę ir nupirkau tą Zinger mašiną, liepiu pristatyti pagal adresą , *skaito iš popieriuko* :F.Kanjegaitė, Gėlių gatvė 163 a.

Puba: Genialu! Dieviška! Ir jie gali paliudyti, kad nupirkai tą Zinger mašiną dar iki jos savižudybės?

Leonas: Palauk...Nesuprantu, kas..

Puba: Tai neapsakomai svarbus faktas - už siuvamąją mašiną sumokėta dar iki tos moters savižudybės. Verstehst du das nicht? Dar nesuvoki? Tas faktas leidžia visai kitaip pasukti teismo eigą. Dabar visa ta mirtis įgauna naują juridinę prasmę! Ir net jos priešmirtinis laiškas netenka reikšmės!

Leonas: Pardon, tikiuosi nemanai, kad nupirkau tą siuvamąją mašiną tik tam, kad padėčiau tau ir tavo advokatiškiems triukams. Ta siuvamoji Zinger, tik mano „paranojiška“ Zinger mašina ir ji neturi nieko bendro su tavo juridiniais anekdotais! Su ta Zinger mašina aš pats atsidūriau ant savo asmeninės „paranojiškos“ atsakomybės slenksčio!

Tarnas jau anksčiau sugrįžo su nuostabiu baltu rusišku kurtu, ir baronienė demonstratyviai žaidžia su juo, kol Leonas kalba.

Baronienė Castelli: Pakaks , ponai! Matau, kad Glembajai jau turi sprendimą savo rankose! O visokie ubersprant niuansai man neįkandami. Man daug labiau patinka žiūrėti į mano ištikimo šuns akis, negu klausytis nesąmonių! Ich lass' mich nicht plagen! Nesikamuokim! Ponai, lauke jau švinta! Nuostabus oras! Bėkim nuo tų dūmų!Eime, ponai! Eikš, Igori, eume, gražuoli, protinga, inteligentiška galva! Komm, du lieber, eime, mano geras, geras Igoris! *Eidama terasos link, glosto šunį ir lėtai nusileidžia laiptais į sodą. Paskui ją leitenantas Ballošanskis, dr. Altmannas ir Puba. Pauzė.*

Dr.Ziberbrandtas be žodžių įdėmiai klausėsi Leono. Senasis Ignotas Glembajus nesustodamas vaikšto po kambarį, išeina į terasą, sugrįžta, rūko savo cigarą, gurkšteli viskio, žiūri į tamsą lauke, vėl grįžta. Paskambina tarnui. Įeina kamerdineris.

Glembajus : Atnešk, Francai, vieną juodą kavą, gerai? Ir ledo.

Jis toliau nervingai vaikšto, pučia dūmą, stabteli, įsiklauso į pokalbius, vėl paskęsta savo mintyse. Fabricijus rūko cigarą, gurkšnoja konjaką. Tolumoje girdėti griaudžiant, audra artėja.

Leonas atsisėda ant sofos po portretu, išsitraukia iš kišenės kažkokius popierius, laiškus, ima skaityti.

,

Zilberbrandtas: *prieina prie Leono labai nuolankiai, liokajiškai.* Atleiskite, ponas daktare, man atrodo, jūs buvote šiek tiek per daug kategoriškas ir, pasakyčiau, neteiskus baronienės atžvilgiu.

Leonas: *įsigilinęs į laiškus, sutrukdytas, gana rezervuotai.* Ką? Kažką sakėt?

Zilberbrandtas: Man atrodo, ponas daktare, kad jūs labai vienpusiškai įvertinot tą nelaimingą atsitikimą.

Leonas: Kokį atsitikimą? Nesuprantu apie ką čia šnekate?

Zilberbrandtas: Manau, kad jūs neturėjot jokios teisės kalbėti apie tą nelaimingą moterį taip, lyg tas reikalas jūsų visai neliestų!

Leonas: Jei norit žinoti, tas reikalas tikrai manęs visai neliečia!

Zilberbrandtas: Ponas daktare, nemanykit nieko blogo, aš visai atsitiktinai, tikrai netyčia girdėjau...

Leonas: Ką girdėjot, kur, girdėjot, nieko nesuprantu, ką čia šnekat...

Zilberbrandtas: Aš girdėjau jūsų pokalbį su ta nelaiminga moterimi! Tą vakarą, kai jūs kalbėjotės su ja priėškambaryje, hole, aš buvau viršuj, galerijoje,ėjau iš bibliotekos ir visai atsitiktinai, be jokios piktos valios, netyčia viską girdėjau...

Leonas: Ir – ką? Ir kas iš to? Norit pasakyti, kad slapta klausėtės, šnipinėjot?

Zilberbrandtas: Mano sąžinė švari, ponas daktare! Aš visai atsitiktinai girdėjau viską, ką jūs tai moteriai pasakėt! Girdėjau, kaip ji verkė, kad ilgiau taip negali gyventi, vienas kūdikis ant rankų, laukiasi kito, o jūs jas pasakėt: „tai šok pro langą“! O ji tik verkė ir kartojo „Meldžiu jūsų kaip Dievo“, „Kaip Dievo jūsų maldauju“. Aš viską girdėjau, ponas daktare!

Leonas: Tiksliai. Ji manęs maldavo „kaip Dievo“, kad padėčiau jai patekti pas baronienę be vizitinės kortelės, o aš ją atkalbinėjau ir pasakiau, kad jai geriau jau tiesiai šokti pro langą, negu žemintis. Tiksliai! Bet jeigu jūs jau ėmėtės detektyvo vaidmens, reikėjo geriau klausytis, mano mielas sąžiningasis pone! Aš prašiau jos nesižeminti, elgtis protingai. Sakiau, kad baronienė yra Labdaros komisijos prezidentė, taigi geriausia kreiptis raštu į Labdaros komisiją, išdėstyti savo prašymą, argumentus ir tokiu būdu gauti tą savo siuvamąją mašiną. O ji man pasakė, kad jau keturis kartus rašė prašymus, keturis kartus įteikė, ir aš net nusirašiau registracijos numerius, galiu, jeigu jums įdomu, pacituoti, štai - 13707, 14222, 14477, 14893.

Zilberbrandtas: Aš kalbu apie jūsų toną, koku kalbėjotės su ja. Būtent jūsų paties brutalus elgesys, mano giliausiu įsitikinimu, neduoda jums jokios teisės kaltinti savo giminaičius dėl daug mažesnio formalino aplaidumo, kad jos nepriėmė pasikalbėti!

Leonas: *jau susinervinęs*. Baikit, Zilberbrandtai, nesikabinėkit! Tuo momentu, kada ji perdavė man savo pareiškimų registracijos numerius, aš dar nieko nežinojau apie tą suvažinėtą senutę – jos uošvienę! Tik kitą dieną sužinojau. Ir atkreipkit dėmesį, aš joks advokatas, aš ir dabar manau, kad Rupertienės ir Kanjegaitės mirtys vis dėlto tarpusavy susijusios. Bet aną vakarą dar nieko apie tai nežinojau. Ir kai ji pasakojo man apie savo prašymus, kurie daugiau kaip pusę metų guli Labdaros komisijoje, ir, atseit, užtektų vieno baronienės žodžio, kad ji būtų išgelbėta, aš tikrai maniau, kad kalbuosi su paprasčiausia prašytoja, našle, kuri nori tiesiogiai, neoficialiai kreiptis į baronienę, kaip į geradarę.. Užtat aš jai ir pasakiau: mieloji mano, bėk kuo toliau nuo tokių geradarių, kurios neįsileidžia pro duris žmogaus be vizitinės kortelės. O jeigu dar lauki iš tokių geradarių pagalbos, geriau jau tiesiai šok pro langą! Taip aš jai pasakiau ir neatsižadu! Bet nesuprantu, ko jūs norite iš manęs..

Senasis Fabricijus ir Glembajus klausosi susidomėję.

Zilberbrandtas: Viena pastaba, ponas daktare. Mes čia kalbėjomės apie straipsnį tame bedieviškame laikraštपालािक्ये, kur parašyta, kad iš milijonierių namų buvo išmesta moteris, prašiusi pagalbos. Bet juk ponia baronienė apie tą moterį nieko nežinojo, kiek aš pažįstu ponią baronienę, ji labai tauri, minkštos širdies...

Leonas: Susimildamas...

Zilberbrandtas: Taip, ponas daktare, aš tuo įsitikinęs. Ir jūs be reikalo šaipotės, kad šiuose namuose nieko neprileidžia prie baronienės be leidimo, tokia tvarka, visai normalu. Užtikrinu jus – jeigu ponia baronienė būtų žinojusi, kas ten vyksta, ta moteris tikrai dabar būtų gyva, ir mes visi būtume išvengę skandalo. Kaip baronienės nuodėmklausys, aš turėjau progos ne vienerius metus stebėti jos darbą Labdaros komisijoje, ir galiu (ranką ant širdies padėjęs) pasakyti, kad remiuosi ne atsitiktiniais įspūdziais, o ilgamete patirtimi: Jos Ekscelencija – geraširdė, nepaprastai jautri artimojo kančioms, ir iš viso – savo gyvenime aš esu sutikęs labai ir labai nedaug žmonių, kurie būtų taip, kaip Jos Ekscelencija baronienė, ištikimi platoniškai idėjai **megiston mathema – prisimink gėrį!**

Leonas: Be abejo, pone nuodėmklausy, jūs tikrai geriau išmanot tokius dalykus, negu mes, paprasti mirtingieji!

Zilberbrandtas: Taip, nepaisant jūsų ironijos, ponas daktare, būtent taip! O konkrečiai, dėl tos Kanjegaitės, juk jiniai tikrai nebuvo susijusi su senąja Rupertiene jokiais juridiniais ryšiais; kaip tiksliai pastebėjo daktaras Puba, de facto ji buvo tik meilužė ir – nota bene! – meilužė nesantuokinio Rupertienės sūnaus, kuris jau trisdešimt metų gyveno atskirai nuo motinos. Ir toji moteriškė, ta Kanjegaitė, įsivaizdavo sau, kad ji yra teisėta paveldėtoja kažkokios keistos, nepažįstamos moteriškės, kuri mirė gatvėje nuo infarkto. Maža to – ji kreipėsi į teismą ir spaudą, reikalaujama didžiulės piniginės kompensacijos! Ir taip, iš vienos pusės, kreipiasi į teismą, apeliuoja į šaltą teismo sprendimą, o antra vertus, pralošusi bylą, kreipiasi į geradėją ir apeliuoja į užuojautą! Argi taip elgiasi tikri krikščionys? Jos Ekscelencija baronienė gydėsi sanatorijoje po šoko, ji mūsų akyse pražilo per vieną naktį, o štai tokie žmonės, kaip ta Kanjegaitė, ima skleisti skandalingus gandus apie baronienę, apie jos praeitį ir dar beldžiasi į jos namų

duris, lyg niekur nieko, prašinėja išmaldos. Iš vienos pusės, kursto skandalą, o iš kitos, taip, mano pone, reikalauja užuojautos ir materialinės pagalbos! Ar tai ne veidmainystė? Ar taip gali elgtis krikščionys?

Leonas: Na matot, juk ir aš jai tą patį sakiau : geriau šokti pro langą, negu prašyti pagalbos pas baronienę. Ir dar be vizitinės kortelės!

Zilberbrandtas: Žodžių akrobatika, ponas daktare, nieko daugiau!

Leonas: O baronienės labdarybė – ar ne žodžių akrobatika? Iš vienos pusės, traiškyti žmones, o iš kitos – užsiimti labdara: tikrai nuostabus moralinės pusiausvyros triukas!

Fabricijus: Leonai, aš taip labai mėgstu paradoksus, gali neabejoti, kein Zweifel, bet mano nuomone, tu jau perlinki, apkaltindamas baronienę dėl tos eismo nelaimės! Nelaimingas atsitikimas, ir viskas, ir aš tau gali pasakyti, kalbu visai rimtai, kad baronienės karieta nei pirma, nei paskutinė, po kurios ratais palenda senos bobos! Jawohl, gaila, bet taip jau yra!

Zilberbrandtas: O aš manau, Jūsų Ekscelencija, kad fiziškai partrenkti žmogų, netyčia pervažiuoti kūną nėra tokia sunki nuodėmė, kaip sužaloti žmogų moraliai, sutrypti dvasiškai!

Leonas: Galiu iš karto pasakyti, kur jūs lenkiat: jede Kanzel, kiekviena sakykla bažnyčioje yra savotiškos rūsies advokatų kontora!

Zilberbrandtas: Visi žmonės slepia didžiulį norą gyventi, visi, nepaisant jų charakterio, bet jeigu žmogus prieina paskutinę velniškai juodą ribą, tada jis tikrai vertas bedieviškos mirties! Kiekvienas individas nešioja savyje augustinio, dieviško gerumo pradą, toks yra pagrindinis gyvybinis principas. Deus est in omnibus rebus, kaip parašė šv. Tomas Akviniėtis, Dievas visame kame. Ne baimė, o susižavėjimas ir pagarba sukūrė dievus, kaip gerai pasakė Ciceronas, nors buvo pagonis. Žmonės yra pilni to dieviško susižavėjimo ir antgamtiško dėkingumo, ir visi tiki, kad jų asmeninis, subjektyvus gyvenimas vis dėlto turi kažkokią aukštesnę, nežemišką prasmę, ir tai tiesa, Fichtės „sittliche Weltordnung“ , taip „dorovinė pasaulio tvarka“ yra daugiau ar mažiau atsispaudusi kiekvieno žmogaus sieloje. Žmonės nešioja savyje tikėjimą į Ens Realissimum, Ens per se ipsum, taip, žmonės gimdami gauna tikėjimą į pačią realiausią Dvasią, į gryną Dvasią, į Dievą, į dievišką autoritetą ir į žmonių hierarchiją, paklusnumą

vienu kitiems. Faktiškai tai ir yra vienintelė aiški ir griežta disciplinarinė sistema šiame materialistiniame pasaulyje. Ir tik toks tikėjimas, toks aukštesnės tiesos ir tvarkos vaizdinys žmonių sielose padeda jiems išsilaikyti gyvenimo paviršiuje, ištikus nelaimei ar krizei. Biblijinio žibinto švieselė plazda mumyse. Lux in tenebris. Šviesa tamsybėse. Bet jeigu koks nors žmogelis ima manyti, kad nieko nėra aukščiau už jį patį: nėra jokio dorovinio autoriteto, nei Dievo idėjos, nei gerumo, nei tvarkos, nei žmonių paklusnumo vienu kitiems, tuomet tą žmogų ir prarija Niekis, jį patį pasiima pragariškos tuštumos nykuma. Ir jūs, mano mielas daktare, pastūmėjote nelaimingą moterį į tą dorovinę nykumą! Jūs užmušėte gėrio idėją joje, Dievo idėją ir atėmėt iš jos paskutinę viltį!

Leonas: Ir jūs tikrai tikit, kad ji šoko pro langą tikrai todėl, kad aš užmušiau joje gėrio idėją?

Zilberbrandtas: Ne vien todėl! Tačiau: kol ji dar galėjo rašyti prašymus, belstis į duris, tikėtis artimo meilės ir pagalbos, joje dar galėjo pleventi tikėjimas į žmogišką tvarką šiame pasaulyje. Ji dar tikėjo gerumu, kitaip ji čia iš viso nebūtų atėjusi! O jūs jai kategoriškai pareiškėte, kad nieko to nėra: nei gerumo, nei gailėstingumo, nei Dievo! Kas tai moteriai beliko? Kas? Tas jūsų poelgis, doroviškai vertinant, daug sunkesnis nusikaltimas už atsitiktinį nelaimingą atsitikimą gatvėje, kai partrenkiama sklerotikė senutė! Nepalyginamai sunkesnis už įprastą šituose namuose tvarką, kai svečiai ateidami privalo įteikti durininkui savo vizitinę kortelę!

Leonas: Čia matematika, nieko daugiau. Ji turėjo iššokti pro langą! Gryna matematika! Vakar aš buvau nuėjęs į namus, kur ji gyveno, ir patikėkit man, Zilberbrandtai: jeigu jūs gyventumėt tenai, tame kambarėlyje, jūs vieną dieną pats iššoktumėt pro langą kartu su visais savo moraliniais autoritetais ir visom citatom!

Fabricijus: Ar tik tu nejauti kažkokio iškrypėliško malonumo, kartodamas vis tą patį: iššoko pro langą, iššoko pro langą, iššoko pro langą?

Leonas: Gryna matematika! Kaip dukart du! Tai geležinė vidinė bet kokios būtybės logika! Tai giluminis argumentas!

Fabricijus: Man tavo logika kasdien vis keistesnė!

Leonas: Tai grynai glembajiška logika! Manau, kad man pavyko atrasti svarbiausią viso to įvykio priežastį ir galiu jums atskleisti pagrindinę paslaptį. Tarp daugelio kitų

priežasčių yra ir tokia: Glembajams tiesiog naudinga, kad mirtų kuo daugiau žmonių.
Toks Glembajų biznes!

Fabricijus: Das wird immer dunkler! Kuo toliau, tuo daugiau miglos!

Senasis Glembajus, nervingai vaikščiojęs, stabteli ir įdėmiai klausosi.

Leonas: Kapitalas, investuotas į laidojimo sistemą, atneša maždaug šešiasdešimt procentų pelno. Kiek žinau, akcinė bendrovė Glembajų Bankas (tarp visų kitų legalių biznių) finansuoja beveik visus laidojimo biurus mieste ir provincijoj.

Glembajus : Anksčiau ar vėliau tu baigsi savo dienas beprotnamyje!

Pasipiktinęs eina į terasą ir nusileidžia laiptais į tamsą. Iš sodo sklinda juokas. Audros griausmai vis arčiau.

Zilberbrandtas: Negaliu suprasti jūsų nihilizmo. Bankų veikla nieko dėta, mes kalbame apie visai konkrečius jūsų mestus kaltinimus, kurių jūs pats, beje, niekaip nepajėgiat įrodyti! Labai jau lengvai jūs, pone daktare, atmetate daugelį šventų dalykų.

Leonas: O apie ką mes čia kalbame? Apie nieką! Visą pusvalandį jūs man sukat galvą visokias plepalais! Kokie šventi dalykai? Nejaugi jūs manot, kad ta jūsų paradinė, išreklamuota labdara, pirmininkaujant baronienei, ir yra tas šventas dalykas, kurį žmonės turėtų rimtai vertinti kaip kokią visuomeninę vertybę arba dievinti kaip kokį metafizinės hierarchijos ir tvarkos patvirtinimą? Kokia nuostabi vargšų lemtis: mirti gatvėje po baronienės kariatos ratais su giliu tikėjimu į metafizinį autoritetą ir visuomeninę tvarką! Tai bent likimas! O gal geriau priėti prie tokio vargšo Dievo sutvėrimo ir pasakyti: žmogau, suprask, kad esi lygus su tuo, prieš kurį žeminiesi, ir nesižemink! Vaikščiok pakelta galva, neverk prie svetimų durų, nes už tų durų niekam tu nereikalingas, spjauk į juos ir nusišvilpk, bet nesižemink! Ir jeigu taip pasakai, tai, jūsų nuomone, sutrypi tą žmogų?! Tarp kitko, iš mano pusės nelabai gražu ir net neintelligentiška, kad su jumis iš viso kalbuosi: ko gero jūs tikėtės padaryti iš manęs atgailautoją? Norit atversti mane į savo tikėjimą?

Nutraukia pokalbį, numojęs ranka, pereina saloną, žiūrinėję paveikslus, po to nervingai kemša savo pypkę.

Zilberbrandtas: *veidmainiškai, jėzuitiškai, liokajiškai, monotoniškai, pamoksliškai*: Jūs ne viską žinote, ponas daktare, jeigu jūs geriau susipažintumėte su Jos Ekscelencijos mielos baronienės veikla Labdaros komisijoje, jūs tikrai nepavadintumėt reklaminiais paradais visus tuos nuostabius krikščioniškos veiklos rezultatus! Leiskite priminti: lai kalba skaičiai. Pirmininkaujant baronieni vien tik šiais metais yra išduota...*jprastu judesiu ištraukia iš sutanos kišenės maldaknygę ir skaito iš įdėto raštelio ...* prašau, paklauskite, ponas daktare, išduota šimtas penkiasdešimt septynios poros batų ir trys šimtai vaikiškų drabužėlių komplektų, aštuoni šimtai penkiasdešimt trims vaikams buvo paskirtas nemokamas maitinimas per žiemą, išmokėta dvidešimt aštuoni tūkstančiai paramai ir suteikta trys šimtai aštuoniolika nemokamų juridinių konsultacijų! Palieku jūsų sąžinei, ponas daktare, kad visi tie gražūs krikščioniškos veiklos rezultatai jums yra tik reklama. O jeigu norite žinoti, pagal šių metų anketinę apklausą, mūsų klientų materialinė ir moralinė būklė...

Leonas: *atsistojęs priešais Zilberbrandtą iššaukiančiai ir ironiškai*: Paklauskite, Zolberbrandtai, jokie jūsų skaičiai manęs neįtikins, kad baronienė yra geradarė! Turiu savo asmeninę nuomonę apie jos labdaringą veiką. Gal jūs pažinojot tokį Skomraką, jis kažkada dirbo Labdaros komisijoj?

Zilberbrandtas: Jūs turit galvoj tą jauną paranojiką, kuris pasikorė prieš kelias savaites?

Leonas: Taip, tą patį „paranojiką“, vaikina, kuris pasikorė prieš kelias savaites. Po jo mirties liko nemaža laiškų, ir iš tų laiškų aiškiai matyti, kad jūsų mieloji pirmininkė baronienė Castelli-Glembaj palaikė intymius ryšius su dvidešimtmečiu Skomraku!

Zilberbrandtas: Ponas daktare! Kaip jūs drįstate šitaip kalbėti apie savo globėją pamotę? Apie kilmingąją poniją, dėl Dievo meilės, daktare!

Leonas: Labai paprastai! Aš kaip tik turiu kišenėj jam rašytą baronienės laišką, iš kurio paaiškėja...

Zilberbrandtas: Atleiskit, ponas daktare, bet manęs tas visiškai nedomina!

Leonas: Keista! Nejaugi jūsų santykiai su baroniene jau nebe tokie intymūs...

Zilberbrandtas: *nervingai, labai įtemptai*: Ką jūs turit galvoj?

Leonas: Kai kas nors miega su moterim, jam turėtų būti įdomu, su kuo ta moteris susirašinėja.

Zilberbrandtas: *išbalęs ir virpėdamas*: Absoliučiai nieko nesuprantu, ką čia kalbate, ponas daktare!

Leonas: Nesuprantat? Tikrai? Man labai gaila! Bet vis dėlto paprašyčiau jus elgtis bent šiek tiek apdairiau, kai naktimis priiminėjat baronienės vizitus. Bent tol, kol namuose yra pašalinių žmonių! O šiaip, labos nakties, ponai!

Išeina paniekinančiai numojęs ranka. Zilberbrandtas palydi jį žvilgsniu, nepratardamas nė žodžio.

Fabricijus: *po pauzės*: Ein ungemutlicher Sonderling, sakyčiau! Neiti malonus egzempliorius!

Terasoje stovi Glembajus. Perbalęs, be lašelio kraujo veide. Jis čia stovėjo nepastebėtas visą laiką. Zilberbrandtas jį matė, bet negalėjo perspėti Leono. Lėtai, sunkiai eina Glembajus prie stalo ir atsiėda. Įsipila viskio, išgeria. Dar įsipila, išgeria. Tolumoje griaudėja.

Glembajus: Horst du, Fabrici? Es donnert! Girdi, Fabricijau? Griaudžia! Man jau ryte gėlė nugarą. Es donnert! Jaučiau, kad bus audra.

Jis prieina prie atvirų terasos durų ir klausosi griausmo.

Uždanga

ANTRASIS VEIKSMAS

Maždaug dvidešimt ar trisdešimt minučių po pirmojo veiksmo. Svečių kambarys Glembajų namuose. Biedermeierio stiliaus kambarys švarus, paprastas ir kuklus. Dvi supamos kėdės, du krėslai spalvotais apmušalais, keli marinistiniai paveikslai paauksuotais rėmais. Ant didelio poliruoto stalo stovi sidabro žvakidė septynioms žvakėms. Tai vienintelis šviesos šaltinis. Raudono vyno spalvos užuolaidos dengia atsargines duris iš dešinės. Prie durų drabužių spinta. Leonas kraunasi daiktus: du didžiuliai lagaminai ir keli mažesni, odiniai. Nemaža dailininko rakandų: drobių ritiniai, paletės, rėmai. Ant krėslų – šūsnys lakštų ir piešinių. Už lango kyla vėjas ir vis garsiau griaudžia. Vienoje supamojoje kėdėje sėdi daktaras Zilberbrandtas, aiškiai sutrikęs,

praradęs visas savo dvasiškio viršenybės kaukes, netekęs savitvardos. Jis aiškinasi ir beviltiškai teisinasi.

Zilberbrandtas: Aš vis dėlto manau, ponas daktare, kad iš jūsų pusės buvo nekorektiška kalbėti apie visa tai pašalinių žmonių akivaizdoje. Žinoma, gerbiamas Fabricijus yra slaptą patarėjo pusbrolis, bet vis viena svetimas žmogus šeimoje. Gerai, gerai, ponas daktare, atsižvelgdamas į jūsų nervinę būseną, aš dar suprasčiau, jeigu jūs taip grubiai pasijuoktumėte iš mano kuklios personos prie keturių akių! Aš dar galėčiau atleisti. Tačiau dabar, taip grubiai, taip neteisingai, ponas daktare, prie pašalinio žmogaus...

Leonas: Aš tris kartus jūsų prašiau, neerzinkit manęs, Zilberbrandtai. Ko jūs prikibot prie manęs? Juk matot, kad aš užsiėmęs. Pagaliau, kas pasakyta, tas pasakyta! Atgal neatšauksi. O jūs verčiau įsiminkite vieną kartą visiems laikams: Il n'y a point des roses sans épines! Deja, nebūna rožių be spyglių! O dabar, būkit geras, išeikit, palikite mane ramybėje. Man nusibodo apie tai šnekėti, patikėkit, jūs padarytumėt man didžiulę paslaugą, jei išeitumėt.

Zilberbrandtas: *beviltiškai pasimetęs tyli. Po pauzės vėl pradeda verksmingai ir vaikiškai:* Bet, ponas daktare, jūs privalo suprasti mano padėtį. Juk aš Glembajų šeimoje esu labdaros patarėjas ir ponios baronienės nuodėmklausys, be to - jos sūnaus auklėtojas. Taip, patikėkit, aš tikrai nedaryčiau iš to, ką jūs ten pasakėt, problemos, jeigu ne tas fatališkas sutapimas: esu auklėtojas, tai ypač subtilus vaidmuo, privalau rūpintis mažuoju Oliveriu, jūs turėtumės suprasti, ponas daktare! O juk gerbiamas Fabricijus viską girdėjo! Ir jūsų tėvas, Jo Ekscelencija slaptasis patarėjas, taip pat girdėjo kiekvieną jūsų žodį. Jūs negalėjęt jo nepastebėti, jis visą laiką ten buvo, terasoje, prie durų. O jūs, brangusis ponas daktare, vis vien kalbėjot, kalbėjot negailestingai, nors jūsų užuomina neturi jokio pagrindo. Taigi, tikiuosi, būsite džentelmenas ir...

Leonas: *užsiėmęs, mėto į lagaminus drabužius, knygas, kitus daiktus, labai netvarkingai, nervingai, užsagsto, dairosi, kažko ieškodamas.* O ką aš galiu dabar padaryti, Zilberbrandtai? Pagaliau, tie mano žodžiai ne laikraščiuose atspausdinti, o jeigu ir būtų atspausdinti, tai tikriausiai tuose, kaip jūs sakote, „bedieviškuose

laikraštपालाकिुसे“ ! Rimtieji laikrašćiai, be abejo, spausdina daug rimtesnes naujienas ir pareišķimus, kur jūs visi labai džentelmeniškai išdėstot savo melagingus kontraišvedžiojimus. Taip, nėra tokio melo, kurio negalima būtų džentelmeniškai pateisinti! Ta Kanjegaitė šoko pro langą su kūdikiu ant rankų, o jūs sugebėjot džentelmeniškai įrodyti, kad tai aš nužudžiau joje Dievą, ir dar pridėjot, kad ji pati buvo nusidėjęlė, paleistuvė ir prasta krikščionė! Tai ko gi dabar, kai kažkoks „paranoikas“ pareišķė, kad jūs esate Glembajaus žmonos meilužis, jūs iškart patikėjot? Kodėl? Pažiūrėkit į reikalą paprasčiau, mano gerbiamas pone, taip, įsivaizduokit sau, kad aš iš viso nieko nesakiau, arba viską išsigalvojau, norėdamas jus sukompromituoti! Norit, aš jums padėsiu? Patikėkit man, aš nieko tokio nesakiau! Gal ne taip išsireišķiau! Jūs nesate baronienės meilužis! Garbė Ponui Dievui! Labanakt!

Zilberbrandtas: Pirmiausia, ponas daktare, aš niekur, niekados nesakiau ir nemaniau, kad jūs paranoikas ar šiaip nenormalus; priešingai, ponas daktare, kiek prisimenu, visados buvau nuoširdus jūsų talento gerbėjas (kas, tarp mūsų kalbant, nelabai pageidautina šiuose namuose). Kai Miuncheno parodoje prieš porą metų buvo eksponuotas jūsų paveikslas „Charonas perkelia per Letos upę savo aukas“, aš išrinkau iš vokiečių spaudos visus palankius kritikų atsiliepimus ir perspausdinau „Šventosios Cecilijos žiniose“. Vieną egzempliorių pasiunčiau jums, jei neklystu, į Aix-les-Bains, kur jūs tuomet buvot, bet gal negavote. Tačiau blogiausia, ponas daktare, kad jūsų tėtis, Jo Ekscelencija slaptasis patarėjas, girdėjo kiekvieną jūsų žodį...

Leonas: Jūs norit, kad aš, atsidėkodamas už tą perspausdinimą „Šventosios Cecilijos žiniose“, nueičiau pas tėvą ir pasakyčiau, kad melavau, kad viskas netiesa?

Zilberbrandtas: Tai, būtų gerai, nes ką dabar gali pagalvoti jūsų tėvas, Jo Ekscelencija slaptasis patarėjas?

Leonas: Mano gerbiamas tėvas turėjo pakankamai laiko, virš dvidešimt metų, pagalvoti apie tokius dalykus, bet, man atrodo, jis nieko doro nesugalvojo!

Zilberbrandtas: Ponas daktare, maldauju, atleiskit man, aš tikrai nenoriu jums įkyrėti ar trukdyti, bet jūsų rankose dabar mano likimas, visa mano karjera! Nuo jūsų vieno vienintelio žodžio priklauso mano ateitis, jūs galite viską suversti neurozei, paaiškinti, kad viskas buvo tik neapgalvotas verbalinis neurozės protrūkis...

Leonas kraunasi daiktus, ignoroja Zilberbrandtą. Pauzė. Žalsvas tolimo žaibo blyksnis, griaudžia, vėtra. Pauzė.

Zilberbrandtas: Ponas daktare, nebūkit toks kietaširdis. Maldauju, brangus pone daktare...

Leonas: *nervingai, garsiai*: Dėl Dievo, Zilberbrandtai, jūs tikrai silpnaprotis! Argi jūs nesuprantant, kad visa tai nėra taip tragiška ir svarbu, kaip jums atrodo? Aš tikrai neturiu laiko, būtų labai gražu, jei paliktumėt mane vieną. Turiu dar parašyti du-tris laiškus, taigi, prašau, negandinkit man nervų, eikit ir pats pamiegoti. Kas čia per įprotis kankinti kitą žmogų vidurį nakties be poilsio!

Beldimas į duris. Dar kartą- garsiau. Leonas tyli. Pauzė. Vėl beldžia. Vėtra ir griausmai.

Leonas: Įeikit!

Įeina senasis Glembajus. Tamsiai oranžinis šilkinis chalatas. Jo nuovargis, blyški išvaizda – visiškas kontrastas povyžai, kurią matėme prieš pusę valandos svetainėje. Jo švariai nuskusto veido kaukė pavirto seno ligoto žmogaus veidu su pajuodusiais paakiais, neužtikrintais judesiais, atkarusiu apatiniu žandikauliu. Veidas blyškus, įspūdis, kad žmogus depresijoje. Atrodo, lyg būtų pakilęs savo paskutiniam mūšiui. Todėl pokalbio pradžioje jis ramus, beveik patetišškai mandagus ir tik palaipsniui jo žandikauliai įsitempia, dantys sugirgžda ir kumštis savaime pakyla, kad sukruvintų nosį tai išperai, savo sūnui.

Glembajus: *tyliai, taikiu ir apdairiu tonu*: Pardon, nesutrukdysiu?

Leonas: *virtuoziškai švelnindamas nemalonią situaciją*: Nė kiek! Įeik, kaip tik apie tave šnekėjom!

Zilberbrandtas prarado amą, vos pabeldus į duris, o dabar, kai duryse pasirodė Glembajus, jį tiesiog ištiko stabas iš baimės. Pagaliau pakyla nuo stalo ir tarsi hipnozėje jėzuitišku papročiu žemai nusilenkia Glembajui be žodžių. Glembajus vos pastebimai, silpnai ir šaltai linkteli dvasiškiui, kuris stovi priešais jį tarsi vaškinė lėlė sutanoje. Glembajus, labai tyliai ir atsargiai uždaro duris, prieina prie Leono. Jį aiškiai stebina ryški žvakių šviesa ir kraunami lagaminai. Glembajus apžiūrinėja visą tą betvarkę nustebusiu žvilgsniu.

Leonas: Mes tikrai kalbėjomės su ponu monsinjoru apie tave. Monsinjorui atrodo, kad tu per daug geri! O ir man vakare pasirodė, kad nevengi viskio!

Glembajus: Taip, taip.

Pauzė. Leonas pasilenkia virš lagamino taip, kad jo galvos beveik nesimato.

Leonas: *iš lagamino*: Sėskis kur nors!

Glembajus tyli tebestovėdamas.

Leonas: *atsitiesdamas*: Nenori prisėsti? Būk geras, atsisėsk! *Prieina prie krėslo, nurenka paletes, rėmus, tapybos rakandus. Prašau, sėskis!*

Zilberbrandtas lieka stovėti, be žodžių, perdėtai nuolankus. Glembajus elgiasi tarsi to žmogaus kambaryje iš viso nebūtų. Sėdi krėsle ir tyli. Pauzė.

Glembajus: Kas čia su ta šviesa?

Leonas: Nežinau. Turbūt kažkur perdegė laidai, gal priestate. Trumpas sujungimas.

Glembajus: Kodėl nieks nesutaiso?

Leonas: Nežinau!

Glembajus: O kas čia?

Leonas: Lagaminai! Kraunuos daiktus!

Glembajus: Kraunies daiktus?

Leonas: Taip!

Glembajus: Iškeliauji?

Leonas: Taip!

Pauzė. Šis dialogas kietas, bet kartu pabrėžtinai mandagus, tarsi kalbėtusi du absoliučiai kurti žmonės, visiškai lygūs šiuo atžvilgiu. Griaudžia vis garsiau. Laiks nuo laiko blykčioja žaibo žalsvi atšvaitai. Tarpas tarp blyksnio ir griausmo nuo penkių iki septynių sekundžių. Vėtra už langų.

Glembajus: Nieko prieš, jei užsirūkysiu? Dūmai tavęs neerzina?

Leonas: Prašau. Aš ir pats beveik be perstojo traukiu savo Dunhilą. *Pridega tėvui cigarą.* Kiek surūkei šį vakarą?

Glembajus: Šį vakarą? Ko gero, šitas septintas!

Pauzė

Leonas: O ką sako Paulius Altmanas apie tavo širdį?

Glembajus: Nieko! O ką jis gali pasakyti? Nieko! *Pauzė.* Ką iš viso gali medicina? Nieko.

Pauzė. Griaudžia. Leonas toliau tvarkosi. Atidaro spintą, ima fraką ir skrybėlę.

Glembajus: *abejingai apžiūrinėja rėmus ir drobes. Matosi, kad jam nepakenčiamas Zilberbrandto buvimas kambaryje.* Gal čia kur nors yra ta drobė, kuri gavo aukso medalį Paryžiuje?

Leonas: Ne! Palikau Aix-les-Bainse!

Pauzė .Griaudžia. Ypač garsus trenksmas duoda Zilberbrandtui progą pasišalinti.

Zilberbrandtas: Ką gi, ponas daktare, turiu viltį, kad mes dar susitiksim prie arbatėlės. Atrodo, pats metas man eiti. Pavargau, o ryte laukia ankstyvosios mišios. Jau vėloka. Mano pagarba, pone slaptasis patarėjau! Labos nakties, ponas daktare, žemai lenkiuosi, jūsų nuolankus tarnas!

Leonas: Su Dievu! Labanakt!

Kai Zilberbrandtas praveria duris, vėjo gūsis įsiveržia į kambarį ir vyno raudonumo užuolaidos lange ir ties durim ima plazdėti kaip vėliavos. Atrodo, kad visas kambarys skendi audroje. Vėtra, debesų draikalai, griausmas.

Glembajus: Ar nereikėtų uždaryti langą?

Leonas: Man patinka, kai griaudžia! Bet jei nori, prašau! *Nori uždaryti langą.*

Glembajus: Dėl manęs gali palikti atvirą! Tebūnie!

Pauzė. Žaibas. Vėtra. Pauzė. Nervingai pūsdamas dūmus, Glembajus atsistoja ir eina prie drobių ritinėlių (iš viso apie dvylika), išvynioja kelias ir tylėdamas apžiūrinėja kūrinus. Matosi, kad jam visa tai tik bevertė materija: drobės, dvokiančios aliejiniiais dažais. Jis meta jas nesuvyniodamas atgal ant krėslo. Be jokio susidomėjimo, be pasipiktinimo, bet visiškai abejingai. Pauzė. Po to grįžta prie stalo ir didžiai susidomėjęs apžiūrinėja neseserą su sidabriniais vyriškais tualetu reikmenimis.

Glembajus: Kur pirka šitą rinkinį?

Leonas: Kalkutoj.

Glembajus: Daug paklojai?

Leonas: Neprisimenu. Maždaug penkis šimtus penkiasdešimt dolerių, jei neklystu.

Glembajus: Ir aš turiu vieną nuostabų komplektėlį. Taip pat iš Indijos... Man lauktuvių atvežė vienas mano kompanionas, generalinis Marselio Jūrų bendrovės direktorius. Tu tada buvai kokių trejų metų. Tikras zamšas, puikiai išdirbta antilopės oda! *Atkėmša vieną krištolinį buteliuką ir uosto. Koks čia odekolonas, nepažįstu?*

Leonas: Labai retos Tibeto žolės aromatas. Ji auga šiaurinėj Everesto pusėj. Netoli Fara Dzongo.

Paузé. Griausmai ir vétra. Leonas nustoja krauti daiktus. Lyg pavargęs ir prisinervinęs atsiséda į supamąją kédę ir ima suptis. Jo nervai aiškiai krinka. Čiupinéja savo pypkę ir tyli. Tévas knaisiojasi tarp pieštukų ir kaklaraiščių ant stalo. Taip pat tyli. Pradedá vaikščioti po kambarį.

Glembajus: *pamąstęs*: Vadinas, iškeliauji?

Leonas: Taip!

Glembajus: Bet juk atvažiavai sudalyvauti jubiliejinése Glembajų banko iškilmése, ar ne? Tokie dalykai vyksta ne kasmet, ar ne? O dabar išeina, kad nedalyvausi net specialiam Prekybos rūmų priémime, ar ne?

Leonas: Aš atvažiavau dalyvauti jubiliejaus iškilmése, taip. Ir norėjau pamatyti tave, mudu pasimatém. Šįryt sudalyvavau iškilmingame banko susirinkime, rytoj, tikiuosi, dar spésiu nueiti į kitus šventinius renginius! Nors atvirai pasakius, man geriau būtų kuo greičiau išvykti. Manęs čia nebuvo vienuolika metų ir dabar, kaip tu tikriausiai pastebėjai, jaučiuosi nekaip, tiksliau, nesijaučiu, kaip namie. Der Mensch ist ein Gewohnheitstier! Deja, taip, žmogus yra gyvulys, kuris tarnauja savo įpročiams. Tu pats turétum pripažinti, kad nelabai malonu jaustis pašaliniu žmogumi savo paties namuose, ypač tokių iškilmingų priémimų metu, kaip vakar.

Glembajus: Viskas priklauso nuo to, kas ir kodél jaučiasi pašalinis ar svetimas. Nemanau, kad tu asmeniškai turi rimtų priežasčių taip jaustis. Tai tik vaizduoté, tavo überspannt vaizduoté!

Leonas: *pašoka nuo kréslo, lyg kažkas jį būtų išsviedęs. Tas žodis jį siutina*:
Überspannt! Pats mėgstamiausias tavo žodis! Amžinai überspannt, taip tu mane pradėjai vadinti dar vaikystėj, man dar net penkerių nebuvo. Überspannt! Keistokas vaikas! Kiekviena proga! *Jis susiima ir tęsia ramiai, su piktos ironijos doze*. Prašau, būk toks geras, leisk man paklausti: kuo gi aš nusipelniau tokio vélyvo tavo vizito?

Glembajus: *piktai pakyla. Įsiutęs. Jo depresija užleido vietą įtūžiui. Jis ilgai žiūri į sūnų ir linkteli galvą*. Taip, tu tikrai buvai arogantiškas mano atžvilgiu, jau vaikystėj, nuo kokių

devynerių metų. Tai vis tavo venecijietiškas kraujas! *Sugriežia dantimis ir vaikšto rūkydamas po kambarį. Staiga sustoja ir sako tvirtai ir ryžtingai: Tiek to, neiekvokim laiko! Aš stovėjau terasoje, kai tu kalbėjaisi su daktaru Zilberbrandtu, ir girdėjau kiekvieną tavo žodį.*

Pauzė. Tėvas ir sūnus ilgai žiūri vienas kitam į akis. Leonas pagaliau trukteli pečiais.

Glembajus: Na? Ir?

Leonas: Nieko! Tu juk viską girdėjai.

Glembajus: Na? Ir? *Pauzė.* Ir?

Leonas: Ką „ir“? Man tik Zilberbrandtas pasakė, kad tu viską girdėjai. Atleisk man! Aš tikrai buvau įsitikinęs, kad tu kažkur sode! Aš nieko blogo nenorėjau.

Glembajus: Nieks tavęs neklausia, ko tu norėjai ar nenorėjai? Aš klausiu: ar tai teisybė?

Pauzė.

Leonas: Aš nemanau, kad mums reikėtų tą viską aiškintis. Pagaliau aš kalbėjaisi ne su tavimi, o su Zilberbrandtu.

Glembajus: Nejaugi? O kaip tu pats pasielgtum su žmogumi, kuris prie dviejų liudininkų tau girdint pareiškė, kad tavo žmona praleido naktį su meilužiu?

Leonas: Nežinau?

Glembajus: Matai, kaip? Tu nežinai?

Leonas: Tikrai nežinau! Aš, pirmiausia, neturiu žmonos, o, antra, man dar ne šešiasdešimt devyneri metai! Aš tikrai nežinau, ką daryčiau tavo vietoj.

Glembajus: Tvarkoj, tebūnie taip! Tu nežinai! Gerai! *Pereina per kambarį, sustoja.*

O tu galėtum kokias dvi minutes pasikalbėti su manim kaip su draugu?

Leonas: Ne! *Tai buvo per trumpas ir per žiaurus atsakymas į klausimą, kuriame pasigirdo nuoširdi, šilta gaida. Tai pajutęs, Leonas po nejaukios tylos bando švelninti situaciją pasiaiškinimais.* Tai yra, aš, atvirai sakant, tikiu, kad žmonės yra draugai arba nėra draugai! Ir neįmanoma tapti draugais porai minučių. Galbūt mes vienas kito net gerai nepažįstam. Per tuos vienuolika metų mes nė karto atviriau nesikalbėjom. Ko gero, nuo to ryto, kai atrado mamą negyvą. Ir, matai, aš nenorėčiau būti nenuoširdus. Aš tikrai po mamos mirties nė karto nepajutau noro pasikalbėti su tavim draugiškai. Taip! Ir dabar pameluočiau, jei pasakyčiau, kad galiu kalbėtis su tavim kaip su draugu, tegu tik dvi minutes. Pats matai: susikroviau daiktus, išvažiuoju. Man dabar atrodo, kad šitas mano apsilankymas glembajų namuose buvo mano paskutinė sentimentalė klaida. Tu atsiuntei laišką, pakviete dalyvauti jubiliejuje, šeimos susitikime ir kitose iškilmėse, bet mano nervams to per daug. Esu, kaip tu sakai, užsėmęs! Visi žiūri į mane, kaip į paranojiką. Taigi paranojikui reikėtų atleisti. Ir prašau tavęs, patikėk, viską, ką kalbėjau Zilberbandtui, ne tau buvo skirta. Prisiekiu, aš nežinojau, kad tu terasoji.

Glembajus: Gerai, jei negali kaip draugas, kalbėk kaip žmogus. Tu privalai man pasakyti, kas čia vyksta. Du musst mir sagen. Ar supranti mane?

Leonas: Aš nieko neprivalau, aš niekad nieko neprivalėjau ir neprivalau! Bet jeigu taip nori, prašau. Nors faktiškai viskas labai paprasta. Vyresnysis vikaras, ar kaip ten jį vadina, monsinjoras, ponas daktaras Zilberbrandtas, tavo žmonos nuodėmklausys ir tavo sūnaus auklėtojas, yra baronienės meilužis. Tai faktas, jei tave domina faktai. Nota bene: įsidėmėk – tas ponas yra tavo remiamas kandidatas į vyskupo patarėjus ir visaip kitaip tavo palaikomas žmogus, tavo protežė.

Glembajus: *tarsi būtų nesupratęs ar supratęs klaidingai:* Gerai. Ar tu suvoki visas savo žodžių pasekmes?

Leonas: Čia ne mano reikalas! Aiškinkis su savo žmona! Aš čia niekuo dėtas.

Glembajus: Gerai. O jeigu tai netiesa? Gal tau pasivaideno? Kas tada? Kas tada atsakys už viską?

Leonas: Jeigu tai netiesa, vadinasi, man pasivaideno, vadinasi, nėra ko jaudintis.

Glembajus: *susinervinęs ir senatviškai bejėgis prieina prie sūnaus:* Maldauju, dar niekada gyvenime nesu tavęs maldavęs, dabar meldžiu: Leonai, nekankink manęs!

Sakyk man, ar tai tiesa?

Leonas: Aš neturiu jokių daiktinių įrodymų, žmogau! Aš nestudijavau kriminalistikos! Aš ne teisės daktaras, kaip Puba! Ir iš viso, kokie čia dar gali būti daiktiniai įrodymai ar juridiniai kaltinimai baronienei? Kokie įrodymai, kokia tiesa? Baronienė suvažinėjo senąją Rupertienę, bet teismas nusprendė, kad ji nekalta. Lavono skrodimas parodė, kad pačios Rupertienės širdis kalta, nes buvo pavojingai padidėjusi iki dviejų šimtų dvidešimties milimetrų! Ir ta Kanjegaitė išsoko pro langą, bet kaltų nėra! Pasirodo, kad čia aš, paranoiškas tipas, nužudžiau joje Dievą, užtat jinai šoko pro langą! Iš kur aš galiu žinoti, kas yra tiesa, kai reikalas liečia tokius subtilius ir intymius dalykus. Niekas to negali žinoti, išskyrus baronienę ir Zilberbrandtą! Ir jeigu bent vienas iš judviejų prisieks, kad tai melas, kur tada bus tiesa?

Glembajus: *vis dar atrodo pasimetęs ir nesusivokęs*: Gerai, bet kaip tu išdrįsai mesti tokį kaltinimą, jeigu pats nesi tuo tikras?

Leonas: Nežinau. Iš vienos pusės, matau, kad viskas, ką dabar kalbu, yra kvaila, o antra vertus, nežinau, ar tu iš viso gali tai suprasti: aš tikrai nenoriu, kad tu mane laikytum neurasteniku, atskalūnu ir dar šmeižiku! Kaip žinai, šiuose namuose aš nakvojau penkias naktis, ir dvi naktis baronienė praleido Zilberbrandto kambaryje. Gal būt jinai ten ėjo išpažinties, nežinau. Žinau tik tiek, kad ji buvo jo kambaryje, ir tą galiu patvirtinti. Mano durys gretimos: gretimi kambariai.

Glembajus: Parles plus bas, kalbėk tyliau, sienos turi ausis. *Žiūri į atsargines duris, kurios veda į gretimą kambarį. Jos užstatytos drabužių spinta. Prieina prie jų ir grįžta.*

Leonas: Sakau tau dar kartą, patikėk, aš viską ne tau sakiau, tu išgirdai atsitiktinai! Galbūt aš tikrai überspannt, bet visiškai nenoriu likti šmeižiku tavo akyse, o juo labiau apsimeuoti dėl tos man absoliučiai svetimos moters!

Glembajus: Ir tu negali suprasti, kad vis dėlto kalbame ne apie „svetimą moterį“?

Leonas: Aš tai moteriai absoliučiai abejingas, man ji, švelniai tarus, svetima, visiškai svetima, nors galima būtų pasakyti ir daug kiečiau.

Glembajus: *ilgai žiūri į sūnų be žodžių. Pauzė. Griaudžia, bet silpniau. Vėtra. Karčiai*: Taip, štai koks tu! Grynas Daniellis!

Leonas: Aš asmeniškai džiaugiuos, kad nesu grynas Glembajus!

Glembajus: *susimąstęs, lyg pasiduodamas*: Taip, taip, visados taip būdavo! Kiekvieną kartą, kai tik aš prisiartindavau prie bet kurio iš jūsiškių su koku nors prašymu ar pasiūlymu, visados kartodavosi tas pats; visados mane pasitikdavo ta pati jūsų danieliška grimasa ir žvilgsnis iš aukšto į visus, kas ne jūsiškis! Nes jūs ponai! Ponai Danielliai, Venecijos grandai! O aš, kas toks aš? Kažkoks prasčiokas parveniu, velniškai praturtėjęs ir prasimušęs į jūsų tarpą! Kaip gi aš išdrįsau būti neabejingas moteriai, kuri tau, tavo ponams Danielliams, yra absoliučiai svetima, švelniai tarus, nes, be abejo, tu galėtum pasakyti ir daug kiečiau. Ir iš tikrųjų, kas tau ta mano žmona? Kaip čia iš viso kažkam atėjo į galvą prabilti apie tavo asmeninę atsakomybę už tai, kad tu teikeisi sutepti savo baltas pirštinaites, pričiupęs kažkokius įtartinus žmogeliūkščius!

Leonas: Mana, kad mūsų pokalbis beprasmiškas. Aš išvažiuoju. Jau beveik susidėjau daiktus, ir ko gero niekad čia daugiau negrįšiu. Taigi mums geriausia būtų išsiskirti taikiai. Juk matai: mūsų požiūriai visiškai skirtingi, skirtingos nuomonės apie viską, net apie šitą istoriją su Zilberbrandtu. Aš suprantu: tu norėtum laikytis formalios, „juridinės“ klausimo pusės. Pagal tave, man reikėtų prisipažinti, kad neturiu jokių daiktinių, patikimų įrodymų, kad galėčiau šitaip kalbėti apie baronienę ir tą sutanotą tipą. O pagal mane, tau naudingiausia būtų elgtis taip, lyg tu iš viso nieko negirdėjai! Tada atkristų ir visos tos galimos „juridinės“ pasekmės, ir mums nereikėtų pyktis. Prašau, atleisk man! Aš tada tikai viską išrėžiau iš nervo, iš kažkokios nesuvaldomos antipatijos tam jėzuitiškam klastūnui. Ir apskritai visa ta juridinė veidmainystė svetainėje mane išvedė iš kantrybės, nervai neatlaikė. Tas nepakenčiamas Puba, tie lavonai (trys lavonai, kaip sakoma, po stalu)! Tas vyrleitenantas su savo receptu - užrėžti koviniu kardu per snukį! O dar aš pats, užspannt paranojikas, žodžiu, neišlaikiau ir galbūt leptelėjau daugiau, negu reikėjo sakyti, ypač to, ko tau tikrai nereikėjo girdėti...

Glembajus: Vadinas, tai netiesa?

Leonas žiūri į tėvą ir tyli.

Glembajus: Vadinas, tai netiesa?

Leonas tebetyli.

Pauzė.

Glembajus: Matai, tu ir čia tikras Daniellis! Nesakyti tiesos, tokia visų Danielių taktika. Bet prisipažinti, kad nesakot tiesos, o ne, jokių būdu! Niekados! Spjauti kokiam nors Venecijos miestiečiui į veidą, išplūsti prasčiokėlį, o taip, mielu noru, tas jūsų kraujuje! Bet vos tik reikia atsakyti už pasekmes, iškart tyla! Lygiai tokia buvo ir tavo motina!

Leonas: O kokia tau nauda iš to, jeigu aš, sakykim, prisipažinčiau, kaip jūs sakot, „juridiškai“ patvirtinčiau, kad tai netiesa? Argi nuo to bent kiek, nors akimirksniai pasikeistų tikroji reikalo padėtis? Visa ta situacija? Manau, kad mums geriausia baigti tą pokalbį. Kuo dar galėčiau būti naudingas? Man dar reikia parašyti du-tris laiškus!

Griaustinis palengva silpnėja. Fosforiniai žaibų atšvaitai dar blykčioja kambaryje, bet griausmas silpsta. Vėjo ir lietaus garsai. Leonas vis labiau nervinasi ir sunkiai valdosi.

Glembajus: Tai nori, kad išeičiau? Kitaip sakant: du complimentierst mich hinaus? Mandagiai išprašai? Veji mane lauk?

Leonas: Aš neveju nei mandagiai, nei kaip kitaip. Ich bitte dich nur! Aš tik tavęs prašau! Manau, kad mums tikrai geriausia būtų išsiskirti taikiai. Nesu teisininkas, nemoku mąstyti juridiškai, nesu biržos makleris! Kas dar galėtų būti bendro tarp mūsų?

Glembajus: O! Akiplėšiška elgtis su tėvu, taip, tai ypač šaunu! Tai ko gero aukščiausia klasė! Taip! Grynai Danielių graikiškas stilius: žiūrėti žmogui į akis, o klausytis tikrai savęs! Taip! Bet matai, šį kartą paskleidei neapsakomai drumzliną gandą, tu suteršei mano šeimos garbę! Šiąnakt tu sulyginai mano šeimos gyvenimą su kažkokiu promiskuitetu, tartum Glembajai gyventų palaidą bohemišką gyvenimą! O juk turėjai žinoti, kad mes, Glembajai, ne bohema! Mes buvom ir esam solidūs konservatyvūs piliečiai ir esam pratę juridiškai ir džentelmeniškai atsakyti už kiekvieną savo žodį. Kas tau davė teisę šitokiais žodžiais – nekartosiu, kokias – kalbėti apie mano žmoną Zilberbrandto ir Fabricijaus akivaizdoje?. *Paskutiniai du sakiniai išstarti staccato, ypač garsiai; įtampa toliau didėja.*

Leonas: *kol kas tykiai:* Gerai, pažiūrėkim dar kartą, kas atsitiko. Aš atvykau tavo pakviestas, ir prašau tavęs, atkreipk dėmesį, kad čia, tavo namuose, jaučiuosi svečias.

Kitaip sakant , aš neatsisakiau dalyvauti ir nemanau, kad turiu teisę atsisakyti dalyvauti tavo surežisuotame pompastiškame jubiliejaus vaidinime, nors man čia skirtas statisto vaidmuo. Be to, turiu prisipažinti: visus tuos vienuolika metų, kol čia nebuvo, dažnai jaučiau savotišką nostalgiją. Ir dabar, važiuodamas čia, beveik vaikiškai džiaugiasi, kad vėl galėsiu aplankyti mamos kapą, pamatyti Beatričę, visus tuo mūsų portretus ir tave. Taip! Ir tave! O atvažiavęs patekau į tą pačią seną glembajišką atmosferą – kraujas, avarijos, mirtys, savižudybės – ir čia, tarp viso to melo, intrigų, isterijų atsinaujino mano sena migrena. Man vėl prasidėjo klaikūs galvos skausmai. Ir leisk man pastebėti dar vieną dalyką: tau išvis galbūt nesuprantama, kad kažkam gali prasidėti galvos skausmai nuo jūsų glembajiško gyvenimo būdo! Mes, kaip tu sakai, esam venecijiečiai, graikiški veidmainiai. Ir manęs tu niekad nemylėjai kaip tik todėl, kad tavo vidiniu glembajišku įsitikinimu , nebuvo už ką mylėti mane! Nes mes abu esam skirtingos prigimties, kitos veislės, kitos rasės! Nuo pat pradžios, kiek tik galiu prisiminti, tu ne tik buvai man abejingas, ne, tiesiog priešingai – tu negalėjai pakęsti manęs! Taip, Ivanas, brolis, jis visai kas kita! Das war ein aufgehender Stern, kylanti žvaigždė Vienos ir Amsterdamo padangėje! Ivanas tavo akyse buvo grynakraujis Glembajus. Ir aš žinau, tu būtum daug laimingesnis, jeigu vietoje jo būčiau numiręs aš. Apie Ivaną visi kalbėjo, kaip apie būsimą austrų Rokfelerį! O mane nuolatos kišdavot į sanatorijas! Taip! Ko taip žiūri į mane? (Prisimenu, kai dar visai mažas sėdėdavau tau ant kelių – tavo žvilgsnis pro akinių stiklus buvo lygiai toks pat aštrus ir šaltas). Ir ką? Dabar pats matai – aš netapau biržos makleriu ir Glembajų bendrovės atstovu. Aš terliuju dažais kažkokias visiškai bevertes drobes: keistus ir tau nesuprantamus paveikslus. Aš bohema, o tu bankininkas! Aš gyvenų palaidą lytinį gyvenimą, o tu šventas ir konservatyvus, kai kalbama apie vedybas ir šeimą! Aš melagis, neurotikas, silpnaproty, ungemütlich, „ein überspannter Sonderling“, kaip sako senasis Fabricijus, taip, nemalonus egzempliorius, tai apie ką mes galim kalbėtis? Ko mes čia abu kankinamės? Kaip galėjo toks minderwertig žmogelis, toks nepilnavertis, kaip aš, pasakyti kažką tokio, kas tau pasidarė taip neapsakomai svarbu? Kodėl? Pagalvok, nors geriausia būtų, aš tuo įsitikinęs, pasižiūrėti į visą tą istoriją su panieka ir - labanakt! Aš rytoj išvažiuoju bet koku atveju, o tau to nereikėjo klausytis, taigi - mes kvit, atsiskaitę! Ir nemanau, kad aš turėčiau dėl kažkokių formalių sumetimų viešai atsiprašinėti ir skelbti, kad aš melavau. Deja, aš nemelavau, bet daiktinių įkalčių, kaip sakoma, savo rankose neturiu.

Glembajus: Tai kas tau davė teisę, neturint rankose ničnieko konkretaus, išsižioti ir mesti tokius kaltinimus?

Leonas: Kai ką reikia turėti galvoj, nebūtinai rankose! Tu atrodo norėtum bet kokia kaina padaryti iš manęs šmeižiką ir melagį?

Glembajus: Arba turi konkrečius įkalčius, arba nedrįsk prasižioti prie svetimų žmonių! Kas tau davė teisę taip begėdiškai drabstyti purvais prie svetimų žmonių? Ar tu nesuvoki, kad spjovei man į veidą? Ar tu tikrai nesupranti, kad suteršei mano garbę?

Leonas: Jei kalbėsime apie garbę, tai tik apie tavo žmonos garbę.

Glembajus: Apie niekieno garbę negalima pliurpti, kol nėra įrodymų!

Leonas: Jei tau maža to, kad tavo žmona miegojo visą naktį tavo patarėjo kambaryje, aš nusiplaunu rankas. Nors, kiek žinau, įstatymas užsiima ne vien tik daiktiniais įrodymais, bet ir netiesioginiais įkalčiais; nesu teisininkas, bet tiek dar išmanau apie teisę! Ir dėl Alisos mirties nebuvo jokių daiktinių įrodymų, bet netiesioginiai įkalčiai leido padaryti išvadą, kad ji nusiskandino, o ne nuskendo.

Glembajus: Kokie įkalčiai?

Leonas: Alisa nusiskandino Kupoje pas tetą Zigmuntavičienę. Valtyje rado jos užrašų knygutę, skrybėlaitę ir lietsargį nuo saulės, vadinasi: Alisa šoko į vandenį apsirengusi, o ne šiaip sau maudėsi, kaip jūs vėliau aiškinot spaudai! Alisa buvo puiki plaukikė! Kodėl ji nusiskandino? Kas ją privertė? Valtis juk neapsivertė? Taigi, netiesioginiai įkalčiai rodo, kad ji pati nusiskandino.

Glembajus: Ničnieko nesuprantu!

Leonas: Dėl Dievo meilės! Vienuolika metų praėjo po Alisos laidotuvių. Tada aš paskutinį kartą lankiaus namuose. Ir per tuos vienuolika metų tau nė karto nekilo noras paklausti savęs: o kodėl gi ta mano dvidešimtmetė duktė šoko į vandenį?

Glembajus: Genai! Tas buvo jos kraujuje! Viskas slypi jūsų keistame danielliškame kraujuje! Ir jūsų motina pirmą kartą mėgino nusižudyti, kai jai buvo tik septyniolika. Ir visai be jokios rimtesnės priežasties.

Leonas: Viskas slypi keistame mūsų kraujuje? O ne, mano brangusis tėve, viskas įvyko dėl to, kad Alisa savo akimis pamatė ir įsitikino, kaip jaunas Zigmuntavičius

miega su tavo baroniene! Alsisą buvo vaikiškai įsimylėjusi į jaunąjį Zigmuntavičių. Ir nusiskandino vaikiškai ir naiviai, neturėdama, be abejoj, jokių nusikaltimo įrodymų, vien tik netiesioginius įkalčius.

Glembajus: *Tarsi mėgindamas nuvyti nuo savęs senus vaiduoklius*: Das alles sind Hirngespinnste! Fantazijos!

Leonas: Ne fantazijos. Senoji Zigmuntavičienė rado tarp Alisos popierių jos paskutinio laiško juodrašį, pieštuku rašytas atsisveikinimo laiškas be datos, aš jį turiu kažkur Aix-les-Bains. Nors tame laiške tu taip pat nerastum nieko juridškai konkrečiau. Tik tiek, kad jį tą naktį netyčia pamatė, kaip jaunas Zigmuntavičius įeina į baronienės miegamąjį.

Pauzė. Tolimas griaustinis. Paskutiniai žaibai. Vėjas. Audra iš lėto rimsta.

Glembajus: Kodėl man iš karto tada nepasakei?

Leonas: Nebuvo jokios prasmės. Kaip ir dabar. Ta moteris turi tau tokios stebuklingos įtaigos, kad jokie žodžiai tavęs neveikia. Atleisk, ne mano reikalas tau patarinėti, bet vis dėlto manau, kad tavo žmona – tavo nelaimė!

Glembajus: *iškilingai, su patosu apie nuostabią praeitį*: Pati laimingiausia mano gyvenimo diena, kai sutikau tą moterį!

Leonas: *neaiškiai, tarsi sau pačiam*: O aš pirmą kartą ją pamačiau žiemą, šaltą žiemos rytą, kai nusinuodijo mama. Mama gulėjo negyva, o ta moteris atėjo su didžiule violetinių gėlių puokšte ir su savo šunyčiu Fifi, Maltos pudeliu! Kaip rafinuota! Ateiti su šunėku po pažastim pasižiūrėti į savo mirusią varžovę! Tarp kitko, a propos dėl mamos mirties? Kaip tu manai? Kodėl mama nusinuodijo – ar ji turėjo įrodymų ar tik įtarimus?

Glembajus: Ką nori pasakyti?

Leonas: Ar mama turėjo kokių nors konkrečių daiktinių įrodymų, kad tu gyveni su ta moterim, ar ji tik įtarė, remdamasi kažkokias netiesioginiais įkalčiais?

Glembajus: *sunkiai atsikelia ir senatviškai prieina prie lango, pabeldžia pirštais į stiklą, žiūri į tamsą kelias akimirkas ir lėtai atsigręžia*: Baisus tu žmogus!

Leonas: Taip, aš baisus, o ponija baronienė tau yra skaisčiausios kilniausios laimės simbolis! Kaip šiandien matau, kaip ji ten stovi su savo Fifi prie mirusios mamos karsto. Pradėjo melstis „Tėve mūsų...“. Nepriėjo net „... apsaugok mus nuo pagundų...“, automatiškai persižegnojo, nususuko ir nudrožė į svetainę! Ten stabtelėjo prie persiško kilimo, pasilenkė ir pačiupinėjo, ar tikrai persiškas. Tu prisimeni tą kilimą? Kai buvau mažas, aš visad žaisdavau ant jo, tai buvo mano stebuklingas skraidantis kilimas iš „Tūkstantis ir viena naktis“. Melsvi taškėliai man buvo snaigės. Ir šitą mano „Tūkstantį ir vieną naktį“, tą mūsų seną persišką kilimą jinai dar tą pačią mamos mirties dieną paliepė pervežti į jos vilą. Mat jai, tarp visų tų brangių kilimų iš Korasanos ir Tebriso, kurių tu jai pripirkai, truko mūsų, taigi, pačiupinėjo ir tą pačią dieną išsivežė. Koks jautrumas grožiui! Kokia tauri pasaulėjauta! Edle Weltanschauung!

Glembajus: Vienos fantazijos! Anksčiau ar vėliau tu baigsi beprotnamy!

Leonas: Taip, dešimtmečiais girdžiu, kad esu überspannt ir baigsiu savo dienas beprotnamyje! Bet mamos mirtis neturi jokio ryšio su tuo, kad aš baigsiu beprotnamyje. Mano mama nusinuodijo kilus skandalui dėl tos perėjūnės, o prieš vienuolika metų, per Alisos laidotuves, aš pamačiau apklotą, šiltą apklotą šuniui, pasiūtą iš mamos kailinių. Ta dama savo šunį užklodavo mano motinos kailiniais!

Glembajus: Baik tu su tom nesąmonėm, dėl Dievo meilės! Visi jūs Danielliai psichopatai. Jūs visi prisigalvojate visokiausių beprotiškų dalykų, keisčiausių nesąmonių, o paskum užsipuolate kitus su visokiais įtarinėjimais ir kaltinimais! Visa tai miglos, vaizduotės voratinkliai! Dėl Dievo meilės! Ką tu čia kliedi apie tuos daiktinius įrodymus ir netiesioginius įkalčius? Tavo motina pirmą kartą pakėlė ranką prieš save septyniolikos metų! Jinai tuomet manęs dar akyse nebuvo mačiusi! Trejus metus pragulėjo Šveicarijoje nervų sanatorijoje, bet kur tau – kaltas, žinoma, aš! Nuo pat pradžių visi ponai Danielliai – visi kaip vienas – klastingai, savo graikišku, venecijietišku įpročiu nusistatė prieš mane! O tavo motina? Moteris, kuri siaubingai bijojo rožių kvapo ir tamsių kambarių! Aš iš viso neprisimenu, ar buvo pasaulyje kažkas, ko jinai nebijotų. Ji virpėdavo iš siaubo, jei kas palikdavo neužvertas duris. Kartą ji mėgino šokti iš važiuojančio traukinio, o juk buvo nėščia, tave nešiojo. Ir kur tada buvo baronienė Castelli, ką? Baik tu su tom nesąmonėm! Visos tos tavo klejonės – liguistos vaizduotės padariniai! Hirngespinsten nur! O faktiškai, tavo elgesys – arogantiškas ir žiaurus tavo tikro tėvo atžvilgiu. Tu toks pat kaprizingas neurotikas, kokias buvo tavo motina. Ir meldžiu tavęs, išklausk, ką aš tau atvirai pasakysiu: aš su tavo motina pragyvenau

dvidešimt tokių neapsakomai sunkių metų, kad prie jos mirties patalo atsikvėpiau su palengvėjimu lyg po kažkokio košmaro! O tu čia su savo įrodymais ir įkalčiais. *Pasisuka norėdamas išeiti. Leonas nervingai paskui. Sustabdo tiesiai prieš duris.*

Leonas: Prašau, pakartok! Ką tu pasakei?

Glembajus: *piktai mėgindamas išsilaisvinti*: Paleisk! Prakeikta ta diena, kai Danielliai pasipainiojo mano kelyje. Dvidešimt metų prasikankinau tose danielliškose miglose! Ko jūs dar norite iš manęs? Ar gi jums dar maža?

Leonas: Būk geras, palauk minutėlę, išsiaiškinkim! Gal tai paskutinis kartas. Tu tikrai įsitikinęs, kad mama nusinuodijo ne dėl baronienės?

Glembajus: Miesto gydytojas oficialiai patvirtino, kad ji priėmė per didelę dozę veronalo. Po to kai pagimdė Alisą, ji jau nebegalėdavo užmigti be veronalo. Tai nustatė gydytojas, tą patį konstatavo policijos ekspertai.

Leonas: Tegul, bet visas miestas tada kalbėjo, kad baronienė tavo meilužė. Kad tu nupirkai jai vilą. Aš puikiai prisimenu, kaip bijodavau pamatyti gatvėje baronienės karietą, bijojau, kad tu ten kartu su ja važiuosi.

Glembajus: *susimąstęs, prisimindamas*: Aš išėjau iš namų, palikau tavo motiną tais pačiais metais, kai tave išleidom į Kembridžą studijuoti. Bet oficialiai neišsiskyrėm dėl jūsų! (Vaikai!). Ivanas tada studijavo Berlyne paskutinius metus. Alisa dar mažytė su guvernante.

Leonas: Gerai jau, gerai. Bet dar anksčiau, porą metų prieš tai, kai nupirkai baronienei vilą, tu juk jau buvai nupirkęs jai trijų aukštų namą Vienoje prie Karmelitų bažnyčios!

Glembajus: Iš kur žinai?

Leonas: Iš kur? Visi aplink mus kalbėjo! Ir tarnai, ir guvernantė. Visi namiškiai!

Glembajus: *senatviškai, su nuovargiu balse*: Tai visi žinojo? O aš maniau, kad niekas nežino. Tiek to! Net jeigu visi žinojo, visi tarnai, visas personalas, jie vis vien negalėjo žinoti, negalėjo įsivaizduoti, kad moteris gali būti vertingesnė už septyniasdešimt septynis tūkstančius kitų moterų! Aš nupirkau jai trijų aukštų namą Vienoje, taip, pats nupirkau. Ir kas iš to, kad nupirkau jai trijų aukštų namą ir kad visas personalas apie tai

žinojo? Taip, už tokią širdį, už tokią élan vital, už tokią gyvybinę energiją, už tokią kultūrą, už tokią jaunystę – tik vienas triaukštis? Mielas mano, kas tas triaukštis palyginus su tuo ?

Leonas: *ilgai žiūri į tėvą, tyliai ir gailiai*: Tarp mūsų visados nuo pat pradžių taip buvo. Viskas, ką tu darei, kiek tik prisimenu, viskas man buvo keista ir baugu: tavo šampūnai, tavo angliški odekolonai, tavo tabakas, tavo kvapas. Kai glostydavai man galvą, visados bijodavau, kad neįdrėkstum savo manikiūro išpuoselėtais nagais. Visa tavo kūniškoji būseną skyrė mus kaip siena. Tavo monoklis mane tiesiog hipnotizuodavo – niekaip negalėdavau suprasti, kodėl tu nešioji akyje stiklinį ratuką? Dėl to monoklio aš niekad negalėjau iki galo pasitikėti tavim. Visur teatras, vaidinimas! Ir dabar tu vaidini bankininką Glembajų, kuris ieško formalių juridinių galimybių išteisinti savo sugulovę. Apie ką tu kalbi? Apie kokią élan vital? Apie kokią širdį? Kokią gyvybinę energiją? Ta moteris kiekvieną dieną naudoja mažiausiai dvidešimt septynis skirtingus kremus ir pomadas, tepasi medumi ir pakalnučių lašais ir ištisom dienom nieko neveikia, tik maudosi citrinų ir pieno voniose! Kokia kultūra? Penkiasdešimt trys lagaminai ir trys šuniukai – visa jos kultūra! Jei paskaičiuotum, kiek išeina pinigų už jos liemenėles ir korsetus, ir kosmetiką, manau, patikėtum, kad jų tikrai užtektų išmaitinti visiems tiems vargšams, kurie tikisi pagalbos iš jos vadovaujamo Labdaros fondo. Was sage ich? Ką noriu pasakyti? Kad visa šalis galėtų iki sočiai prisivalgyti už tuos pinigus! Ta geradarė traiško žmones savo karieta , o tu svaičioji apie jos nuostabią širdį! Kaip gaila, žmogau! Ta moteris žengia per gyvenimą taip šarmingai traiškydama kitus, kad normalus žmogus to negali įsivaizduoti nei suvokti. O va, mano tėvas, senas žmogus čia sėdi su monokliu akyje ir deklamuoja eiles apie nepaprastą jos širdį! Koks košmaras! Koks nuostabus būtų portretas! O žmonės sako, kad šiais laikais nėra ką tapyti! Ne , brangieji, nėra tapytojo, o nuostabūs paveikslai visur aplinkui knibždėte knibžda kaip Dantės pragare! Reikėtų tave nutapyti! Tavo šitą iracionalią, ne šio pasaulio šypseną, kai tu kalbi apie ją, taip, būtinai reikėtų užfiksuoti! „Kas ji tokia?“ . „Ar kas nors gali turėti bent žalią supratimą, kas ji tokia?“. O ypač tas uberspannt neurastenikas, palaidūnas sūnus? Ką jis gali suprasti?..

Glembajus: *nuvargęs eina be žodžių ir vėl atsisėda į fotelį, ant Leono lakštų. piešinių ir škicų. Jis dabar pusbalsiu tarsi prisimena, tarsi medituoja apie ją*: Ta moteris išmokė mane gyventi! Po daugybės įvairių moterų, ji buvo pirmoji , kuri mane išmokė vieno nepaprastai paprasto dalyko: gyventi ir jaustis laimingu! Reikėjo ją pamatyti kiniečių šilke ir aukso kulniukais! Taip: ji mokėdavo sujungti ekstravagantiškiausias spalvas.

Viskas jai tiko ir viskas atrodė netikėtai nauja ir stilinga. Jos žalčio odos bateliai, jos kinietišas saulės skėtis, jos orchidėjos – viskas buvo vienos šviesos ir aukso niuansai! Ir ko tu dabar nori? Ką aš turėčiau padaryti? Išplėšti iš savęs viską, kas buvo man svarbiausia ir brangiausia? Ir vardan ko? Kodėl? Tu čia stovi priešais mane kaip koks inkvizitorius ir reikalauji mano galvos, remdamasis kažkokiomis fikcijomis! Visos tavo kalbos – luft, oro virpesys! Aš tavo motiną septynerius metus nešiojau ant va šitų savo rankų, bet negalėjau priartėti prie jos nei per vieną vienintelį milimetrą! Ta moteris man taip ir liko užsidariusi už septynių užraktų, ir niekad nežinojau, kas joje vyksta ir ką ji pati galvoja. Gal po kokių trejų ar ketverių metų po jos laidotuvių radau viename jos Geheimfache, taip, slaptame stalčiuje, visą pluoštą laiškų nuo kažkoko markizo Cesareo Kristoforo Balbijo! Jawohl! Ir tas viskas vyko, kai ji nešiojo Alisą! Jos kelionė į Dolomitus, jos mįslingos kasmetinės išvykos prie Komo ežero, taip, tokia buvo deine Frau Mutter!

Leonas: Pardon!

Glembajus: *nesileidžia nutraukiamas*: Ne, ne, leisk jau man užbaigti, būk toks malonus! Aš nupirkau Šarlotai triaukštį namą, taip, tu dabar mane kaltini dėl to, ar ne? O pagalvoji, kad tavo mamytė taip pat per daug netaupė! Ir iš viso, ką žmogus gali gauti šiame pasaulyje neužmokėdamas? Šarlota visą mano namų aplinką kilstelėjo triskart aukščiau! Šarlota pastatė mane į mano nuosavų namų centrą, į šeimnininko vietą! Visus tuos rankų darbo kilimus iš Kirmino, Korasano ir Tebrio ji pirkė dėl manęs, nes žinojo, kad kilimai – mano silpnybė! Visi tie Lorraine gobelenai ir olandiški baldai valgomajam jos nupirkti man! Mano asmeniniam komfortui! Kam pirmam atėjo į galvą idėja įrišti oda mano knygas? Kas iš viso iki jos kreipė į mane dėmesį mano nuosavuose namuose? Ir kaip man dabar suprasti tą tavo toną, kuriuo kalbi apie moterį, tapusią mano žmona? Tik pavydas, čia nieko nėra išskyrus tavo daniellišką pavydą, kad aš galiu jaustis laimingas! Čia jūsų danielliški dantys vis dar nenori palesti manęs! Deine oberflächliche Kinderstube, taip, tavo paviršutiniškas auklėjimas vaikystėje, tavo manieros ir yra pats geriausias įrodymas, kokias iš tikrųjų buvo tavo motina!

Leonas: Pardon, atleisk, bet tu sėdi ant mano piešinių! Leisk man...*Ištraukia iš po jo keletą gerokai apglamžytų piešinių ir eskizų.*

Glembajus: *atsistoja ir žvelgia į popierius irzliai*: Kokie piešiniai? *Paima porą lakštų, peržvelgia ir numeta su panieka*: Ne, jokios vertės! Tuščias laiko gaišinimas. Žaidi tais

savo dažais, o laikas eina! Tu niekad nieko rimto nedarei ir nepadarei. O va pilstyti iš tuščio į kiaurą ir šmeižti, va šitą tai tu, taip, tai vienintelis dalykas, ką tu gali daryti! Nė vieno cento nesi pats užsidirbęs...

Leonas: Taip sakai todėl, kad aš tau leidau disponuoti Danielių kapitalą ir tu jau aštuonerius metus imi nuo jo keturis procentus?

Glembajus: Kaip?

Leonas: Iki Alisos mirties visas Danielių kapitalas buvo tavo rankose. Ar aš bent kartą paprašiau iš tavęs ataskaitos? Tu man atiduodavai keturis procentus, bet visas kapitalas tau atnešdavo mažiausiai dvylika procentų (kaip minimum), taigi, kiek likdavo tau pačiam? Ir dar mane kaltini? Taip, tas tiesa, aš neuždirbinėju pinigų, bet niekad gyvenime nesu ir apgaulinėjęs žmonių, kaip jūs, glembajai! Niekad nesu nieko uždirbęs iš apgavysčių! O dėl mano paveikslų, aš pats žinau, kad neturiu talento, bet kam jau kam, tiktai ne tau kalbėti apie mano paveikslus. Ką tu išmanai? Tu tik svetimo kapitalo palūkanas moki skaičiuoti, va ir visas tavo glembajiškas talentas, o visa kita, geriau jau patylėtum!

Glembajus: *pavargęs, bet jausdamas savo pranašumą*: Absoliučiai viską painioji, vaike mano! Tu sergi, tepadedu tau Dievas, ir man atrodo, geriausia būtų, jei tu važiuotum pailsėti ir nusiraminti į kokią nors sanatoriją. Tu skrajojai padebesiais kartu su savo talentu, mielas mano! Kas visa tai, um Gottes Willen? Dėl Dievo meilės! Das alles ist ja einem Dreck wert! Bevertis šlamštas! Kaip tu pats atrodai? Lakstai čia kaip kokia šimpanzė su ta savo barzda! Kaip koks vaiduoklis! Sensti, o neturi net jokios pastogės, savų namų! Niekur neapsistojai, nesukūrei šeimos, keliauji iš studijos į studija kaip koks cirko artistas su savo nuvalkiotais lagaminais! Apie kokias palūkanas tu kalbi? Ką tu išmanai apie palūkanų normas? Danielių kapitalas? Kur tas Danielių kapitalas?

Leonas: Gerai, o mamos pinigai, gal tai buvo ne Danielių kapitalas? O Navigazione Danielli Bendrovė, o International Cognac Danielli, o D.-D.-S.-C.- akcijos, o Credit Marocain, British Steel Corporation, kas visa tai buvo, jei ne Danielių šeimos kapitalas? Vien tik Blue Star Line vertė, jei neklystu, septyni šimtai tūkstančių frankų! Ar aš kada nors tikrinau pajamas? Ne, aš tik keliavau po pasaulį ir man užteko fantastiškų gaisrų ledinėse Alpių viršūnėse saulei tekant!

Glembajus: *su pašaipą nusijuokdamas:* Taip , taip, žinoma, Blue Star Line, Blue Star Line, International Cognac Danielli! Dėl Dievo meilės, nejuokink manęs! Vieni svaičiojimai! Tu sau sėdi Alpeše , prabangioje aukščiausios klasės viešbučio terasoje ir žaviesi gaisrais ledinėse Alpių viršūnėse saulei tekant! O kur būtų tos tavo Alpės ir svajonės, jei mes savo kruvinu prakaitu neuždirbtume žalių? Mes, tai reiškia – visi, kas dirbam ir rizikuojam! Tu manai, kad pasaulis - aksominė dėžutė, pilna kvapių žolelių ir edelveiso žiedų? Baik, vaike mano! Kai girdžiu tokias vaikiškas tavo kalbas, man tiesiog kažkoks kamuolys gerklėje sustoja. Lyg būčiau jodo išgėręs. Ar tu mano sūnus? Mein einziger Son? Vienintelis mano sūnus? Juk tau norėjau atiduoti viską, ką turiu. Kaip ten pas Kornelijų don Djegą:

Et ce fer que mon bras ne peut plus soutenir

Je le remets au tien pour venger et punir!

Ir šitą kardą, kurio jau nepajėgia pakelti mano ranka,

Aš įduodu tau į rankas, kad atkeršytum ir nubaustum!

O kas dabar?

Leonas: Taip ir maniau, kad anksčiau ar vėliau rasi progą pacituoti savo Kornelijų! Kaip įkalė jums į galvą Marselio biznio mokykloj, taip ir kartoji, dvi vienintelės Kornelijaus eilutės, kurias žinai! Tavo grožio supratimas – aksominė dėžutė su Alpių žiedais! Tavo mylimiausia spalva - aukso! Dar vaikystėj, prisimenu, ant tavo staliuko miegamajame prie lovos – vis tos pačios knygos, net nepajudintos. Na, pasakyk, ar buvai paėmęs į rankas bent vieną knygą per tuos vienuolika metų, kai nesimatėm?

Glembajus: Aukštos materijos, mano vaike! Ir noriu, kad iš anksto žinotum: aš tau nepaliksiu kažin ko. Turiu savo finansinių įsipareigojimų, be to - turiu nepilnametį vaiką. Čia tau informacija pamąstymams. Daugiau kol kas negaliu nieko pasakyti. Jei būtum pasikaustęs biznio reikaluose, mes dar galėtumėm aptarti šiuokius tokius reikalus, tačiau dabar, deja! Patikėti tau kokį nors biznį, tas pats, kaip išmesti pro langą! Šį vakarą aš kaip tik tariausi dėl naftos perdirbimo gamyklos Fjume, geras danų kapitalas, dvidešimt trys procentai garantuoti. Bet kaip tu tvarkytumėis?

Leonas: Ačiū! Man nereikia jokių gamyklų! Mane pilnai patenkina mano danillieška materialinė padėtis! Blue Star Line moka man svarais sterlingais, man to užtenka.

Glembajus: O kur tie devyni šimtai trisdešimt tūkstančių, kuriuos aš tau paėmiau iš Allgemaine Hamburger Kredit A.G. prieš porą metų?

Leonas: Septyni procentai Belgų Conge.

Glembajus: Nesolidu ir rizikinga! Die Negergeschäfte sind unsolid! Sandėriai Afrikoj – rizika.

Leonas: Sandėriai su Glembaj Bendrove nė kiek nesolidesni!

Glembajus: Glembajai patys užsidirbo viską, ką turi. Ir dėl Dievo meilės: man šitos tavo nuolatinės užuominos ir šmeižikiški prasimanymai atrodo mažų mažiausiai nedžentelmeniškai ir užgaulūs. Kas nesolidu Glembajų biznyje? Kaip suprasti? Teikis paaiškinti konkrečiai. Primink bent vieną nesolidų Glembajų sandėrį. Tavo akiplėšiškumas peržengia visas ribas! Ir iš kur tas įžūlumas?

Leonas: Kiek žinau, šiukšlių supirkinėjimas ne labai solidus biznis! Bent jau ne mano skoniui. Be to, ir Castellijų giminės kapitalą tu, berods, investavai į Barono Švarco A.G. sprogmenų gamyklą Budapešte.

Glembajus: Kokios šiukšlės?

Leonas: Ogi Makulatūros ir kaulų perdirbimo centras, ar gi ne tavo bankas finansuoja? Garsusis Glembajų šiukšlių susivienijimas!

Glembajus: Tai tik popieriaus fabriko filialas. Centrinis ofisas su tuo neturi nieko bendro. Atliekos perdirbinėjamos ir Anglijoje, ar ne? Kiekvienas darbas garbingas. Ir tavo nuomone – tai nesolidu. Kas čia nesolidaus?

Leonas: O žudyti žmones, pagal tave, solidu?

Glembajus: Sprogmenys, kiek žinau, šiais laikais yra techniškai panaudojami įvairiausiose srityse.

Leonas: Taip, taip: granatos, šrapnelinė artilerija su dvidešimt trim procentais pelno!
Kur gi ne, labiausiai reikalingi žmonijai dalykėliai!

Glembajus: Visiškai legalus pelnas, kaip ir visur kitur! Ir tik tokie žmonės kaip tu, su tuščia smegenine, kaip tavo, įžiūri čia kažką negarbinga. Biznis yra biznis! Gal bent tiek gali suvokti?

Leonas: Tavo nuomone, žudyti žmones garbinga, jeigu tik legalu? Žinoma, tu dar uždirbi ir juos sparčiai laidodamas, ar ne? Svarbiausia, kad būtų gerai surašytos gatvės eismo taisyklės, kurios leistų traiskyti žmones! Taip sako ir Barbočių legenda: „Glembajai - žmogžudžiai“. Vakar vakare Glembajų namuose nusižudė moteris su kūdikiu, bet, žinoma, čia tik Barbočių senelei vaidenosi, kad Glembajai žudo žmones! O finansuoti prašmatnias laidotuves, gaminti granatas ir dinamitą, rinkti atliekas, pratęsti vekselių mokėjimo terminus, duodant keturis procentus vietoj aštuoniolikos procentų nuo pelno, čia tai sąžiningas biznis! Čia tai viskas solidu!

Glembajus: Prašmatnios laidotuvės? ! Du bist verruckt! Visai išprotėjai!

Leonas: Gerai, tavo bendradarbiavimas su Prašmatnių laidojimo paslaugų biuru, ar tai ne skęstančiųjų biznis? Man atrodo, kad Glembajų bendrovė neturės gero vardo, kol užsiiminės šiukšlėmis ir numirėliais! Jau dabar mieste sklinda visokiausi gandai, mielas mano!

Glembajus: *nervingai ir ne visai užtikrintai*: O ką šneka mieste?

Leonas: Iš kur aš žinau? Manęs tokie dalykai nedomina. Visi kalba, kad tu jau porą metų neatsiskaitinėji už Vienos vekselius!

Glembajus: Vekseliai? Ką tu šneki, kretine? Aš penkiasdešimt metų užsiiminėju vekseliais, ir dar nebuvo nė vieno vienintelio karto per tuos penkiasdešimt metų, kad bent vieno Glembajų vekselio atsiskaitymas būtų uždelstas bent vienai sekunde! Kas čia per šnekos, kad aš jau porą metų neatsiskaitinėju?

Leonas: Nežinau. Taip kalba žmones. Kur jau man suprasti tokią aukštą filosofiją, kad „biznis yra biznis“? !

Glembajus: Tai ir tylėk, jei tik tiek supranti! Ta moteris gal ir nusižudė todėl, kad tu jai siūlei geriau nusižudyti, negu tartis. Šarlota pražilo po nelaimingo atsitikimo su ta sena boba, o tu čia vaipaisi kaip kokia beždžionė! Pabaisa tu, ne žmogus!

Leonas: Castellienė pražilo? Ji tik nustojo dažytis plaukus! Jai čia tik puiki proga: po tokios nelaimės pakeisti plaukų spalvą! Dėl Dievo meilės, apie ką tu kalbi? Ta moteris atėjo prie mano mirusios mamos karsto ir meldėsi su pudeliu po pažastim!

Glembajus: Tu beprotis! Tu net nesuvoki, ką kalbi! Ar tu bent supranti, ką tu čia loji?

Leonas: Iš tavo tono suprantu!

Glembajus: Aš tavo tėvas, aš turiu teisę taip kalbėti!

Leonas: Nerėk! Ant ko tu šauki? Rėkauk ant savo bankininkų ir maklerių, mano bangusis, bet nešauk ant manęs! Įpratai, kad žmonės stovi prieš tave nulenkę galvas, bet manęs nepaveiksi rėkavimais. Alaus bare gali ką nors perrėkti, o man gana! Leisk man, dėl Dievo meilės, bent prigulti! Aš pavargau, man anksti keltis, ryte išvažiuoju! Traukinys išeina pusę aštuntos! Jau pusė trečios! Aš dar daiktų nesusidėjau! Dar reikia laiškus parašyti! Maldauju tavęs: finissons! Baigiam! Geros nakties!

Glembajus: Ak šitaip? Manai, jau viskas baigta: norėtum parašyti porą laiškelių, sėsti į traukinuką ir finissons! Viso gero! O ne, mano brangusis, ne, šito taip paprastai neužbaigsi! Tau prieš tai teks atsiskaityti: mes ne vaikai, kad galėtume pliuropi visokias nesąmones, o po to nusiplautume, lyg nieku nieko, atseit, čia buvo tik šiaip sau, paranojiški juokeliai! O ne, mano brangusis, ne, taip reikalai nebaigiami, labai klystate, mano pone, jei tikitės tokios pabaigos! Tu manai, kad padorioj visuomenė leidžiama mesti tokius šmeižikiškus kaltinimus, o po to apsimesti, kad nieko tokio nebuvo pasakyta? Gal tavo bohemiškose kompanijose taip ir daroma, bet mes laikomės kitokių taisyklių ir papročių! Būk malonus, paaiškink, kaip tu drįsai sakyti tokius dalykus dviejų pašalinių žmonių akivaizdoj?

Leonas: *nuvargęs, lyg jam būtų nepakeliama viską vėl pradėti nuo pradžių*: O Dieve, kaip visa tai nuobodu...

Glembajus: Viskas, ką tu pliuropi šį vakarą svetainėje be jokio materialinio pagrindo, viskas faktiškai rodo, kad esi psichiškai ir moraliai nepatikimas!

Leonas: O ką pasakytum, jei turėčiau materialinį pagrindą? Ar to užtektų juridiskai įrodyti, kad esu patikimas ir psichiškai, ir moraliai?

Glembajus: Be materialinio pagrindo – viskas yra niekis, klaidės! Tu neturi jokios teisės teršti mano šeimos garbę! Tu net nesuvoki, ką reiškia gerbti savo tėvą.

Leonas: *su pasibjaurėjimu, labiau pykčio pagautas, negu sąmoningai, meta ant stalo du violetinius vokus su laiškais, kuriuos skaitė svetainėje*: Prašau, gali pasižiūrėti.

Glembajus: *paima po pauzės laiškus, skaito ir nieko nesupranta*: Kas čia?

Leonas: Du Šarlotos laišakai Zilberbrandtui.

Glembajus: Bet čia pasirašyta - Minjon!

Leonas: Nebūk juokingas! Čia Šarlotos rašysena. Ir pats laiškų tonas, ir parašas nekelia jokių abejonių, kad tai intymūs laišakai.

Glembajus: O iš kur juos gavai?

Leonas: Tuos laiškus rado pas tą Skomarką, kuris tarnavo Labdaros komisijoj. Kai jis pasikorė, laiškus rado tarp jo popierių. Kaip jie ten pateko, nežinia. Įtariama, kad jis juos išvogė. Jis lankydavo baronienę ir namuose, kaip Labdaros komisijos darbuotojas. Čia ir yra tie dokumentai, apie kuriuos kalbėjo vakar Puba . Juos ir nori paskelbti spauda.

Glembajus: Kažkas čia neaišku. O kaip jie atsirado pas tave?

Leonas: Man juos davė vienas žurnalistas, bulvarinio, kaip jūs sakot, laikraštuko leidėjas. Kažkada aš jam padėjau Ženevoj išvengti rimtų nemalonumų. Tai kaip dabar, turi materialinius įrodymus savo rankose, ar dar ko trūksta?

Glembajus: Rašysena Šarlotos, bet ji niekad nepasirašinėjo Minjon. Tiek to! O iš ko sprendi, kad laišakai rašyti Zilberbrandtui? Tas Mr. gali reikšti ir monsinjorą, ir misterį.

Leonas: Jei ne Zilberbrandtui, tai vis vieną jie buvo kažkam rašyti, koks skirtumas – kam? Bet tas jaunas vaikinaiš manė, kad jie parašyti monsinjorui Zilberbrandtui. Tik tuo galima paaiškinti jo savižudybę. Bent jis pats taip rašo viename savo eilėraštyje. Jis

paliko apie penkiolika eilėraščių, skirtų baronienei Glembaj, tarp jų – buvo ir tie du laiškai.

Glembajus: Klideshow! Visa tai tik prielaidos, galbūt klaidingos prielaidos. Laiškai be datos, reikėtų klausti Šarlotos, kada juos parašė ir kokia proga. Toliau, neaiški asmenybė, kuri vagia svetimus laiškus, toliau – kažkokie žurnalistai, kurie naudojami kitų žmonių privačia nuosavybe, dar daugiau – intymaus pobūdžio nuosavybe, visa tai schmutzig und ekelhaft! Purvina ir bjauru! Ir tu painiojiesi į tokius žaidimus? Visi tavo svarbiausi liudytojai arba negyvi, arba nepatikimi. O tu kapstaisi po tą mėšlą kaip koks koprofagas.

Leonas: *piktai, griežtai ir labai niūriai:* Merci! Vadinasi, esu beprotis, nepatikimas liudininkas? O tavo pirmos žmonos savižudybė ir tavo dvidešimtmetės dukters savižudybė – čia taip nieks nekaltas, ar ne, tik jų beprotybė? O kad šitą moterį tu vadini nuostabia ir šarminga, ar tai ne beprotybė? Juk niekas nežino jos tikros pavardės, jos gimimo metrikai falsifikuoti, o jūs visi vadinat ją baronienę. Kokia ji baronienė? Ar yra bent vienas žmogus, kuris paliudytų jos kilmę? Kas ji tokia? Iš kur ji čia atsirado? Ogi ją senasis Fabricijus pakabino pigiame Vienos viešbutyje. Gali jo paties paklausti, kur jis gurkšnodavo su ja šampaną prieš tai, kai tau ją pakišo, senas sąvadautojas! Fabricijus ją atsivežė į Zagrebą vietiniams bonvivanams palinksminti, o aš dabar koprofagas, ar ne, kad primenu visą tą mėšlą? Vienoje dar saugomi visi duomenys apie tą moterį, tau užtektų kreiptis į atitinkamus miesto valdžios organus...

Glembajus: Kein Wort, nė žodžio daugiau, aišku?

Leonas: Žinoma, tu teisus! Kas iš tų žodžių? Pasakai, kad ji šarminga ir to tau užtenka. Ir nieko daugiau apie ją nežinai ir nenori žinoti. Žavinga žmona, ir tai svarbiausia. Ji tikrai tave apžavėjo, taip apžavėjo, kad tu ir krustelėt negali. Užhipnotizavo tave kaip smauglys!

Glembajus: Žvėriškai, nežmoniškai kalbi, ar supranti? Ištarsi dar bent žodį, ir aš tave nudėsiu kaip šunį!

Leonas: Nerėk ant manęs, aš tau sakiau – nerėk ant manęs! Man pačiam gėda, kad šita moteris ištaisais metais žlugdo tave ir moraliai, ir materialiai. Man gėda už tave, aš negaliu gyventi savo gimtuosiuose namuose: iš tavęs juokiasi visas miestas!

Glembajus: Užsičiauok, arba aš tave...

Leonas: Neužsičiaupsiu! Visus tuos metus norėjau tau viską pasakyti! Taip, ji labai šarminga! Galbūt tu manai, kad ir tas stuobrys vyrleitenantas Ballošanskis lankosi tavo namuose, kad paloštų kortomis bridžą su tavim? Gal ir jį apžavėjo namų šeimininkė? Nuo pat pradžių tu pats leidaisi, kad tave apžavėtų paleistuvė, o mes iš gėdos negalėjom žmonėms į akis žiūrėti...

Glembajus: *šaukdamas visa gerkle taip, kad balsas beveik dingsta: Wa-a-s?*

Leonas: Ji paprasčiausia anoniminė kurva, ir neverta...

Glembajus: *Wa-a-s? Tu šitaip savo Tėvui? Įsiutęs puola Leoną ir tam nespėjus susivokti, kas darosi, spjauna jam į veidą. Spjūvis, atrodo, dar labiau įkaitina Glembajų ir jis dar kartą spjauna taip, kad Leonas instinktyviai traukiasi, užkliūna už supamosios kėdės ir, praradęs pusiausvyrą, vos nenugriūna.*

Glembajus: *tuo momentu, kai Leonas bando išsilaikyti ant kojų, užkimusiu balsu: Hier hast du, še tau, ko nusipelnai, še...? ir čia pat užvožia krintančiam Leonui į dantis taip stipriai ir tokiu treniruoto boksininko smūgiu, kad Leonas skrenda per supamąją kėdę ir susmunka kaip maišas.*

Leonas: *nustebintas tėvo pykčio ir tokio puolimo, pašoka ant kojų ir instinktyviai, glembajiškai, nepaisydamas tekančio iš burnos ir nosies kraujo, juda Glembajaus pusėn, pasiryžęs kirsti atgal. Tačiau akimirksniu jam grįžta protas, šluostosi nosinaite kraują nuo lūpų, po to tyliai sako: Ačiū, pone, ir už tai. Pasižiūri į savo kruvinas rankas, pačiupinėja lūpą, dantis, veidą, kraujas ant marškinių. Gražu, Nuostabu! Aukšta klasė! Glembajiškas argumentas ad hominem! Eina prie prausyklos, plauna veidą. Sumirko nosinę antiseptikais, stabdo kraujavimą. Glembajus spokso priešais save lyg neregys. Tada sunkiu senatvišku žingsniu prieina prie kėdės, atsisėda. Rankomis stveriasi už širdies. Kvėpuoja giliai, sunkiai, lyg dusdamas nuo astmos.*

Pauzė.

Leonas *vis bando sustabdyti kraujavimą, bet ne itin sėkmingai. Už lango girdėti lyjant. Vėjas.*

Leonas: *rezignuodamas, bet tvirtu balsu:* Paskutinį kartą su tavim kalbėjausi po Alisos laidotuvių. Prieš vienuolika metų. Ryte išvažiuoju ir mes daugiau nesimatysim. Taigi - paskutinis mūsų buhalterijos puslapis. Glembajiškos sąskaitos! Tau reikėtų žinoti. Kai aš grįžau po mamos mirties iš Kembridžo, čia viskas buvo lygiai taip, kaip dabar: tavo pusbrolis ponas Fabricijus, dar trainiosi eilinis baronienės garbintojas - kažkoks imperatoriškosios kavalerijos papulkininkis Radkis. Buvo dar kažkoks teisėjo padėjėjas Hollešegas, jei neklystu. Dabar jo vietoje oberleitenantas von Bellošanskis! Ir visa ta kompanija žavėjosi tavo šarmingąja ponia baroniene, o ji žavingai skambino Mėnulio sonatą, jos purpurinės rožės buvo žavingos, žavingi sąmojai, žavingi gobelenai. Ir tą vasarą ponia baronienė sugebėjo sužavėti ne tik tuos visus ponus, bet ir mane. Taip, su ta pačia Mėnulio sonata! Ir ta mūsų sonata tikrai nuostabiai skambėjo mėnuliui šviečiant viloje už miesto. Ir tik sugrįžęs į Kembridžą, po kelių mėnesių, viską permąstęs supratau, iš kur tas dosnus žavesys. Man atsivėrė akys, supratau, kodėl mus, Glembajus, vadina bepročiais. Taip! Tu tik pažiūrėk į viską jos akimis, argi ne kvaila: būti senio sugulove, turėti tris jaunus meilužius ir bijoti kažkokio dvidešimtmečio studenčioko iš Kembridžo? ! Taigi ta dama mane ir patvarkė tarp savo kojų, kad būčiau caca ir niekur nesikiščiau!

Glembajus: *vėl pašoka ir puola prie Leono, nustumia nuo prausyklos:* Ir tu galėjai žiūrėti man į akis?

Leonas: Tada rašiau daktarata. Man buvo dvidešimt vieneri. O po to išvažiavau ir daugiau čia nesirodžiau. Pats išvažiavau. Man buvo gėda prieš mano mirusią mamą! Ir Jeigu jaučiuosi kam nusikaltęs, tai tik mamai! Bet ne tau! Tau - niekadosi!

Glembajus stveriasi už širdies. Sunkiai gaudo orą, eina prie lango, godžiai alsuoja. Jam aiškiai bloga. Kaip girtas ima skambutį ir skambina tarnui. Tyla. Girdėti skambutis kažkur koridoriuje. Tyla. Tarnas nesirodo. Glembajui bloga. Svaigsta galva. Eina prie stalo, įsipila drebančia ranka vandens į stiklinę, nugaria. Tarnas vis nesirodo. Prieina prie skambučio, vėl skambina. Girdėti, kaip skamba aidas tyloje. Grįžta sunkiai prie lango, kvėpuoja, prieina prie krėslo, atsisėda, vėl keliasi, vaikšto, pridega cigaretę. Leonas vis mėgina apsiprausti kraują. Įeina užsimiegojęs, susigėdęs liokajus.

Glembajus: Pasakyk gerbiamai poniai baronienei, kad kuo greičiau ateitų! Pažadink poniją, aber schnell! *Po to vėl vaikšto po kambarį, cigaretė nepatiko, meta ją šalin. Sėda*

j krėslą, rankos ant kelių, viršutinė kūno dalis linkčioja, kvėpuoja sunkiai, papurto galvą, lyg pats netikėtų, kas darosi. Širdj duria. Padeda ranką ant širdies. Giliai alsuoja.

Liokajus: *jeina pasimetęs*: Atleiskit, Jūs Ekscelencija, aš niekur neradau ponios baronienės. Ponios nėra jos miegamajame. Nežinau, kur ji galėtų būti.

Glembajus: Was? Ponios nėra miegamajame? O kur Anita? Surask Anita! Tegul ateina Anita, greičiau! Kuo greičiau! Supratai? Anita čionai! Rasch!

Triukšmas koridoriuje. Balsai, trinksi durs. Šūksniai, žingsniai. Sukaupęs visas jėgas Glembajus stojasi, prieina prie durų, klausosi ir laukia. Pasirodo liokajus ir Anita, ir tuo pačiu metu jeina baronienė Castelli-Glembaj, apsirengusi tais pačiais vakariniais rūbais. Leonas susidomėjęs atsigręžia ir stebi, kas čia bus.

Baronienė Castelli: Kas yra? Kas atsitiko? Koks čia triukšmas? Ko jūs norėjot iš manęs? Kas yra, Glembajau? Kas čia daros? Kas tau yra? Tu baisiai išblyškęs!

Glembajus: O tu kur buvai?

Baronienė Castelli: Aš? Sode. Man skauda galvą, migrena, o lauke toks nuostabus oras, taip lengva kvėpuoti, o mano migrena...

Glembajus: M-m-m-i-gre-na? *Tardamas žodį susvyruoja ir krinta ant grindų.*

Baronienė Castelli: Um Gottes Christi Willen! Kas tau, Glembajau? Ledo, greičiau neškit ledo!

Uždanga

TREČIASIS VEIKSMAS

Ignoto Glembajaus miegamasis, drapiruotas tamsiai mėlynoms portjeromis, Louis Philippe stiliaus komodos, kampe aukšta balta švediška krosnis. Kairėje – tamsios durys, dešinėje – atvertas langas. Scenos gilumoje – alkova, kur plačioje Louis Philippe stiliaus lovoje guli velionis Ignotas Glembajus. Iš kairės ir dešinės ant naktinių staliukų sidabro žvakidės devynioms žvakėms. Lovagalyje ant tamsiai mėlynos klupyklos klupi dominikonė sesuo Angelika, meldžiasi. Ant stalo dega matinė lempa. Leonas sėdi prie lovos ant senoviško krėslo ir anglimi piešia pomirtinę tėvo kaukę. Priekyje už ovalinio stalo – senasis Fabricijus, daktaras Zilberbrandtas ir daktaras Altmannas. Švinta. Girdėti paukščių pirmieji balsai, jų čiulbesys stiprėja su veiksmo eiga. Kairėje prie staliuko telefonui sėdi Puba ir kalbasi telefonu.

Puba :Taip, aš! Taip, skambinau! Klausykis atidžiai, Frandžo! Nueik ir pažadink generalinį banko valdytoją, nieko, labai švelniai! Pažadink ir pasakyk, kad aš skambinau ir prašiau perduoti jam, kad ponas Glembajus, taip, generalinis direktorius, mirė. Taip, šį rytą, po trijų. Insultas. Taip. Ir pasakyk, kad aš prašiau, kad ponas valdytojas man paskambintų. Ką? Taip, aš čia, miegamajame, teisingai, privatus Glembajų banko telefonas. Taip, įsidėmėk Frandžo: tegu paskambina man tiesiai čia. Tai nepaprastai svarbu! Viso!

Puba toliau ieško knygoje telefonų numerius.

Fabricijus : *atsistojęs prie įėjimo į alkovą žvelgia į velionį*: Giltinė, taip, Giltinė dirba preciziškai ir be poilsio – dvidešimt keturias valandas per parą. O dabar ateis nešikai, dvokiantys svogūnais ir prakaitu, ir išneš Jo Ekscelenciją poną slaptąjį patarėją, kaip

nešioja visus sunkius daiktus: spintas ir fortepijonus! Taigi, sunkūs žingsniai, sunkūs batai ant parketo, po to laiptais žemyn ir viskas, buvo žmogus – nėra žmogaus.

Dr. Altmannas : Kvailai gyvenam, kvilai ir mirštam! O mūsų laidotuvės? Man seniai atrodo, kad mūsų laidotuvės barbariškai primityvios, neskoningos. Jūs pastebėjot vieną šiurpų dalyką? Tiesiog baisu, kaip mūsų numirėliai, vieniši, visiškai vieniši keliauja iš savo namų į lavoninę? Namuose dar girdisi verksmas, žmonių raudos, nuoširdžios , gailios, o jie keliauja per miestą; vėliau, kapinėse viskas suprantama, daugmaž įprastas spektaklis. Bet šitas pirmasis išlydėjimas iš namų į lavoninę, ta paskutinė numirėlio kelionė miesto gatvėmis, tas kelias vienatvėje nuo lovos iki lavoninės stalo. Visiškai visų palikti, apleisti, patys vieni žmonės keliauja iš savo namų, kad niekad negrįžtų!

Fabricijus : *atsigręžęs nuo alkovos*: Ja, jūs labai gerai pastebėjot, ponas daktare. Kapuose visados smagu! Ten visados vyksta gerai surežisuotas vaidinimas: sakomos kalbos, dega fakelai, žmonės su lietsargiais. Keista, ar ne, žmonės dažniausiai ateina į laidotuves su lietsargiais! Ir dar vienas dalykas, ar jūs pastebėjot, kad laidotuvėse visi žmonės ima pasakoti juokingus atsitikimus, prisimena juokingas situacijas. Bet jūs visiškai teisus: tos pirmos palydos iš namų į lavoninę per miestą, taip, ten žmogus keliauja visiškai vienas!

Zilberbrandtas: Miręs žmogus nėra vienišas, Jūsų Ekscelencija! Tai grynai ateistinis požiūris, Jūsų Ekscelencija! Numirėliai po savo subjektyvios mirties jau iš principo negali būti vieniši! Mirtyje žmogus susivienija su pirmapradžiu visų daiktų šaltiniu: kaip visi vandenys sugrįžta į jūrą, taip , taip ir mūsų sielos po mirties sugrįžta pas Dievą. Causa efficiens, formalis et finalis. Paskutinė materialis ir formali visa ko priežastis.

Dr. Altmannas : Jeigu jūs būtumėt savo gyvenime išskrodęs bent vieną vienintelę varlę, jūs, brangusis Zilberbrandtai, nebūtumėt toks nuobodus! Tas jūsų kapelioniškas tonas gali bet ką pribauginti. Apie ką jūs šnekat? Kas yra mirtis? Nieko kito – tik visiškai logiškas materijos pasikeitimas: organiška substancija virsta neorganiška, ir viskas! Vos tik žmogus nustoja transformuoti save į angliarūgštę, amoniaką ir H₂O , jis baigtas, jis miršta! Ir tada jis, be abejo, kaip jūs sakėte, teka į jūrą, tačiau teka kaip H₂O!

Zilberbrandtas: Logiškas materijos pasikeitimas! Tartum materija kažkas materialaus! Net šiulaikinis empiriokriticizmas , net pats Machas ir visi tie socialdemokratai, jei norite žinoti, ir jie negali paneigti teologinės dogmos apie Materiją kaip tokią. Ipsi

etiam materijas, taip , pati materija, jeigu ją imsime skaidyti, pasirodys sudėta galų gale sudėta iš absoliučiai bekūnių savybių!

Telefonas

Puba : Taip, aš , daktaras Puba, nuolankus jūsų tarnas, pone generalinis valdytojau! Atleiskit, bet vis maiau! Ką padarysi. Taip, pone valdytojau. Visai netikėtai, staigiai. Ne, ne! Iš vakaro puikiai jautėsi, rūkė, išgėrė porą šampano taurių, bet naktį... Taip! Katastrofa įvyko staigiai, taip, taip, alio, ponas valdytojau, taip, daktaras Altmannas buvo čia pat, po kelių minučių. Taip, Suleido kamforą. Bet nepadėjo. Agonija labai trumpa, keli atodūsiai. Taip, katastrofa! Ne, ne, jis buvo namie, viršutiniame kambaryje pas Leoną, jiedu šnekučiavosi ir staiga, vidury kalbos, be jokios priežasties! Alio, alio! Atleiskit, ponas valdytojau, tačiau aš , kaip juridinis konsultantas, turiu jums vieną dalykinį klausimą: vienuoliktą dieną baigiasi terminas vienam tokiam vekseliui Disconto Italine, maždaug septyniasdešimt dviem tūkstančiams dolerių. Alio! Jūs nieko nežinote? Taip, ir jus tai liečia. Ne, generalinis direktorius Friedmanas neturi jokio supratimo. Jis visiškai pasimetęs! Ne! Velionis nepaliko jokių nurodymų. Nei raštiškų, nei žodinių. Nieko! Absoliučiai nieko! Taip, chaosas! Friedmanas, tiesa, tikisi, kad viskas padengta Hamburge! Alio! Taip! Yra dar keletas mažesnių, bet ne daugiau, kaip šimtui tūkstančių. Vienas tik tūkstančiui ir dviem šimtams svarų sterlingų! Alio, būtų gerai, taip! Testamentas? Taip, aš pats prieš tris dienas jo nurodymu buvau paėmęs iš notaro ir jam pristačiau. Nežinau. Atrodo, jis norėjo kažką pakeisti. Nieko nežinau! Raktai nuo seifo pas mane ir kodą turiu, taip. Man juos perdavė ponia baronienė, kai tik atvykau. Taip, manau, kad tai bus geriausia. Aš dar pakviečiau Friedmaną ir Radkajų, laukiam atvykstant. Tai labai svarbu! Iki pasimatymo, ponas generalinis valdytojau! Mano pagarba!

Fabricijus : *telefoninio pokalbio metu atsistojo, iš jo staigių judesių matyti, kad susinervinęs. Priėjo prie atviro lango, pabarbeno pirštais į stiklą, įėjo į alkovą, grįžo į savo vietą.* Yra riba, kur žmogų nurengia nuogai, kai rekrutą. Viską nusiimk: ir fraką, ir cilindrą, ir peruką, ir titulų, ir aukščiausius apdovanojimus, viską! Voilà, Glembajų bendrovės šefas, Glembajai ir Co šefas, Industrinio banko prezidentas, finansinis magnatas, elito pažiba, ir visa tai atkrinta. Žmogus viską turi nusimesti! Iš tikrųjų siaubinga! Il trionfo della morte! Tikrai šlykštus paveikslas „Mirties triumfas“ ! Glembajus buvo už mane jaunesnis keturiais mėnesiais. Prašau, dar vakare kalbėjomės, juokavom, anekdotus pasakojom, prieš porą valandų dar vaikščiojo, šnekėjo, kaip dabar

mes, judėjo, žingsniavo, o, Viešpatie, kur dabar tas žmogus? Viešpatie mano! Žmogus krinta ir sudūžta kaip koks porceliano niekutis! Ne, negali būti taip paprasta! Gal Zilberbrandtas ir teišus: už visko to dar yra kažkas. Dar turi būti kažkas! Ką čia gali paaiškinti toks primityvus mokslas, kaip tavo materialistinė medicina, mielasai mano Altmannai!

Dr. Altmannas : O ką medicina – pagal jus – turėtų čia paaiškinti? Ką ji gali padaryti, Jūsų Ekscelencija? Gal sustabdyti mirtį? O kodėl bažnytinė teologija nesustabdo mirties?

Zilberbrandtas: Teologija moko, kad mūsų subjektyvus gyvenimas tėra tik viena pereinamoji fazė daug didesniame metafiziniame būties komplekse. O tas kompleksas toks sudėtingas, kad jo nepajėgia nei aprėpti, nei suvokti mūsų antropologinė mintis. Mūsų gyvenimai yra tik puslapiai Dievo knygoje.

Dr. Altmannas : Lygiai taip pat ir medicina moko - mūsų subjektyvus gyvenimas tėra tik viena pereinamoji fazė organinėje sudėtingų kompleksų raidoje. Ir mes galim paaiškinti, kaip ta raida lemia mūsų gyvenimą. Kalbant medicinos terminais, Glembajaus atvejis labai paprastas ir aiškus. Širdies veiklos sutrikimas, o kada širdis dėl įvairių priežasčių nustoja funkcionuoti, viskas baigta. Angliarūgštės ir amoniako transformacijos fazė sutriko ir štai rezultatas – Glembajaus atvejis. Labai aiškus ir logiškas rezultatas.

Zilberbrandtas: Pardon , bet čia jūsų logika ničnieko nepaaiškina! Jūs kalbat apie vieną medinį degtuką, o norit paaiškinti milžiniško miško gyvenimą!

Dr. Altmannas : Tuos kalambūrus, mielas mano, pasilaikykite savo sekmadieninių pamokslų klausytojoms. Kuo čia dėti degtukai? Aš pats asmeniškai dar prieš ketverius metus nustačiau Glembajui diagnozę: bendroji aterosklerozė, sudėvėta širdis. Taigi: dieta, ramybė, kalnų oras. Bet pacientas valgė steikus, rūkė Havanos cigarus, gėrė viskį, nervinosi tarnyboj, nuolatos keliavo, lošė kortomis, o ir jo erotiniai poreikiai, atrodo, buvo gana smarkūs, ir vietoje to, kad važiuotų į kurortą pailsėti, jis porą mėnesių Paryžiaus kazino lošė makao. Savaiame suprantama: aorta plyšo , ir baigta. Visiškai normalus ir logiškas rezultatas!

Leonas pakyla ir eina nuo senojo Glembajaus prie grupelės už stalo. Pauzė. Leonas perbalęs, niūrus, pervargęs.

Leonas : *susimąstęs, tarsi sau pačiam* : Mirtyje viskas ištirpsta kaip cukrus kavoje. Mirtis tikrai gili: kaip šulinys vasarą, aplinkui šilta, kvepia žolė, o mirtyje drėgna ir tamsu, kaip šulinio dugne. Ledinis šaltis dvelkia iš mirusio žmogaus burnos. Ir iš visko lieka tik groteskas: kostiumas ant baltos paklodės. Argi įmanoma paversti juodą kostiumą ir baltą paklodę mirties idėja ir dar perkelti ant popieriaus?

Puba : *paima Leono eskizą* : Pardon, galiu sekundei?

Dr. Altmannas : *atsistoja susidomėjęs* : O, jau baigei? Galima žvilgterėt?

Leonas : *apatiškai* : Labai prastai. Man plyšta galva: nieko nesugebu.

Puba : O man atrodo , nepaprasta! Nematyta ir nepaprasta!

Fabricijus : *atsistoja ir žiūri kartu su kitais* : Ja, also, tikrai kolosalu! Seniai nieko panašaus nesu matęs, kolosalu! Absoliučiai originalus darbas!

Dr. Artmannas be žodžių pritardamas linksi galva.

Leonas : Plyšta galva ir seniai jau nedirbau. Prisirijau bromo ir pirštai kaip mediniai. Niekaip negaliu pagauti tos nebylios išraiškos ant mirusiojo lūpų. Visi numirėliai, visi - nuo psichopatų iki banaliausių miesčionių – visi numirėliai slepia kažką nežemišką lūpose. Taip, kakta – gerai, viskas vietoj, glembajiška, įspūdinga. Ir plaukai - gerai! Bet žandikaulis, tas kaulėtas žandikaulis, daug silpniau negu viršutinė dalis. Nesurišta architektoniškai: trūksta vidinės proporcijos. Swach, ganz swach!

Eina į alkovą ir ten apžiūrinėja lavoną iš įvairių kampų, grynai kaip dailininkas profesionalas.

Fabricijus : Žinoma, po Schwindo aš nieko dabartinėj dailėj nesuprantu. Schwindas ir Fūgeris, taip, tai dar buvo tikri dailininkai! O visų tos modernios nesąmonės manęs niekados nesujaudina, net nesudomina. Bet čia, jeigu tai ir modernas, vis viena čia tikrai yra kažkas nepaprasta akiai ir minčiai! Kolosalu!

Dr. Altmannas : Tikrai gerai, neblogiau už Munchą (*vert.: tarti – Munką*) !

Leonas grįžta prie grupelės, ima eskizą: Pardon, ponai . Grįžta prie velionies, žiūri, lygina eskizą su modeliu ir staiga vienu ryžtingu judesiu išplėšia eskizą iš bloknoto, suplėšo j skutus ir numeta j kampą.

Puba : Dėl Dievo meilės, ko tu kvailioji? Kartais tavęs tikrai neįmanoma suprasti!
Pasilenkia, renka skiautes, deda ant stalo, bando sudėlioti.

Leonas : Išmesk tą šlamštą! *Eina nuvargęs prie lango, ilgai žiūri j sodą.*

Pauzė.

Fabricijus su sūnumi Puba dėlioja ant stalo eskizo skiautes. Dr.Altmanas pakyla ir krauna j gydytojo sakvojažą savo prietaisus.

Leonas : *prie stalo:* Įdomus dalykas! Aš jau bijau susapnuoti žuvį! Kai tik susapnuoju žuvį, būtinai kas nors atsitinka. Pereitą naktį sapnavau padvėsusias, pūvančias žuvis , suposi kažkokio pilko, drumzlino vandens paviršiuje. Ir visa sunki praeitis išplaukė j paviršių kaip padvėsusi žuvis! Noriu valgyti! Mielai sukirsčiau dabar bifštekšą su krauju ir maktelėčiau alaus bokalą! Noriu gerti!

Dr. Altmannas : Labai geras simptomas. Organizmas reikalauja medžiagų apykaitos. Kai medžiagų apykaita normali, viskas tvarkoj, o alkis yra labai teigiamas reiškinys tokioj situacijoj : visi neurastenikai tokioj situacijoj linkę daug valgyti, daug gerti, ne vieną tokį atvejį turėjau savo praktikoj.

Leonas : Visi jūs vienodi. Ir Zilberbrandtas, ir Puba, ir jūs, daktare. Zilberbrandtas visus atsakymus j visus klausimus randa septyniuose sakramentuose. Puba juos susiranda kodeksuose ir gatvės eismo taisyklėse, o jūs – medžiagų apykaitoje! Ligos istorija ir dabartinė paciento būklė! Baudžiamasis kodeksas ir šv. Tomo raštai! Visos priešvaninės profesijos! Jeigu jūs, gydytojai, būtumėt logiški, jūs turėtumėt vaikščioti su sutanom, kaip kunigai. Europos teisininkai logiški, jie ir dėvi teisėjų togas kaip sutanas. O jūsų materializmas su visa ta medžiagų apykaita jums netinka. Kokie jūs materialistai? Patyliukais vaikščiojat aplink ligonį , paslaptinai praveriat durys kaip kokie burtininkai. Keliat šventa baimę pacientams. Pacientai guli prieš jus ant operacinio stalo kaip kokios senovinės dievams skirtos aukos ir jūs aukojate juo savo diagnozės,

anamnezės ir medžiagų apykaitos dievybėms. Aš niekadęs, žinokit, netikėjau nei vienu advokato ar daktaro žodžiu.

Dr. Altmannas : Labai malonu, bet mes tą jau girdėjom ne kartą nuo Moljero laikų. Šiuolaikinėj netobuloj visuomenėj mūsų profesija, mano mielas bičiuli, lygiai tiek pat netobula, kaip bet kokia kita profesija!

Leonas : Sutinku, bet kitų profesijų žmonės neapsimetinėja! Vairuotojai yra vairuotojai, duobkasiai yra duobkasiai! O jūs esat privilegijuoti šarlatanai! Jūs pridengiat savo profesiją iškilmingais apdaraais, jūs vaizduojat, kad esat kažkokių aukštesnių žinių ir galių ambasadoriai, kad jums duotos ypatingos teisės. Šįryt aš stebėjau, kaip tu darei ten, mano kambary, injekciją tėvui. Dėžutė su specialiomis adatomis blizgėjo ant stalo, tavo ranka buvo klaidingai balta ir tą akimirką, kai dūrei, tavo veido išraiška staigiai pasikeitė : tą akimirką tu jau buvai ne mano senas bičiulis Altmannas, o ne, tuo momentu tu aukojai auką savo Šventai Diagnozei! Jeigu aš , paprastas mirtingasis, būčiau suleidęs senam žmogui tokią mirtiną dozę, mane paprasčiausiai suimtų ir teistų, o tu gali, tau nieko, nes tu esi kultinis šarlatanai!

Dr. Altmannas : Šneki tokias nesąmones, kad formaliai jau galima suabejoti, ar tu psichiškai sveikas. Kokia mirtina dozė? Nuo kada kamparo injekcijos pasidarė mirtinos? Ir dėl Dievo meilės, neužmiršk: jeigu gydytojai iš viso dar dirba savo darbą, tai tik todėl, kad jų darbas toks pat aiškus, kaip tavo duobkasių ir vairuotojų. Mūsų darbas akivaizdus ir viešas, nepalyginsi su tavo meno paslapčių ir estetinių miglų putimais. Jeigu manai, kad kalbi nesidangstydamas juoda teisėjo toga, tu žiauriai klysti, mano bičiuli!

Skamba telefonas. Puba meta eskizo skiautes, Leonas išeina.

Puba : Alio, čia daktaras Fabricijus Puba! Jūsų paslaugoms, ponas generalinis direktoriau! Taip, taip, aš kalbu iš velionies mamų, jo telefonu, taip. Jau pranešiau ponui generaliniam banko valdytojui, jis pažadėjo telefonu sukviesti visus suinteresuotus asmenis į pasitarimą vienuoliktą valandą. Valdybos posėdžių kabinete. Nežinau. Friedmano paskaičiavimais įsiskolinimai neviršija trijų, gal trijų su puse milijonų. Be abejo! Ką jūs sau galvojat! Yra kaip yra, ponas direktoriau. Niekad nieko negali žinoti. Bet kuriuo atveju būsiu banke dešimtą! Dabar? Gerai, važiuoju dabar. Žinoma, tučtuojau! Taip, Friedmanas įkainojo Worthersee nuosavybę dviem šimtais tūkstančių.

Tiksliai nežinau. Taip, Glembajaus sūnus Leonas dabar Zagrebe ir bus čia dar maždaug savaitę. Jis atvyko į jubiliejų. Žinoma! Viso geriausio, ponas direktoriau! Tik ką generalinis direktorius Rubido man pranešė, kad Glembajų banko įsiskolinimai viršija penkių milijonų sumą. Ponai, aš jus palieku. Turiu begalę reikalų!

Zilberbrandtas: Ponai, manau, šiuo momentu aš čia nelabai nereikalingas. Turiu pasiruošti šventoms mišioms! Kas galėjo pamanyti, kad šiandien teks melstis už pono slaptojo patarėjo sielą! Geras buvo žmogus, kilnus, amžiną atilsį suteik jam, Viešpatie. Ponai, žemai lenkiuosi visiems!

Puba : Sudie, papà! Küss die Hand! Jei kas, man galėsi paskambinti Rubido numeriu. Už kelių minučių turėtų čia pasirodyti žmonės iš laidojimo biuro. Nekrologe reikėtų labai atidžiai surašyti visus titulus. Mane rasit Rubido numeriu. Bet pasistengsiu grįžti kuo greičiau. Jei pasirodys Radkajus, tegu palaukia. Netrukus grįšiu. iki!

Zilberbrandtas: Su Dievu, ponai! Garbė Jėzui Kristui, su Dievu!

Abu išeina.

Fabricijus : *senatviškai bambėdamas*: Dėl Dievo meilės, girdėjai? Penkių milijonų skola. Jaučiau, kad visas tas jubiliejinis triukšmas – ne visai švarus reikalas. Už to, galvojau, vis vien kažkas slypi. Pirmiausia, niekas taip pompastiškai nešvenčia savo biznio septyniasdešimtmečio. Be to, kuriems galams visi tie reklaminiai garbinimai spaudoje dėl aukščiausių apdovanojimų? Pamanykit, Ispanijos garbės ordinas! Tiesiog prasto skonio reklama. Jeigu tu jau esi garbės konsulas Kuboje, kaip gi tu gali priimti Ispanijos ordiną? Arba visas tas triumfas spaudoje dėl priėmimo į tarptautinius Prekybos rūmus? Jaučiau, kad kažkas čia ne taip. Ir prašau – penki milijonai skolų! Sveikinu jus, pone Friedmanai ir pone generalinis Valdytojau. Danke schön! Kaip tau patinka, mielas bičiuli?

Dr. Altmannas : Aš čia nieko neišmanau. Bet jeigu toks aukštas įsiskolinimų pasyvas, gal ir kapitalo aktyvas ne mažesnis?

Fabricijus : Kas dabar žino, kaip ten yra iš tikrųjų? Glembajai jau kokį dvidešimt – trisdešimt metų gyveno kaip kokie Rotšildai. Dar pirmoji žmona įsigijo vilas Meranoje ir Korfu saloje. O baronienė? Kiek ji viena iššvaisto? Legendos sklinda apie jos pirkinius!

Dr. Altmannas : Bet juk pirmoji žmona, Daniellytė, buvo pasakiškai turtinga.

Fabricijus : Turtinga...Ką reiškia turtinga? O tos visos kelionės po tolimąją Šiaurę , po Egiptą, po tropikus, rūmai Vienoje, vila šalia karmelitų bažnyčios. Viskas kainuoja! Atkreipk dėmesį, nors anksčiau ir aš neatkreipiau dėmesio, tik dabar prisiminiau. Prieš porą savaitių Vagneris, žinai, tas verslininkas, žiravo Prekybos banke Glembajui čekį septyniasdešimčiai tūkstančių. Sužinojau iš labai patikimo žmogaus – pats Puba man patvirtino kaip didžiausią paslaptį. O ką tai reiškia? Vien tik iš Vagnerio pasiskolino septyniasdešimt tūkstančių! Bet tiek to ! Tu geriau man pasakyk, kas čia atsitiko? Kaip jis mirė? Juk jis buvo viršuj, svečių kambary...

Dr. Altmannas : Nežinau, tikrai, bičiuli, nieko tiksliau negaliu pasakyti. Kai atvažiavau, buvo jau praėję kokia dvidešimt minučių po pirmo insulto priepuolio, taigi, nieko nemačiau. Bet galima spėti, kad jis buvo kažkodėl labai smarkiai susijaudinęs, kai kalbėjosi su Leonu. Nors nieko nuostabaus: Leonas ir senasis Glembajus – du antipodai, kaip negatyvas su pozityvu, visiška priešingybė, ir ne pirmi metai. Eine latente Reibfläche! Latentinė giluminių instinktų trintis!

Fabricijus : Taip, bet Janekas man sakė, kad Leonas buvo visas kruvinas. Tu tikriausiai dar nežinai, kas prieš tai atsitiko, dar apačioje, svetainėje? Tai žinok, svetainėje man girdint...

Įeina Leonas, nervingai žingsniuoja ten – atgal.

Fabricijus : *keisdamas temą*: Taigi, mano mielas Altmanai, ką tu pasakytum apie karštos arbatos puodelį? Va kas yra gyvenimas: vyksta tragedijos, o mūsų organizmai reikalauja savo! Tu stovi prie artimo žmogaus lavono ir galvoji apie savo pilvą, nuostabu, ar ne? Man jau septyniasdešimt, daktare, o kūnas dirba kaip šveicariškas laikrodys – minutės tikslumu. Nors šiandien nieko negali iš anksto žinoti – tiek visokių netikėtų dalykų, nežinia, kaip reaguos tas mano kūnas. Kaip sakai, medžiagų apykaita ir tiek...Bet puodelis karštos arbatos tikrai nepakenks. Leonai, jei mūsų reikės, mes valgomajame!..

Abu išeina. Leonas vaikšto lyg žvėris narve. Pauzė. Girdėti, kaip kažkur skamba telefonai. Balsai. Trinksi durys. Angelika persižegnoja, keliasi ir prieina prie stalo. Žiūrinėja suplėšyto piešinio skiautę .

Leonas : Girdi, kiek skambučių? Panika! Skęstantis laivas! S.O.S! Gelbėkis, kas gali! Jau septyni milijonai skolų, ir dar ne viskas. Argi neteisi Barbočių legenda – visi Glembajai žmogžudžiai ir sukčiai! Septyni milijonai įsiskolinimų. Už pusvalandžio visi partneriai Vienoje ir Trieste pasiges savo pinigų. Kai tik ateis telegramos. Kaip tau tas viskas patinka, Angelika?

Angelika : Visi mes nelaimingi, Leonai. Man gaila Šarlotos! Vargšė našlė. Kas dabar jos laukia? Jeigu reikalai tikrai tokie prasti, jai teks viską parduoti. O ji juk turi dar sūnų!

Įeina Šarlota, baronienė Castelli-Glembaj. Juodais rūbais. Išbalusi ir įspūdinga, su didžiule baltų rožių puokšte. Tylī ir nervinga. Eina į alkovą, padeda gėles kojūgalį ir stovi be žodžių, susimąsčiusi. Po to persižegnoja ir grįžta į kambarį.

Baronienė Castelli: *pilna orumo*: Atleiskit man, brangioji Angelika, jūs nepatikėsit, aš taip pasimetusi, man taip skauda galvą, kad nesuvokiu, kur esu. Tris kart užmiršau, ko norėjau. Ak taip, ar negalėtumėt nueiti į viršų, pas Anitą, būk tokia maloni, mes niekur nerandam juodo kaklaraiščio, o šitas yra schrecklich! Tiesiog siaubingas! Būkit gera, pasakykit jai, labai prašau, kad paieškotų juodo. Būkit tokia maloni!

Angelika : Mielai, brangioji Šarlota! Būtinai!

Išeina.

Baronienė grįžta prie lavono, tvarko žvakes, apkarpo dagtis, stovi ir žiūri į Glembajų. Leonas stebi ją labai susidomėjęs. Baronienė grįžta su didžiulėmis žirkliėmis rankose prie stalo, kur sėdi Leonas. Baronienė rami ir ori. Jos balsas sentimentaliai silpnas.

Baronienė Castelli: Žinau, jūs nekenčiat manęs! Vakar jaučiau kiekvieną jūsų mintį. Ir dabar, kai stovėjau prie Glembajaus, žinojau, ką jūs galvojat! Prieš septyniolika metų, čia, toj pačioj vietoj, gulėjo jūsų velionė mama, ir aš atėjau, kaip dabar, ir jūs mane stebėjot lygiai iš tos pačios vietos, kaip dabar!

Leonas : Taip! Bet jūs tada atnešėt didžiulę puokštę violetinių gėlių ir dar turėjot šuniuką ant rankų. Dabar be šuniuko. Tik toks skirtumas. Tada tapot teisėta ponija Glembajiene, dabar esate teisėta Glembajaus našlė. Reikėtų jus pasveikinti. Dabar jūs sėkmingai sulikvidavot ir Glembajų šeimos galvą! Sau pasilikot rūmus Trieste, užrašytus

jūsų vardu, o pirmasis testamentas sėkmingai išnyko! Jeigu kas ir liks sugrąžinus visus tuos septynių milijonų įsiskolinimus, viskas bus po lygiai išdalinta teisėtiems palikuonims. Bravo!

Baronienė Castelli: Kiek žinau, pagal testamentą jūs esat pirmasis paveldėtojas. Ir, tarp kitko, ne be mano pagalbos, jei norit žinoti. Aš pati to prašiau, o velionis mano atžvilgiu visados elgėsi džentelmeniškai. Taigi atsižvelgė iš šį kartą į mano prašymą dėl jūsų dalies!

Leonas : Didžiai dėkingas! Nors aš niekad nepretendavau į Glemajų pinigus, juo labiau – į Glemajų skolas!

Baronienė Castelli: Kokias skolas? Nesuprantu!

Leonas : Jūs dar nežinot? Visi šneka apie stambius įsiskolinimus, mažiausiai septyni milijonai.

Baronienė Castelli: Nieko nežinau. Mir ist das ganz egal! Manęs niekad nedomino biznio reikalai.

Leonas : Tikiu! Kiek jus pažįstu, mažiausiai trys milijonai iš tų septynių – jūsų nuopelnas!

Baronienė Castelli: Dėl Dievo meilės, kodėl jūs taip nekenčiat manęs?

Pauzė. Tyla.

Baronienė Castelli: *taikiai, tariamai nuoširdžiai ir kartu koketiškai, naiviai:* Ką aš jums padariau? Ką aš jums bloga padariau? Juk ne aš, o Jūs pats visad buvot nenuoširdus su manim, ar ne taip? O aš, žinokit, jeigu aš šituose namuose ir jaučiau kam nors pagarbą ir simpatiją, tai tik jums! Net dabar, prieš kelias dienas, kai gavom jūsų telegramą iš Aix-les-Bains, kad atvažiuosit, aš tikrai nudžiugau. Naiviai ir nuoširdžiai. Bet jūs nuo pat pradžių ir net dabar mane įžeidinėjat! Kodėl? Už ką?

Leonas žiūri į ją nustebęs ir tyli.

Baronienė Castelli: *prieina arčiau, intymiai*: Kodėl tylite, Leonai? Warum? *Pauzė*. Kam visa tai? Visa ta vakarykštė scena svetainėje? Kam to reikėjo? Norėjot, kad viską išgirstų tas senas šlykštus ištvirkėlis Fabricijus? Kad jūsų tėvas išgirstų? Juk žinojot, kad jis terasoje ir girdi kiekvieną žodį. Visą vakarą kaltinot mane ir vis neteisingai! Taip, tikra nelaimė su ta Rupertiene, man tiesiog nepasisekė. Taip, mano karieta partrenkė vargšę senutę, bet juk netyčia! O jūs, tenai, viršuj, savo kambaryje, jūs tyčia užsipolet savo tėvą, ir taip žiauriai, kad jis krito negyvas nuo širdies smūgio! Bet juk man net į galvą neateitų mintis apkalti jus dėl tėvo mirties!

Leonas : Norit pasakyti, kad užmušiau savo tėvą?

Baronienė Castelli: Dėl Dievo meilės, Leonai, aš viską girdėjau. Buvau Zilberbrandto kambaryje, šalia jūsų kambario. Jaučiau, kad atsitiks kažkas baisaus ir pati pasiunčiau pas jus Zilberbrandtą. Todėl manęs ir nerado mano miegamajame. Negalėjau grįžti, nes tarnai pamatytų. Likau jo kambaryje ir viską girdėjau

Leonas : Girdėjot, kaip užmušiau tėvą?

Baronienė Castelli: Nein, nicht, aš to nesakiau, jūs viską iškraipot, Leonai! Man visai nerūpi, kas buvo tarp jūsų ir Glembajaus. Ne mano reikalas! Aš tik norėčiau jums pasakyti, kad žiūriu į jus daug palankiau, negu jūs į mane. Aš jums kažkokia pabaisa, bet, matote, aš visai nepykstu! Aš jums viską atleidau!

Leonas tyli. Pauzė. Baronienė nervingai stuksi žirkklėmis į stalą. Leonas pradeda neramiai vaikščioti po kambarį ten ir atgal, laviruodamas tarp baldų.

Baronienė Castelli: Paaiškinkit - kodėl, bitte – warum? Bent vieną žodį !

Leonas : O ką aš galiu jums pasakyti? Po mūsų kojomis dega žemė, verda lava, o mes stovim vidury košmaro, jums to maža? Ką dar jums paaiškinti? Jei niekad nesat mačiusi iš arti ugnikalnio, jūs niekad nesuprasit, ką reiškia stovėti ir stebėti, kaip iš kraterio veržiasi fosforo smarvė ir švytinti lava – žmonės vemia iš siaubo, ką čia paaiškinsi? Ar suprantat, ką tai reiškia?

Baronienė Castelli: O taip! Aš buvau ant Vezuvijaus! Prie pat kraterio, pačiam viršuj mes gėrėm kažkokį bjauriai šiltą šampaną! Ir Strombolio ugnikalnį mačiau. Naktį. Nuo itališko garlaivio denio. Nuostabus reginys!

Leonas : *suiržęs vaikšto*: Taip! Kurgi ne! Žinoma, nuostabus reginys! Čia tai bent: stovi sau ant Vezuvijaus ir gurkšnoji šampaną! Žinoma: ką gi jūs dar galėjęt veikti ant Vezuvijaus, jei ne šampaną gerti? Viskas teisinga! Kad vėliau, kai kas nors jūsų ims ir paklaus, o ką gi jūs veikėte ant ugnikalnio, jūs galėtumėte savo cukriniu balsu atsakyti: ten buvo nuostabu! Mes gėrėm šampaną! Taip, šito jau mano smegenys nepajėgia suvokti: ten buvo nuostabu!

Baronienė Castelli: Nesuprantu nė žodžio! Kas jums darosi, Leonai? Ką norit tuo pasakyti? Dėl Dievo meilės, visos tos jūsų super protingos kalbos ir mano nervus gadina, atsisėskite, nurimkite, pasikalbėkim bent vieną kartą žmoniškai, be pykčio. Dėl Dievo meilės, ko jūs į mane taip keistai žiūrite?

Leonas : *sustodamas*: Aš perkandau jus! Aš matau jus kiaurai! Dvidešimt metų skambinate Ménesienos sonatą, siuvinėjat ant šilko rožes ir gurkšnojat šampaną ant ugnikalnio viršūnės. Stovit prie savo mirusio vyro tokia pat nekalta, kaip tada stovėjot prie jo mirusios žmonos, nes ką tik išėjot iš savo nuodėmklausio miegamojo! Visos nuodėmės atleistos? O dabar jūsų mintys štai kokios: „ko tu taip keistai žiūri į mane, lyg aš būčiau nužudžiusi tavo motiną. Tu pats lygiai taip nužudei savo tėvą, gal ne? Bet aš nekaltinu tavęs: taigi susitaikykim!“ Va ir visos jūsų mintys. Ką čia dar aiškinti?

Baronienė Castelli: Jūs tikrai užspannt! Ničnieko panašaus nesakiau! Atvirksčiai: pasakiau, kad jūsų negalima apkaltinti dėl tėvo mirties! Tik tiek ir pasakiau. O jūs viską iškraipot kaip kreivas veidrodis! Kas jums yra – kažkokia liga?

Leonas : *griežtai ir tvirtai*: Kai man buvo dvidešimt metų, taip, tuomet man tada atrodė, kad viskas, ką ištaria jūsų lūpos, gali būti tiesa. Bet nuo tų laikų, brangioji mano, praėjo šešiolika metų! Jeigu šiandien reikėtų sukviesti visus jūsų gerbėjus, kuriuos per tą laiką žavėjot savo saldžiu cukriniu balsu, jie gi netilptų šitam kambary! O Alisa, juk ji mylėjo jus, Alisai jūs buvot idealas, o jūs tą Alisą...

Baronienė Castelli: Visos paskalos apie jaunąjį Zigmuntavičių, grynas melas! Prisiekiu jums!

Leonas : O Alisos laiškas, tas, pieštuku rašytas?

Baronienė Castelli: Prisiekiu savo vaiku, ten nėra nė kruopelės tiesos! Taip, Zigmuntavičius buvo mane įsimylėjęs, bet nieko daugiau tarp mūsų nebuvo – ničnieko konkrečiau!

Pauzė

Baronienė Castelli: *labai tyliai ir įtikinamai*: Kodėl netikit manim? Ištisais metais kažkuo mane kaltinat? Be jokio pagrindo. Ten, viršuj, su koku patosu pranešėt savo tėvui, kad aš buvau pasileidėlė, lyg aš kada nors būčiau slėpusi tą savo ydą! Kiekvienas iš mūsų nešioja savyje ką nors, už ką žmonės senovėj užmėtydavo iki mirties akmenimis! O aš? Ar aš buvau kada nors nenuoširdi, kad ir dabar? Dėl Dievo meilės, bent jau jūs, jūs, kuris kažkada tiek fantazuodavot apie mano „erotišką inteligenciją“, taip, tada aš jums buvau „erotic intelligent“, bent jau jūs neturėtumėt būti toks vulgarus! Bent iš solidarumo, jei nieko kito neliko, galėjot patylėti, nesakyti tėvui visko, kas buvo. Juk žinojot, kokia jo širdis! Ir ne tik jo atžvilgiu, ir mano atžvilgiu pasielgėt nedžentelmeniškai! Be abejo, labai lengva mesti moteriai tokius žodžius – „kekšė, paleistuvė“! Bet kaip gi čia išeina? Kur ta jūsų nuostabi geležinė logika, jeigu jūs nepajėgiat atskirti, kur – pasileidėlė, o kur – erotiškai inteligentiška moteris? Bet juk matote, aš visiškai nepykstu: man tik skaudu! Man skaudu, kai prisimenu viską, kas buvo tarp mūsų, tarp mudviejų! Ir nieko negaliu padaryti, kai tik prisimenu, man liūdna! Vieną vienintelį kartą gyvenime aš tikrai buvau pasimetusi, tarsi pakilusi, pirmą kartą užsimiršau, nutolau nuo visko, kas žema, kūniška, pasijutau su jumis kitokia, išgyvenau kažką neįprasta, nematerialaus, ne, žodžiais nenusakoma...O jūs, o jūs!...*Nutyla, nuleidžia galvą, tyli. Negarsiai, su ašaromis akyse*: Matot, va, šitame medalione iki šiolei nešioju jūsų plaukų sruogelę!

Leonas : *nervingai vaikšto ten šen po kambarį*: Man tada buvo dvidešimt dveji! Aš tada rašiau daktarata!

Baronienė Castelli: Taip, tame siaubingame laiške iš Kembridžo jūs staiga prisiminėt savo motiną. Būtent tada, kai aš jau buvau pasiruošusi viską garbingai išspręsti ir laukiau tik jūsų galutinio sprendimo, atėjo tas laiškas, man tai buvo, kaip perkūnas iš giedro dangaus. Ir jūs man niekad nedavėt progos pasiaiškinti. Visi mano laiškai dingo, nė vieno atsakymo! O atvirai kalbant, kuo aš nusikaltau jūsų motinai? Aš jos net nepažinojau, akyse nebuvau mačiusi. Buvau dvidešimt šešerių metų, mane visur lydėjo sėkmė, savaime, be jokių mano pastangų, vyrai ant kelių prisiekinėjo meile. O jūsų

motina buvo garsi ponis, nervinga ponis, ėjo kalbos, kad ji ne kartą bandė nusižudyti. Aš niekad niekam nieko blogo nedariau! Leonai, jūs nieko nežinot, Sie wissen nicht! Jūsų tėvas ketverius metus mane kankino! Ketverius metus mane persekiojo. Gąsdino, kad nusišaus čia pat, mano akivaizdoj, klūpėdamas ant kelių, verkdamas, bet aš nenorėjau skandalo. Ir kaip tik dėl jūsų motinos aš buvau prieš, kai jis norėjo su ja skirtis. Aš elgiausi solidariai, garbingai laikiausi iki paskutinės minutės! Aš visai nekalta. *Verkia, tyliai, kalba sau tyliai, bejausmiu balsu.* Paleistuvė! Kaip viskas paprasta: paleistuvė! Ir viskas aišku! Taip, Fabricijus mėgdavo taisyti mane po pigius viešbučius ir gerti, taip, kurgi ne, ponas Fabricijus, senas taurus džentelmenas, žemvaldis, aristokratas, lygiai toks pat kiaulė, kaip jie visi. Bet mūsų kūnai vis viena nesupurvinti. Priešingai, mūsų kūnai mums, moterims, yra viskas, ką turime, ir aš to neneigiu. Atvirai sakau! Taip, žinokite, aš visko mačiau ir patyriau nuo pat penkiolikos metų, taip, prie mano kojų voliojosi ir vyskupai, ir generolai, ir padavėjai, taip, kamerdineriai ir tarnai, ir visados viskas kartodavosi: beveik visi, kurie šliaužiojo ant kelių prieš mane, vėliau visai stengdavosi pažeminti mane, apšmeižti, apipilti purvais ir aš to niekaip negalėjau suprasti! Argi tai vyrai? Džentelmenai? Aš niekad nesigėdinu savo kūno, nemėginu jo slėpti. Taip, esu silpna iš prigimties! Ir net nemėginu to neigti, bet, Leonai, žinokit, prisiekiu savo mirusia motina, aš niekad nebuvo paleistuvė! Sakau jums tiesą - niekad! O jūs mane pažeminot žiauriausiai! Taip! Būtent jūs!

Pauzė. Leonas vaikšto po kambarį ten atgal. Nuo alkovos prie lango, nuo lango – prie alkovos.

Baronienė Castelli: *taikiai ir gailiai*: Jūs man buvot vienintelis šviesos spindulys šitoj Glembajų namų tamsoj. Taip, aš čia atėjau materialiniais sumetimais, to neneigiu! Ir jūs turėtumėt mane suprasti! Mano vaikystė buvo visai kitokia, negu Jūsų, kai jūs ant persiško kilimo žaisdavot Tūkstantį ir vieną naktį. Dvylikos metų aš atsidūriau gatvėje, Leonai! Jūs nežinot, ką reiškia klaidžioti parkais rudenį, be namų, nieko nevalgus, lietuj lyjant, skurliai vietoj drabužių. Jūs pradėjot savarankišką gyvenimą su dvidešimt svarų sterlingų kas mėnesį, o aš pradėjau savo gyvenimą suplyšusiais skylėtas bateliais ir nušiurusiu lapės kailiuku aplink kaklą. Mano vedybos su Glembajum buvo grynai finansinis sandėris! Aš to neneigiu! Jūs juk žinote: iki to aš jau buvau kartą vedusi, degeneratiškos vedybos su baronu Castelli, jam buvo šešiasdešimt. Ir patikėkit man, aš nebijau tą sakyti prie šito seno žmogaus, kuris dabar guli negyvas, patikėkit, kad man nebuvo deramai mokoma už visus tuos dalykus, kuriuos aš po vedybų turėjau daryti lovoje! Ir aš nežinau, ar ten, viršuje, egzistuoja kažkas, kas mus mato, bet patikėkit,

Dievas man liudininkas, aš tikrai sumokėjau labai didelę kainą už tą glembajišką sandėrį. Krauju mokėjau! Furchtbar blutig! Jūs pats puikiai žinot, koks buvo jūsų tėvas! Ir tą viską, ką jūs jam susakėt naktį, ten, viršuje, aš viską tą patyriau ir savo akimis stebėjau visus tuos dvidešimt metų! Be jokių skrupulų, kietas ir klaidus buvo šitas Glembajus, žmogus, kuris galėjo sutrinti žmogaus gyvenimą kaip kokį slieką, ir tas žmogus tapo mano vaiko tėvu! Oliveris - gyna jo kopija! Jame viskas lygiai taip pat kraupu ir niūru, ir tai mano kryžius! Gerai, berniukai sugalvojo apiplėšti kažkokį plytinės kasininką. Ačiū Dievui, viskas baigėsi be kraujo praliejimo. Sakykim, paauglių kvailiojimais, paauglystė linkusi į kriminalus. Bet ir labiausiai užkietėjęs nusikaltėlis nepadarytų to, ką padarė šešiolikmetis Glembajus: jis pasiėmė su savim medžioklinį šautuvą! Tai mane gąsdina! Ir baisiausia, kad aš tą viską žinojau ir nujaučiau! Nujaučiau nuo pat pirmos dienos, kai pajutau jo širdelę plakant mano įsčiose! Nusikaltimas užsimezgė ir augo to vaiko genuose visus tuos mėnesius, visus tuos šešiolika metų. Ir šitas ponas, šitas tikrasis slaptas patarėjas, jis yra viso to blogio priežastis! Jūs, Leonai, jūs pats geriau už kitus žinot, ką reiškia Glembajų kraujas! Aš dvidešimt metų išgyvenau baimėje, dvidešimt metų gyvenau siaube dėl to glembajų kraujo, o jūs mane taip žiauriai ir neteisingai apkaltinot! Ir labiausiai skaudu girdėti tą viską iš jūsų lūpų, Leonai, man tai visų skaudžiausia! Jeigu aš kam nors ir nusikaltau, tai prisiekiu Dievo Motina Panele Švenčiausiaja, aš savo kaltę išpirkau, sumokėjau už viską savo krauju!

Tyliai verkia.

Leonas : Nieko nesuprantu. Man plyšta galva, vėl susipainiojau. Sugrįžau, atvažiavau čia beveik laimingas. Visa ta gėda, kurią jaučiau beveik dvidešimt dėl suteršto mamos atminimo, buvo jau beveik visai išnykusi, jaučiausi laimingas. Bet žiūrėkit, kas aplinkui jus darosi! Kažkoks vyrleitenantas, nuodėmklausys, vargšės moters savižudybė, senė po jūsų ratais, pats tonas, su koku buvo kalbama apie visas tas nelaimes! Viskas mane nervino, turėtumėt ir mane suprasti. Nors vis dėlto man įdomu išgirsti, ką jus pasakysit apie tą Skomraką?

Baronienė Castelli: *nuoširdžiai apgailėstaudama*: Aš visiškai to nenorėjau. Jis mane įsimylėjo, Dieve mano, paprasčiausi susitikimai Labdaros draugijoje – pilna fantazijų galva, keistokas vaikas. Vargšas našlaitis. A propos, Leonai! Turiu vieną prašymą, jūs ten minėjęt kažkokius laiškus, kur rado jo kambarį. Ar galėčiau žvilgterėti į juos? Man labai įdomu būtų pamatyti!

Leonas : Prašau, imkit, jei taip įdomu.

Išima iš kišenės apglamžytus popieriaus lapus ir paduoda baronienei, kuri sklaido eilėraščių rankraščius ir susidomėjusi skaitinėja.

Pauzė.

Leonas stebi ją šaltakraujiškai.

Baronienė Castelli: *vartydama lapus*: Das ist aber nicht schlecht! Visai neblogai! Tas vaikas , atrodo, turėjo talentą. Visai neprastai!. Netgi gražu! Das ist schön! Tik paklausykite! *Skaito monotoniškai gailiai*:

„Aš pats einu paskui savo karstą per miestą ir rudenio miglą! Per Miestą, kur žmonės nešiojasi širdyse juodą melą, aš nešu Gėlę per Miestą! Ir taip jau yra: aš nešu Gėlę per Miestą ir mano Gėlė švyti fosforu kaip Aušrinė žvaigždė! Purvinas kelias, debesys tolumoj pajuoduoja. Ir tik rytoj prieš aušrą, vos tik gaidžiai suplasnos sparnais ir pragys: viskas prapuls tamsoje. Aš mirštu!“.

Das ist sehr schön! *Verkia sujaudinta, šluostosi ašaras. Pirmos tikros ašaros šį rytą.* Vargšelis! Jis po to tikrai pasikorė!

Įeina sesuo Angelika

Angelika : Štai, radom tą kaklaraištį, tarnas atnešė. Ir batus!

Paskui Angeliką įeina tarnas, nešdamas kaklaraištį, batus.

Tarnas: Ponas daktare, jums skambina iš Prekybos banko.

Leonas : Man? Čia tikriausiai kažkoks nesusipratimas.

Tarnas: Ne, ponas daktare. Tikrai iš banko. Iš direktoriaus kabineto.

Leonas išeina

Baronienė Castelli: Merci, brangioji, labai jums ačiū. Labai man padėjot. Johanai, uždėkite savo ponui šituos batus, gerai? *Visi trys įeina į alkovą.* Man atrodo, tas

platesnis labiau tinka! Anas labai jau senamadiškas. Tas kaip tik. Aš pati užrišiu. Merci! Taip, tas daug geriau! *Užveržia kaklaraištį.* Johanai, matai ten skarelę, taip, ant fotelio, paimk ir parišk ponui patarėjui smakrą! Nelabai gražu, kai matosi dantys! Ten, Johanai, ant fotelio, prie veidrodžio.

Pariša skarelę Glembajui po smakru. Baronienė viskam vadovauja ramiai ir oriai.

Leonas : *grįžo dar labiau susinervinęs, nei anksčiau:* Baronienė, jus kviečia Prekybos banko direktorius.

Baronienė Castelli: Mane? Kas atsitiko? Ko jiems reikia? Būkit geras, pasakykit jiems, kad šiuo metu aš negaliu kalbėtis. Dar tik penkta valanda!

Leonas : Nieko nežinau. Reikalas liečia jūsų atidarytą sąskaitą Prekybos banke.

Baronienė Castelli: Mano sąskaita Prekybos banke? Aš neturiu jokių sąskaitų Prekybos banke.

Leonas : Jūsų skola Prekybos bankui sudaro aštuonis šimtus keturiasdešimt tūkstančių.

Baronienė Castelli: *šaltai ir naiviai, bet vis dėlto pakeliui prie telefono:* Unmöglich! Negaliu patikėti. Neįmanoma. Aš turiu sąskaitą, bet Vienoje, Diskonto Italiana banke!

Leonas : Nieko nežinau. Nueikit ir išsiaiškinkit.

Baronienė Castelli išeina, paskui ją tarnas

Leonas : Taigi, senieji Barbočiai išsigalvojo, kad Glembamai – apgavikai ir žmogžudžiai! Kas užrišo tą skarą?

Angelika : Šarlota!

Leonas :Siaubinga! Atrodo, lyg jam dantį skaudėtų! Mirtis tuo ir baisi, kad, iš vienos pusės, ji nenusakoma, o, iš kitos pusės, juokinga. Mirtis yra vienas juokingiausių dalykų žmonių gyvenime. Jie nori, kad žmogus ir savo mirties patalė būtų švariai nuskustas, apkarpytas, parištu smakru. Net miręs žmogus neturi teisės atvėpti žandikaulio! Kvaila! *Vėl paskęsta savo mintyse, kurias buvo nutraukęs mirusiojo vaizdas.* Taip, atrodo šis

ponas padirbinėjo baronienės čekius, pats atidarydavo jai sąskaitas, pasirašinėjo jos vardu, pats už juos žiruodavo ir pats pasiimdavo pinigus. Prekybos bankas dar nesusiekė su Viena, bet telegramos skraido: totalinis bankrotas! Štai tau Glembajų garbė!

Angelika :Leonai, dėl Dievo meilės, neįsižeisk, bet tavo elgesys man atrodo be galo brutalus ir keistas. Tu visą laiką, nuo pat pirmos dienos, kai atvykai, nieko kito nedarai, tiktai keiki Glembajus. Lyg pats nebūtum Glembajus!

Leonas : Nuo pat pirmos dienos, kai pradėjau šį tą suprasti, aš nieko kito nedarau, tiktai kovoju prieš Glembajų savyje! Tas ir yra baisiausia manyje: aš pats esu grynas, neatskiestas šimtaprocentinis Glembajus! Ir visa ta mano neapykanta Glembajams yra neapykanta sau pačiam. Žiūrėdamas į Glembajus, matau save kaip veidrodyje!

Angelika : *nuolankiai, bet įtikinamai*: Tu mėgsti paradoksus ir viską iškraipai. Tavo ironija gąsdina mane, bet paklausyk, ką pasakysiu iš savo patirties: tai ne tušti žodžiai, tai didžiulė nenusakoma ir dosni išmintis – mylėk artimą savo kaip save patį! Taip, kad galėtum būti tikras krikščionis, pirmiausia privalai pamilti save!

Leonas : Beatrice, maldauju, nurišk tą skarelę! Siaubingai atrodo!

Angelika : Dar negalima, turi dar taip pabūti. Žandikauliai kol kas minkšti (*Priėjusi prie numirėlio paliečia pirštais jo veidą*)

Leonas : Man neišeina iš galvos Domjė karikatūra. Ten visi davatkiški miesčionys pasirišę po kaklais skareleles!

Angelika : Bet pravira burna ir atsikišę dantys dar siaubingiau atrodo. *Nurišusi skarelę, pačiupinėja apatinį žandikaulį, kuris čia pat atsiknoja. Tolyje girdėti rytiniai varpai.* Visiškai šaltas! Kaip greitai atšąla žmogaus kūnas, ir kaip naiviai mes galvojam, kad gyvensim ilgai, be galo.

Vėl pariša skarelę ir eina nusiplauti rankas.

Leonas : Norėčiau žinoti, kas tave verčia eiti ir mazgoti numirėlių kūnus, liesti juos pirštais? Kas čia per manija, jeigu tu taip krikščioniškai myli save?

Angelika : Tai labai ilga ir labai liūdna istorija, Leonai, palikim ją ramybėje. Nepyk!

O be to man atrodo, kad tau reikėtų prigulti. Jau rytas! Ir aš einu į savo kambarį, čia viskas baigta ir sutvarkyta! Sudie, Leonai! *Prieina prie jo ir paduoda ramiai ir taikiai ranką.*

Leonas : *laiko jos ranką*: Beatrice, kodėl tu vengi manęs? Visas tas dienas vengi. Vaikštau, žiūriu į tave, kaip į paveikslus bažnyčioje, o tu net nepakeli akių. Vienintelį kartą, tenai, vakare, kai sėdėjai prie savo portreto, pagavau tavo žvilgsnį! Kodėl šalinies manęs? Kas atsitiko? Žinok, jei ne tu, jei tavęs čia nebūtų, aš tą pačią dieną būčiau išvažiavęs. Gal kvaila taip kalbėti, bet iš tavo pusės tikrai nedora taip bėgti nuo manęs! Tas tavo dominikoniškas siluetas šituose klaikiuose namuose man buvo kažkas nenusakoma. Tarp viso to chloro ir morfijaus, tarp visų tų nuožmių kaukių aplink mus, tu vienintelė, jaučiau, esi žmogus. Beatrice, man reikia žmogaus šitam pragare! O tu, tu tokia oficiali... Tau tas netinka! *Paleido jos ranką ir ima vaikščioti nervingai po kambarį.* Man siaubingai skauda galvą, man bloga, aš tuoj apsivemsiu, aš apsinuodijau kažkokia kruvina mėsa. Man šalta – ledinis šaltis – kažkoks rūkas, atrodo, prarasiu sąmonę ...*Suklumpa, praranda pusiausvyrą.*

Angelika : Atsigulk, geriausia tau dabar būtų atsigulti! Čia tiktai nervai! Pagulėk kelias minutes, nurimk, nusiramink, o po to eik pamiegoti! Jau rytas. Švinta.

Ji paima dvi pagalvėles nuo krėslo ir padeda vieną ant kitos ant sofos profesionalios slaugės judesiais. Po to prieina prie Leono kaip kokia Gailestingoji sesuo, paglosto galvą ir veda prie sofos.

Leonas : *paklusta jos švelnumui tarsi vaikas*: Ne kas man , Angelika! Smilkiniuose pulsuoja, širdis daužosi, va čia, galva skyla, vos laikausi, ačiū tau.

Atsigula beveik nesuvokdamas, kas darosi, sunkiai kvėpuoja. Lango kvadrato rytas. Angelika pripila jam stiklą vandens, suvilgo nosinaitę, deda ant kaktos, klauso pulso. Ima čiulbėti paukščiai.

Leonas : Tavo ranka šalta kaip ledas! Tavo holbeiniška ranka! O, kaip man sunku!

Angelika : Negalvok apie nieką, nurimk.

Leonas : Negaliu! Kaip siaubinga! *Atrodo, kad jis regi vizijas*. Kažkada kritau nuo arklio, bet koja įstrigo balno kilpoj ir žirgas galopu vilko mane keliu gal kokį šimtą metrų. Kažkokios moterys klykė, aiškiai girdėjau moterų balsus ir vėliau ligoninėj, gulėjau sulaužytais raktikauliais, ilgai, ilgai jaučiau tą lėkimą galopu, tą juodą velnišką žirgo jėgą, ir vis girdėjau klyksmą: ištisom naktim klykia moterys, ilgai - ilgai! *Angelika paduoda stiklą vandens, jis godžiai išgeria*. Aš mirtinai susikibau su tuo žmogum! O kuo viskas baigėsi? Šešiolika metų ruošiausi mūšiui, o kai išmušė valanda, nežinojau, ką jam sakyti. Kalbėjau su juo kaip su kažkokiu užsieniečiu, šnekėjau kažkokias kvailystes, grubiai, piktai, jis nieko negalėjo suprasti! Ir dar tvojo man kumščiu į dantis, litrą kraujo nuleido. Va ir visas rezultatas: kruvina marmuzė! Ir visų blogiausia: po viso to triukšmo jaučiuosi visiškai, absoliučiai tuščias! Niekada dar nesijaučiau taip, kaip dabar – viskas buvo beprasmiška! *Nervingai gaudo orą, lyg prarasdamas sąmonę*.

Angelika : *pasiėmė kėdę, pasistatė šalia sofos, laiko jo ranką savo rankose*: Viskas bus gerai, Leonai!

Leonas : Nieko gero nebus, Beatrice! Juk aš tą žmogų pribaugiau! Norėjau nugalėti kietą, galingą Glembajų, o čia buvo tik sužlugdytas žmogus ant bankroto ribos! Daržo baidyklė! Aš kariavau su nesama būtybe! *Pauzė. Leonas, nervingai, tankiai kvėpuodamas, perdžiuvusia burna, skubiai, bet negarsiai*: Nusikaltimas. Glembajiškas nusikaltimas! Aš dar mokiausi netaisyklingus graikų veiksmažodžius, kai pirmą kartą įsivėliau į nusikaltimą. Pakilo klaidus vėjas, medžiai virto iš šaknų, ir mes, vaikai su augalų puokštėm ir tinkliukais peteliškėms gaudyti, nes per botanikos pamoką buvom iškyloj į gamtą, mes visi subėgom slėptis nuo audros į kažkokią užėigą miške, netoli akmens skaldyklų. Ir ten, prietemoj, toj dvokiančioj užėigoj, prie žibalinės lempos sėdėjo gauruoti, pajuodę kalnakasiai ir tarėsi, kaip geriau patvarkyti kažkokį žmogų. „Reikia užmušti“, pasakė vienas. Ir tada man kažkas atsitiko, apėmė panika ir aš išlėkiau pro duris į tamsą, į naktį, į vėtrą, audrą, perkūniją ir bėgau, bėgau lyg pametęs galvą, verkdamas iš baimės! Pirmą kartą supratau, kad žmonės iš tikrųjų užmuša vieni kitus! Po to aš taip irėjau per pasaulį su tinkleliu drugeliams gaudyti ir puokštele paparčių rankose! Dabar aš jau senas ir kvailas, dabar jau ligotas, ir vis viena gyvenu toj kruvinoj užėigoj! O kad galėčiau išlėkti! *Girdėti miesto varpai, paukščių balsai. Prasideda diena*. Bet kaip tu nuo to pabėgsi? Senoji Barbočių motina buvo teisi: visi Glembajai - žmogžudžiai! Anas Glembajus, kur laiko rankoje bažnyčią, jis tikrai patykojo, užmušė ir

apiplėšė Vinicos miške auksakalį, kuris vežė bažnyčios auksą. Tą man papasakojo senasis Glembajų vežėjas, tarnavęs dar prie Ferdinando !

Angelika : Pasakos! Arba paskalos be jokio pagrindo!

Leonas : Viešpatie, vėl tas pats! Kodėl jūs amžinai visur ieškot kažkokio pagrindo? Niekad niekur nebūna jokio konkretaus pagrindo! Aš pats girdėjau tą istoriją apie auksakalį, kai buvau vaikas ir man anas Glembajus buvo pats realiausias visuose šituose namuose! Kiek kartų aš jį matydavau, kaip jis vaikščioja po mūsų namus su kruvinu peiliu rankoje! Dažniausiai ateidavo žiemos naktimis, su vėjais židinio kamine. Nusileisdavo laiptais į raudonąją svetainę, o vieną kartą pamačiau jį mano mirusios mamos kambaryje, bet laiku spėjau pasislėpti po pianinu. Jis laikė didžiulį virtuvinį peilį, visą iki rankenos kruviną, ir staiga dingo. Bet šiąnakt, Beatrice, šiąnakt jis vėl atėjo į šiuos namus! Jis čia, jis tyko už spintos!

Angelika : Leonai, brangusis, nurimk, čia tik nervai! Doktoras Altmanas duos tau migdomųjų – tuoj pakviesiu, jis geria arbatą su Fabricijum!

Leonas : Nervai! Kokie čia nervai! Nereikia man jokio daktaro! Gerai dar, kad nevadini manęs pamišėliu. Tai paprasčiausi faktai. Tas kruvinas Glembajus pastatė barokinį aukso altorių provincijos bažnytėlėj, kad išgelbėtų savo sielą, bet jo siela vis vieną neranda vietos! O pažiūrėk į šitą Glembajų! Visi sakydavo, kad jo galingas apatinis žandikaulis primena Velasquezo portretus, o juk tai paprasčiausio nusikaltėlio požymis, nieko daugiau: civilizuotas nusikaltėlis! O!, tai buvo grėsmingas plėšrus gyvulys! Ir ta mano nesuvokiama neapykanta šitam žmogui, mano nešvari neapykanta jam buvo tik tie patys glembajiški nusikalstami genai manyje! Glembajų kraujas teka ir mano gyslomis! Gerai, gerai, sutinku, sakykim, persekiojimo manija, liga, bet visa tai manyje tūno dešimtmečiais, giliai, slapta, pačiame mano dugne, o kartais išsiveržia ir valdo mane: ir aš bastausi po pasaulį su tais genais, nuo kurių niekur nepabėgsi! Pradžioje dar mėginau logiškai paaiškinti pats sau tuos klaikius instinktus . Mamos mirtis lyg ir leido pateisinti tą neapykantą mano sąsąmonėj. Aš galėjau paaiškinti sau, kodėl jo taip nekenčiu: jis nužudė mano mamą! O dabar juk aš pats užpuoliau ir užgriaužiau jį kaip šakalas šakalą: glembajiškas kraujas prabilo!

Angelika : Leonai, dėl Dievo meilės, maldauju, atsipeikėk!

Leonas : Viskas aišku, absoliučiai aišku, kaip dukart du! Ir čia yra tik viena išeitis: arba griaušiu save ir toliau kaip šakalas...

Angelika : Arba?

Leonas : Arba turiu užmušti ne kažką, o save!

Angelika : Leonai!

Leonas : Taip, būtent užmušti save ir tą nusikaltėlį, kuris šiąnakt išlindo, kurio tiek metų bijojau. Kaip koks jaguaras, pabrukęs uodega, slankiojau aplink tą savo paslaptį. Vienuolika metų vengiau šitų namų iš baimės, kad neįvyktų nelaimė, o kai vis dėlto vieną dieną ryžausi atvažiuoti ir įžengiau pro duris, iš karto užuodžiau kraują. Čia, šitoj prietemoj, tarp visų šitų savižudžių ir lavonų pajutau baimę, bet kartu pajutau ir nežmonišką jaudulį, kad turiu šansą, gerą progą. Ir kai viskas iš tikrųjų taip netikėtai susiklostė, aš vietoj to, kad bėgčiau kuo toliau nuo tos bedugnės, aš pats pradėjau beždžioniškai su visais šokinėti aplink prarają, kol viskas neprasmego! Iki pačios paskutinės akimirkos jaučiau, kad atsitiks kažkas negera, bet instinktas buvo stipresnis už sveiką protą! Glembajų likimas, pasidaviau ir pats apsipyliau savo krauju. Viskas logiška, visiškas chaosas, brangioji mano Beatrice! Man baisu! *Be ašarų, be triukšmo jo sielvartas yra sielvartas žmogaus, kuris be gailėsčio ir be jokios vilties vertina pats save.*

Angelika : *glosto jį švelniai, su meile, lyg sergantį vaiką:* Ne, Leonai, ne viskas taip juoda. Jei viską matai ir nieko negali padaryti, tuomet tikrai baisu ir beviltiška. Bet juk galima į viską pažiūrėti ramiai ir protingai, ir košmarai išnyks. Tu pajunti jėgą, vidinę, aukštesnę jėgą ir tada gali suvaldyti savo tamsiausius potraukius: ir supranti, kad gali išsigelbėti. O tu, Leonai, su tavo šviesiu talentu, su tavo gabumais, su tavo protu, tu neturi jokios teisės nei priežasties...

Jis bučiuoja Angelikos rankas, deda jos ranka ant kaktos, atsikelia ir atsiklaupia nuolankiai prieš ją ir taip klupo.

Leonas : Kokia tu gera, Beatrice! Man užtektų šviesios rankos ant mano plyštančios galvos, ir būtų šviesiau šitoj tamsoj. Jei būtų kas nors šalia, kad galėčiau pajusti kažkieno magnetinę dvasios trauką, gal tuomet galėčiau valdyti save, gal tuomet galėčiau bent savo vaizduotėj pasiekti nežemišką ramybę, surasti pamatą po kojom,

pateisinti savo gyvenimą, o mano talentas išryškėtų, įgautų naujos jėgos, galėčiau dirbti, kurti, gyventi ir pasveikti – ir ištrūkti iš šito...

Tuo momentu įeina baronienė Castelli. Įeina taip audringai, kad Leonas taip ir lieka ant kelių prieš Angeliką, praradęs orientaciją. Baronienė nepaprastai susinervinus: šukuosena išsidraikius, judesiai nekontroliuojami, atrodo, kad kiekvieną akimirką gali prarasti protą. Blaškosi po kambarį iš nevilties ir įniršio.

Baronienė Castelli: Verflucht sei der Moment, prakeikta diena, prakeikta akimirka, kai sutikau šitą niekšą! Prakeiktas aferistas! Visus mano sunkiai uždirbtus pinigus, mano kruviną uždarbį tas senas kiaulė apgavikas, - viską pavogė iš manęs! Visas miestas skambina visais vaqrpais, kad mane apvogė, apiplėšė! Siaubas! Negaliu patikėti, aš išprotėsiu, man baisu – prakeiktas aferistas, banditas...

Leonas : *pakyla ir stebi šėlstančią moterį*: Dėl Dievo meilės, baikit! Elkitės padoriai! Į ką panašu? Neužmirškite, kur esat!

Baronienė Castelli: Ką? ! Kas tu toks, kad man nerodinėtum, kaip aš turiu elgtis? Tas senis mane apiplėšė, o jūs mane dar auklėsit? Visos mano sąskaitos, ne tik Industriniam banke, bet ir Lijono kreditiniam banke, ir Vienos Allgemaine banke, visur mano sąskaitos tuščios! Jis mane apvogė, ar jūs tai suprantat? Šitas senas kuilyš mane apvogė! Kiaulės jūs ir valkatos, štai kas jūs visi! Argi šitaip turėtų elgtis vienuolė? Taip elgiasi gatvinės kekšės, o ne vienuolės! Čia juk ne viešnamis! Aš išvis nenoriu kalbėtis su tokiu paršu, kaip jūs!

Angelika : Šarlota, dėl Dievo meilės, nurimk, Šarlota!

Baronienė Castelli: O kas man? Ką dar galiu prarasti? Apvogė, apiplėšė. Pagrobė visus mano sunkiai uždirbtus pinigus! Ką tu čia vaidinti, nekaltą panelę? Manai, kad niekas nežino? Visas miestas šneka, kad tu dulkinies su kardinolu Montenovu – ką tu čia vaizduoji? !

Leonas : *pakeltu balsu*: Kein Wort mehr! Tylėk! Ir lauk iš čia!

Baronienė Castelli: Ką? Tu varai mane lauk? O kas tu toks esi? Kas tu toks šituose namuose? Tie namai – mano nuosavybės, čia aš šeiminkė! Jums maža dar to, kad mane apiplėšėt? Jūs dar varot mane iš namų? Ir tik todėl, kad čia pat, prie šito mirusio

apgaviko, šitame velionies miegamajame, jūs elgiatės kaip viešnamyje. Klupi ant kelių, glamonėjasi! Eikit į kokį valandinį viešbutį, jeigu taip svyla – bet ne čia!

Tie žodžiai „valandinis viešbutis“ atveria Leonui akis.

Leonas : Teisingai, viešbutis vienai valandai! Žinoma! Panelė vienai valandai. Visus tuos septyniolika metų žinojau, kas jūs esate, bet šį rytą, prisipažinsiu, jūs čia tokią miglą man pūtėt, kad vos nepasimečiau, kaip kokia žuvelė tinkluose. Jūs papūga, rafinuota papūga! Jūs šį rytą tiesiog pakartojot viską, ką aš naktį ten, viršuj , kalbėjau tėvui. Ir aš patikėjau! Aš patikėjau ne jūsų, o savo paties žodžiais!

Eina prie baronienės.

Baronienė Castelli: Ko jūs norit iš manęs? Šitas senis mane apvogė, visus mano pinigus užstatė...

Leonas : Taip, viską, ką iš jo prisivogėt per šitiek metų, jis dabar iš jūsų atsiėmė! Bet mudu su jumis turim savo sąskaitų: tokia būtybė, kaip jūs, kuri čia atsikraustė tiesiai iš valandinio viešbučio, negali čia turėti ir neturės balso teisės? Jūs suprantat mane? Nė žodžio! Tylos! Ar aišku, ką pasakiau?

Baronienė Castelli: Ich habe zu sweigen? Taip? Jūs norit mane užčiaupti? Po to, kai užtikau jus čia glamonėjantis su šita šventeiva? Šalia mirusio tėvo? Na jau ne! Visi jūs iki vieno kiaulės ! Žmogžudžiai ir aferistai! Teisingai sakė Barbočių senolė : visi jūs žmogžudžiai ir sukčiai!

Leonas : *puola prie jos, Angelika nori jį sulaikyti, bet jis atstumia ją, griebia didžiules žirkles nuo stalo, viskas vyksta žaibiškai: Užtilk! Tylėk!*

Baronienė Castelli: Ko tu nori? Paleisk mane! Paleisk mane, žmogžudy!

Leonas mėgina ją sulaikyti, tačiau baronienė ištrūksta ir , isteriškai klykdama, puola pro duris. Leonas akimirką dvejoja, bet puola vytis. Girdisi durų trenksmai, dūžta stiklai, baronienės klyksmas „Gelbėkit, gelbėkit!“, ir staiga tylą. Vėl pasigirsta balsai. Durų trankymas, bendras sąmišys.

Įeina tarnas, beviltiškai apsidairo, lyg būtų kažką pametęs. Tada paima dr. Altmanno lagaminėlį nuo stalo.

Tarnas : Ponas nudūrė baronienę!

Išbėga.

Angelika visą tą laiką stovi sustingusi lyg vaškinių figūrų muziejuje.

Sode čiułba paukščiai.

Uždanga

1928.